

TÜRK MUHASEBE SİSTEMİ MALİ ORANLARI İLE COVID-19 DÖNEMİNDE SİGORTA ŞİRKETLERİNİN FİNANSAL PERFORMANSI:

Panel Veri Analizi (2017-2022)

Dr. Öğr. Üyesi Şule KIRKIK

**TÜRK MUHASEBE SİSTEMİ MALİ ORANLARI
İLE COVID-19 DÖNEMİNDE SİGORTA
ŞİRKETLERİNİN FİNANSAL PERFORMANSI:**

Panel Veri Analizi (2017-2022)

Dr. Öğr. Üyesi Şule KIRKIK

yaz
yayınları
2023

**TÜRK MUHASEBE SİSTEMİ MALİ
ORANLARI İLE COVID-19 DÖNEMİNDE
SİGORTA ŞİRKETLERİNİN FİNANSAL
PERFORMANSI: PANEL VERİ ANALİZİ
(2017-2022)**

Yazar ve Editör: Dr. Öğr. Üyesi Şule KIRKIK

ORCID NO: 0000-0003-0291-1230

© YAZ Yayınları

Bu kitabın her türlü yayın hakkı Yaz Yayınları'na aittir, tüm hakları saklıdır. Kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 sayılı Kanun'un hükümlerine göre, kitabı yayınlayan firmanın önceden izni alınmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, yayınlanamaz, depolanamaz.

E_ISBN 978-625-6524-62-0

Aralık 2023 – Afyonkarahisar

Dizgi/Mizanpaj: YAZ Yayınları

Kapak Tasarım: YAZ Yayınları

YAZ Yayınları. Yayıncı Sertifika No: 73086

M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3

İscehisar/AFYONKARAHİSAR

www.yazyayinlari.com

yazyayinlari@gmail.com

info@yazyayinlari.com

SUNUŞ

Sigorta sektörü günümüz gelişmeleri ışığında önemi giderek anlaşılan ve yerine getirdiği işlevleri ile bireylerin, ekonomik hayatın ve finans piyasalarının vazgeçilmezi haline gelen dinamik bir yapıya sahiptir.

2019 yılının Aralık ayında ortaya çıkan ve olumsuz etkilerini özellikle 2020, 2021 ve 2022 yıllarında yaşadığımız Covid-19 pandemi dönemi, bu dönemde yaşanan istihdam azalışına bağlı talep azalışı, piyasalarda yaşanan dengesizlik gibi pek çok nedenle küresel olarak ekonomilerde olumsuz koşullar yaratmıştır. Ülkemiz açısından da sıkıntılı bir dönem olan Covid-19 pandemi döneminde finans piyasaları ve finans piyasalarının paydaşları yaşanan olumsuz ortamdan etkilenmiştir.

“Türk Muhasebe Sistemi Mali Oranları ile Covid-19 Döneminde Sigorta Şirketlerinin Finansal Performansı: Panel Veri Analizi(2017-2022)” isimli çalışmada sadece sigorta şirketlerinin pandemi döneminden ne derece etkilendiği araştırılmamış; çalışma sırasında sigorta şirketlerinin kullandığı mali oranları tanıtan, anlatan ve gruplayan aydınlatıcı kaynakların literatürde yeterince ayrıntılı olmadığı fark edilerek bu boşluğun doldurulması amacıyla çalışmanın IV. Bölümünde “Sigorta Şirketlerinde Mali Oranlar” başlığı altında sigorta şirketlerinin mali analizinde kullanılan oranlara geniş yer verilmiştir.

Bu çalışmanın birinci bölümünde sigorta ve sigortacılık kavramları, sigortanın özellikleri, tarihçesi, ekonomideki rolü, dünyada ve Türkiye’de sigortacılığın önemi, sigortacılıkta dijitalleşme ve sigorta okur yazarlığı kavramlarına yer verilmiştir. İkinci bölümde sigortacılık açısından Covid-19 dönemi, üçüncü bölümde Türk sigorta

muhasabe sistemi, dördüncü bölümde sigorta şirketlerinde mali oranlar, beşinci bölümde araştırmanın amacına uygun kaynakların araştırıldığı ve yer verildiği literatür taraması, altıncı bölümde ise Covid-19 döneminde sigorta şirketlerinin finansal performansını ölçmeye yönelik 2017-2022 dönemini esas alan bir panel veri analizine yer verilmiştir.

ÖZET

Bu çalışma, Covid-19 sürecinde Türkiye’de hayat-dışı branşında faaliyet gösteren şirketlerin karlılığı ile mali oranları arasındaki ilişkiyi, söz konusu şirketlerin 2017-22 yılları mali tablolarında yer alan verilerden yararlanarak - Türk Sigorta Tek Düzen Muhasebe Sistemine uygun olarak elde edilen oranlar ile çeyrek dönemler itibariyle yaşanan değişimi ortaya koymak için yapılmıştır. Çalışmada analiz yöntemi olarak panel veri analiz yöntemi seçilmiştir. Bu doğrultuda ilgili dönemde çalışmaya konu olan hayat dışı branşlarda faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin mali tablolarından yararlanılarak karlılık, şirket büyüklüğü, sigorta kaldırıcı, mali yeterlilik, likidite, sigorta riski ve yatırım getirilerini temsil eden oranlar oluşturulmuştur. Karlılığı temsil eden oranlar (aktif karlılığı ve özsermaye karlılığı) bağımlı değişkenler, diğer oran grupları ise bağımsız değişken olarak belirlenmiştir. Bu amaçla hem aktif karlılığı hem de özsermaye karlılığı üzerine Covid-19 pandemi döneminin etkilerini ölçmek amacıyla iki ayrı panel veri modeli oluşturulmuştur. Çalışmanın sonucunda Covid-19 pandemi döneminin şirket karlılıkları üzerine olumsuz etki yarattığı anlaşılmıştır.

Jel Kodları: M41 Accounting; G22 Insurance, Insurance Companies; C58 - Financial Econometrics.

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

İÇİNDEKİLER

I.SİGORTA VE SİGORTACILIK	1
A.Tanım	2
B.Sigortanın Özellikleri (Sigorta Edilebilirlik)	3
1)Tesadüfilik.....	4
2)İstatistiki Yönden Ölçülebilirlik	5
3)Para ile Ölçülebilirlik	6
4)Yasal Olmak	7
5)Büyük Sayılar Kanununa Uymak.....	7
6)Optimal Frekanslı Olmak	8
C.Tarihsel Gelişim	9
D.Sigortacılığın Ekonomideki Rolü	12
1)Riskten Korunma	14
2)Uzun Vadeli Finansal Kaynak Yaratma	14
3)Ekonomik Büyüme	15
4)Düzenleyicilik	16
E.Dünyada Sigortacılık	17
F.Türkiye’de Sigortacılık	20
G.Dijital Dönüşüm	22
H.Sigorta Okur/Yazarlığı	23

II.SİGORTACILIK AÇISINDAN COVID-19 DÖNEMİ	25
III.TÜRK SİGORTA MUHASEBE SİSTEMİ.....	33
A.Sigorta Muhasebesinin Tanımı	33
B.Sigorta Hesap Planı Yapısı.....	35
C.Sigorta Muhasebesinde Hesap Sınıfları	37
1)Cari Varlıklar	37
2)Cari Olmayan Varlıklar	38
3)Kısa Vadeli Yükümlülükler.....	39
4)Uzun Vadeli Yükümlülükler	39
5)Özsermaye	40
6)Gelir Tablosu Hesapları.....	41
7)Hayat Dışı Branşları Teknik Kısım Gelir Tablosu Hesapları	42
8)8 Boş bırakılmış hesap sınıfıdır	44
9)Nazım Hesaplar.....	44
D.Sigorta Şirketlerinin Mali Tabloları.....	45
1)Bilanço (Finansal Durum Tablosu).....	46
2)Gelir Tablosu	48
3)Özsermaye Değişim Tablosu.....	50
4)Nakit Akış Tablosu.....	50
5)Kâr Dağıtım Tablosu	51

E.TFRS 17 Sigorta Sözleşmeleri Standardı	51
IV.SİGORTA ŞİRKETLERİNDE MALİ ORANLAR.....	55
A.Oran Analizi	55
B.Sigorta Şirketlerinde Kullanılan Oranlar.....	56
1)Likidite Oranları.....	56
a)Cari Oran	57
b)Likidite oranı.....	59
2)Karlılık Oranları	60
a)Varlıkların Karlılığı	61
b)Özsermaye Karlılığı.....	62
3)Kaldıraç Oranları	63
a)Sigorta Kaldıraç Oranı.....	63
b)Özsermaye Yeterliliği	64
c)Borçların Özsermayeye Oranı	65
4)Faaliyet Oranları	66
a)Hasar Prim Oranı	67
b)Masraf Oranı	68
c)Bileşik Oran	69
d)Özsermaye Etkinliği.....	70
e)Teknik Karşılıklar Oranı	71
f)Prim Getiri Oranı (Brüt)	72

g)Prim Getiri Oranı (Net)	72
h)Yatırım Getiri Oranı	72
i)Yatırım Karlılığı.....	73
j)Sabit Varlık Oranı.....	74
5)Büyüme Oranları.....	74
a)Satış(Prim) büyüme oranı	75
b)Varlık büyüme oranı.....	75
c)Kar büyüme oranı	75
d)Özsermaye büyüme oranı.....	76
C.Solvency II	76
V.LİTERATÜR TARAMASI	79
A.Doğu Avrupa.....	79
B.Orta Doğu.....	81
C.Asya.....	82
D.Afrika	85
E.Diğer	86
F.Türkiye	89
VI.COVID-19 DÖNEMİNDE SİGORTA ŞİRKETLERİNİN FİNANSAL PERFORMANSI: PANEL VERİ ANALİZİ (2017- 2022).....	93
A.Amaç ve Kapsam	93

B.Araştırmaya Esas Alınan Şirketler	93
C.Değişkenlerin Açıklanması	94
1)Bağımlı Değişken Olarak Alınan Oranlar (Karlılık Ölçütü)	95
2)Bağımsız Değişken Olarak Alınan Oranlar	100
D.Araştırma Yöntemi	110
E.Uygulama	111
F.Elde Edilen Bulgular.....	119
SONUÇ	123
Kaynakça	127

TABLO LİSTESİ

Tablo 1	Sigortalanabilir Risklerin Özellikleri
Tablo 2	2022 Yılı Sigorta Sektörü Penetrasyon Oranı
Tablo 3	Dünyanın En Büyük 20 Sigorta Piyasası Nominal Prim Hacimleri (2021 ve 2022)
Tablo 4	2021 Yılı Aktif Büyüklüğüne Göre Sigorta Şirketleri (Milyar TL)
Tablo 5	Konsolide Finansal Büyüklükler 2021
Tablo 6	Sigorta Şirketleri Hesap Planında Yer Alan Hesap Sınıfları
Tablo 7	Sigorta Şirketleri Hesap Numaralandırma Sistemi
Tablo 8	Sigorta Şirketleri Bilanço Yapısı
Tablo 9	Sigorta Şirketleri Gelir Tablosu Hesapları Yapısı
Tablo 10	Sigorta Şirketlerinde Kullanılan Oranlar
Tablo 11	Araştırmaya Konu Sigorta Şirketlerinin Listesi
Tablo 12	Çalışmada Kullanılan Değişkenler
Tablo 13	Bağımlı Değişken Olarak Tek Basına ROA'yı Alan Çalışmalar
Tablo 14	Bağımlı Değişken Olarak Tek Basına ROA'yı Alan Çalışmalarda Seçilen Bağımsız Değişkenler
Tablo 15	Tek Basına ROA'yı Bağımlı Değişken Alan Çalışmalarda Çıkan Sonuçlar
Tablo 16	Literatür Taramasında Yer Alan Diğer Çalışmalar
Tablo 17	Tanımlayıcı İstatistikler
Tablo 18	Korelasyon Matrisi Tablo

Tablo 19	Yatay Kesit Bağımlılığı Test Sonuçları
Tablo 20	Pesaran Birim Kök Test Sonuçları
Tablo 21	Delta Homojenlik Testi ve Yatay Kesit Bağımlılığı Testi Sonuçları
Tablo 22	Model Seçimi
Tablo 23	Otokorelasyon ve Farklı Varyans Testleri Sonuçları
Tablo 24	Sigorta Şirketlerinin Aktife Göre Getirisini (ROA) Belirleyen Faktörler
Tablo 25	Sigorta Şirketlerinin Özkaynağa Göre Getirisini (ROE) Belirleyen Faktörler

GRAFİK LİSTESİ

- Grafik 1- Küresel Mal ve Kaza Sigortalarının mali performansı (net prim büyüme/sermayenin karlılığı/sermaye maliyeti/yatırım getirileri)
- Grafik 2- Dünya Sigortacılık Sektörü Prim Üretimi (Milyar Dolar)
- Grafik 3- Dünya Direkt Prim Üretimi Reel Artış (%)
- Grafik 4- Türkiye’de Brüt Prim Üretimi

KISALTMALAR

CR	Care Ratings
DASK	Doğal Afet Sigortaları Kurumu
EIOPA	European Insurance and Occupational Pensions Authority.
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
KGK	Kamu Gözetim Kurumu
KPMG	Klynveld Peat Marwick Goerdeler
OECD	Convention on the Organisation for Economic Co-operation and Development
OECD/INFE	OECD International Network on Financial Education
RG	Resmî Gazete
ROA	Return On Assets
ROE	Return-On-Equity
S&P	Standard & Poor's
SBM	Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi
SEDDK	Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu
SwissRe	Swiss Reinsurance Company Ltd
TARSİM	Tarım Sigortaları Havuzu
TDK	Türk Dil Kurumu
TFRS-17	Türkiye Finansal Raporlama Standardı 17: Sigorta Sözleşmeleri
TSB	Türkiye Sigorta Birliği
UMSK	Uluslararası Muhasebe Standartları Kurumu

I. SİGORTA VE SİGORTACILIK

Homo sapiensler, avcı toplayıcılıktan günümüz insanına varan yolculukta Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde gelişim ve teknoloji ile beraber giderek daha üst basamakları hedeflemektedir. İnsanlık tarihine baktığımızda -göçebe kabile toplumundan yerleşik hayata, küçük site devletlerinden imparatorluklara, tiranlıktan demokrasiye, taş devrinden yapay zekâ çağına- sürekli gelişme kaydeden bir grafikte modern dünya insanının sadece fiziksel gereksinimleri karşılamanın çok ötesine geçtiği ve güvenlik/korunma, sevgi/ait olma, saygınlık/saygı duyulma ve kendini gerçekleştirme gereksinimlerini de karşılamayı talep ettiği görülmektedir. Öte yandan sanayileşme ve teknolojinin bizlere sunduğu güvenlik alanı ve konfor, aklımıza bile gelmeyecek hatta birden bire ortaya çıkıp adı bile yeni konulan tehdit ve tehlikelerle bizi karşı karşıya getirmektedir.

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde güvenlik, fiziksel gereksinimlerden sonra ikinci basamakta yer alır. Güvenlik/korunma ihtiyacı, insanın yaşantısı boyunca karşılaşılabileceği tehlikelerden ileri gelir. Bu tehlikeler yaşantımıza son verecek ya da bize bedensel ya da ekonomik anlamda zarar verebilecek deprem, sel, hastalık, yangın, hırsızlık gibi risklerden kaynaklanabileceği gibi modern dünyanın kompleks yapısından kaynaklanan yeni riskler de içerebilir. Çağlar boyunca insanoğlu çeşitli yöntemlerle tehlikelerle mücadele ederek hayatta kalmaya çabalamıştır. Nitekim insanoğlunun neslini sürdürme serüveninde başlangıçta tehlikelerle mücadelede başvuru alanı korunma,

yardımlaşma gibi yöntemler, zamanla yerini öngörmeyi içeren tasarruf ve sigortaya bırakmıştır. Örneğin, sel tehlikesinden korunmak için evinizi dere yatağına inşa etmezsiniz, başınıza sel felaketi geldiğinde ise yardımlaşma ile tehlikenin gerçekleşmesiyle ortaya çıkan kayıptan önceki halinize dönmeye çalışırsınız.

Öngörmek, tehlikelerle mücadele yöntemlerinin insan aklıyla geliştirilmiş rasyonel halidir. Öngörmenin iki ayrı ayağından biri olan tasarruf etmek, tehlike gerçekleşikten sonrası için düşünülen bir yöntemdir ve tasarruf ile amaçlanan maddi bakımdan kayıptan önceki hale geri dönebilmektir. Oysa öngörmenin diğer ayağı olan sigorta, tehlikelerin gerçekleşme olasılığının risk olarak tanımlandığı ve söz konusu risklerin ölçülebildiği son derece kompleks bir yapıya sahip, tehlikelerle mücadele yöntemlerinin en modern ve en akılcı sürümüdür.

A. Tanım

Kökleri İtalyancaya dayanan sigorta sözcüğünün anlamı “güvence” demektir (Yayla, 2019, s. 108). Sigorta literatüründe poliçede güvence altına alınan riskler sözcüğü yerine “riziko” ifadesi kullanılır. Kökeni İtalyanca bir kelime olan riziko, TDK’ya göre, “*risk*” anlamına gelir (TDK, 2023, E.T. 26 Kasım), sigortacılıkta ise riziko “gerçekleştiğinde sigortalıya maddi kayıp yaşatacak ve maddi taleplerde bulunma hakkı doğurabilecek tehlike ve durum” (Ak Sigorta, 2023, E.T. 26 Kasım) anlamında kullanılır.

Sigorta, kişilerin karşılaşılabilecekleri rizikoların mali sonuçlarını ortadan kaldırmak ya da hafifletmek amacıyla rizikolar gerçekleşmeden önce hazırlanan, sözleşmeye dayalı ve kişileri rizikonun gerçekleşmesinden önceki ekonomik

durumuna geri döndürmeyi amaçlayan bir sistemin adıdır. Sistemin işlemesiyle sigortacı, gerçekleşen hasarlara ilişkin sözleşmede teminat altına alınan tutarı sigortalıya ödemekle yükümlüdür (Kahya, vd, 2010, s. 4).

B. Sigortanın Özellikleri (Sigorta Edilebilirlik)

Sigortacılık riske dayalı olarak yapılandırılmış bir işleyişe sahiptir. Ancak her risk sigortalanabilir nitelikte olmayabilir. Çünkü komplike bir zemine oturtulmuş sigortacılık sisteminin işlevini yerine getirebilmesi için hangi risklerin sigortalanabilir nitelikte olduğunun tam olarak ortaya konulması gerekir. Ekonomik bir birim olarak herhangi bir sigorta işletmesi de piyasa ekosistemindeki rolünün tam hakkını verebilmek için kâr amaçlı kurulur. Bir sigorta işletmesinin kar hedefini ve piyasa mekanizması dahilinde sürdürülebilirliğini gerçekleştirebilmesi için riskin tanımına ilişkin rasyonel bir çerçeveye ve kısıtlara ihtiyacı vardır. Genel geçer dünyada kabul görmüş sigortalanabilir risklere ilişkin özellikler sırasıyla; riskin tesadüflere dayalı, istatistiki yönden ve para ile ölçülebilir, yasal ve optimal frekanslara dayalı olmasının yanı sıra büyük sayılar kanununa da uymasındır.

Tablo-1 Sigortalanabilir Risklerin Özellikleri

tesadüflilik
istatistiki yönden ölçülebilirlik
para ile ölçülebilirlik
yasal olmak
optimal frekanslı olmak
büyük sayılar kanununa uymak

1) Tesadüfilik

Sigorta poliçelerine konu olabilecek riskler tesadüfi nitelikte olmalıdır. Sigortanın konusu sigorta branşına göre değişmekle birlikte poliçede çerçevesi çizilen gerçekleşmesi muhtemel olayları kapsar. Söz konusu muhtemel olayların kapsamı ise Hazine Müsteşarlığı'nca her bir sigorta branşına ilişkin ayrı ayrı belirlenmiş sigortanın genel şartlarında açıklanır (MBS, 2023, E.T. 26 Kasım).

Riskin rastlantıya dayalı olması, gerçekleşmesine kesin ya da çok büyük bir ihtimal verilen bir olay olmaması gerekir. Tekrarlanma sıklığı yüksek riskler rastlantıya dayalı olmaktan çıkar ve yönetilemez riskler haline dönüşür. Riskin gerçekleşmesinin yanı sıra hasar olasılığı da hem prim tutarının belirlenmesinde hem de tesadüfilik özelliğinin varlığının ortaya konmasında sigortacılar açısından önemli bir referans aracıdır (Baştürk, Çakmak, & Demirtaş, 2017, s. 33). Örneğin, terör saldırılarının sıklaştığı ve çok yoğun olduğu bir bölgede aracın teröre karşı sigortalanması mümkün olmayabilir. Çünkü hem riskin tekrarlanma sıklığı hem de hasar olasılığı %100'e yaklaşmıştır. Burada riskin tekrarlanma sıklığı ile hasar olasılığı ayrımını bir örnekle açıklayalım: Diyelim ki kapsamı son derece geniş ve salgın hastalıkları da içeren bir sağlık sigortası poliçesi için kış aylarında yüksek talep var. Bilindiği üzere kış aylarında öldürücü olmayan ve basit bir şekilde tedavi edilebilen pek çok salgın hastalık riski vardır. Riskin tekrarlanma olasılığı yüksektir. Herkesin hastalığa yakalanma ihtimali %100'e yakındır. Fakat sigorta kapsamı ve gerçekleşecek hasar açısından düşündüğümüzde teminat altına alınan risklerin sadece düşük maliyetli olanı gerçekleşecek ve hasar ödemesi yüksek olmayacaktır. Burada riskin tesadüfi olduğu kabul edilir. Ancak Covid-19 gibi yeni çıkan, öldürücü ve çok

yayılımcı, tedavisi son derece zor salgın hastalıklarda hasar olasılığı yükselir ve risk tesadüfi olmaktan çıkar.

Riskin tesadüfiliği poliçe yürürlüğe girdikten sonra riskin ve hasarın ortaya çıkması konusunda da araştırılması gereken bir konudur. Kasıtlı olarak planlanmış ve kötü niyetli insanlar tarafından haksız menfaat sağlamak için poliçede yer alan risklere ilişkin ortaya çıkan hasarlar sigorta şirketleri tarafından tesadüfi kabul edilmez.

2) İstatistiki Yönden Ölçülebilirlik

Sigortacılıkta risk belirsizlikle yakından ilişkili bir kavramdır ve beklenmedik durumların sonuçlarını içerir. Bu bakımdan sigortacılıkta risk kavramı, aslında ekonomik anlamda bir değer ifade eden ve teminat altına alınabilen sigortaya konu edilebilecek sahip olduğumuz bir varlığın ya da hakkın eylemlerimiz sonucunda değer kaybetmesi anlamına gelir. Belirsizlik; nerde, ne zaman, nasıl gerçekleşeceğini bilmediğimiz, olumlu ya da olumsuz beklentiye girdiğimiz durumlarda sözkonusu olur. Belirsizlik halinde pek çok bilinmeyen ve kavranamayan hallerden söz edilir. Bilgisizlik düzeyindeki belirsizlik; ölçülemeyen, hesaplanamayan ve belirsizliğe ilişkin olasılıkların güvenle yönetilemediği bir durumdur. Bilgi dahilinde ise belirsizlik, ölçülebilir ve yönetilebilir bir hale gelir. Belirsizliğin ölçülebilir hale gelmesi ise rakamla ölçülebilir anlamlı verilere dönüştürülmesiyle mümkün olur. Bunun için de çok sayıda birime ilişkin veri tabanlarından elde edilen verilerle, bilgiyi en az kayıpla birleştiren ve bu bilgilerin kendi iç dinamiklerinde ilişkiler kurup, trendlerini izleyebilen istatistiki yöntemlerin kullanılması belirsizliğin bilgi dahilinde hesaplanabilir olasılığa dönüşmesini sağlar.

Riskin istatistiki yönden ölçülebilmesi, riske ilişkin belirsizliğin bilgisizlik düzeyinden çıkarılıp olasılığı belirlenmiş, güvenle yönetilebilir riskler haline getirilmesidir. Her risk ölçülebilen risk değildir. Ölçülebilen riskler, istatistiksel olarak anlamlı ve güvenli bir şekilde kullanılabilen veri kaynağına sahip -kavranabilen, incelenebilen ve sigortacıların prim fiyatlandırması, hasar maliyetleri gibi konulardaki tahminlemelerinde sıkıntı yaşamayacağı- riskler olmalıdır.

3) Para ile Ölçülebilirlik

Sigortanın temel mantığı sigortalıyı uğradığı kayıptan önceki haline döndürmektir. Sigortacılık sektörü de ticari hayatta üstlendiği rolü yerine getirirken kazançlarını ve masraflarını para ile ölçmek durumundadır. Nitekim muhasebenin temel kavramlarından biri de “para ile ölçme” kavramıdır. Para ile ölçülemeyen bir değer muhasebe kayıtlarında yer alamaz. Bu nedenle sigortalanacak riskin de para ile ölçülebilen mali bir değerinin olması gerekir.

Sigortacılık faaliyetleri gerçekleştirilirken ürünün fiyatı prim bedeli olarak hesaplanır. Prim bedeli, sigortaya konu riskin her bir branş için teminat kapsamı ve risk derecesine göre istatistiksel veriler, matematiğe dayalı modellemeler, iş kabul politikaları, rekabet ortamı dikkate alınarak belirlenir. Örneğin, kasko sigortasında aracın değeri ve aracın değeri dışında varsa araçtaki aksesuarlar, aracın hangi şehirde kullanıldığı, önceden hasarının bulunup bulunmadığına göre kasko fiyatı saptanır. Zorunlu trafik sigortasında ise aracın hangi ilde plaka kaydı bulunduğu ve kullanıldığı yer dikkate alınarak fiyatlama yapılır. Sigorta fiyatları, sigorta şirketlerinin belirlediği fiyatlama kriterlerine göre başvuru risk faktörleri ışığında teminat kapsamı

referans alınarak oluşturulur (Öztürk & Güven, 2019, s. 303-304).

Sigortacılıkta ekonomik kaybın karşılanabilmesi de zararın değerinin mali karşılığının bilinmesini gerektirir. Mali değer, parasal olarak ifade edilen değerdir. Mali değer, mal sigortalarında malın gerçek değeri ile sınırlı olup sigorta sözleşmesinde aşkın sigorta sözkonusu olsa bile sigortalıya ödenecek hasar tutarında malın gerçek değeri ile sınırlıdır (Uralcan, 2006, s. 28; Baştürk, Çakmak, & Demirtaş, 2017, s. 34).

4) Yasal Olmak

Sigortaya konu olacak riskler, meşru nitelik taşımalı ve yasalara aykırı olmamalıdır. Bu nedenle sigorta, toplum hayatına olumlu katkı sağlayan, yasalara ve kamu vicdanına ters düşmeyen riskleri güvence altına alır. Örneğin; çalınan mallar, kumar kayıpları, terör eylemi yapanın ferdi kaza teminatı veya tedavi masrafları sigorta şirketlerince yasalara aykırı olduğu için ödenmez. Yasalara göre çıkarı zarara uğramamış birinin de sigorta şirketinden ödeme alamaması, sigortalı olarak kabul edilmemesi; velayet/vesayet altındaki kimselerin sigortalı olarak sayılmaması yine sigortanın yasalara uyma zorunluluğundan ileri gelir (Uralcan, 2006, s. 29).

5) Büyük Sayılar Kanununa Uymak

İstatistiğin olasılık teorilerine göre gözlem sayısı arttığında gözlem grubundaki değişim ve çeşitliliğin olumsuz etkisi azalır. Böylece tahmin edilecek ortalama değer daha sağlıklı bir şekilde hesaplanır. Örneğin, madeni bir paranın iki ayrı yüzü vardır: Yazı ve tura. Paranın sadece 2 kere atılması söz konusudur. Çünkü sadece yazı ve tura şeklinde iki olasılık vardır. Parayı attığınızda her iki yüzden birinin gelme olasılığı

yani beklenen değer %50'dir. Ortalama değer %50'dir. Tura gelme ihtimali hem beklenen hem de ortalama değer açısından %50'dir. Parayı 10 kere atarsanız ve 6 kere tura gelirse turanın ortalama değeri %60 olur ve beklenen değerden uzaklaşır. Fakat parayı üst üste 1000 kere atarsanız, ortalama değer değişir. Beklenen değer %50'dir. 420 yazı, 580 tura varsa turanın ortalama değeri %58'dir. Bir de 10.000 kere madeni paranın atıldığını ve 5710 tura geldiğini düşünelim. Turanın ortalama değeri %58'den %57,1'e düşer ve beklenen değer olan %50'ye yaklaşır. Yani gözlem sayısı arttıkça sapma azalacak, ortalama değer beklenen değere yaklaşacaktır. Aslında burada küsuratların ne kadar önem taşıdığını da görüyoruz.

Büyük sayılar kanunu sigorta şirketlerinin belirleyeceği prim bedeli açısından da dikkate alırsak sigortacılık açısından neden gerekli olduğunu anlamamız kolaylaşacaktır. Çünkü büyük sayılar kanununun işlerlik kazanmasıyla sigortacılıkta riskin dağıtılması sağlanır. Böylece aynı risklere maruz kalacak kişilerin karşılaştıkları risklerin olasılığı çok sayıda kişinin katılımıyla azalacaktır. Bu hem prim fiyatının daha düşük belirlenmesi hem de sigorta sistemi içinde şirketin kar hedefini gerçekleştirebilmesi açısından önemli bir beklentidir. Çok sayıda kişinin katılımıyla sigorta fon havuzu dolacak, ödenecek hasar bedelinin oransal olarak sigorta şirketine yükü ve sigortalıya yönelik belirlenecek prim bedeli düşecektir.

6) Optimal Frekanslı Olmak

Optimal “en elverişli, en uygun”; frekans ise “bir şeyin üst üste görülme sayısı başka bir deyişle sıklığı” anlamına gelir.

Sigortacılıkta ise riskin tekrarlanma sıklığı referansında sigorta edilebilirlik açısından en uygun aralığın dikkate alınması anlamına gelir. Örneğin, çocukların hastalanma sıklığı aşılanmalar bile yüksektir. Optimal frekansta sayılmaz. Fakat bir yetişkinin hastalanma sıklığı bir çocuğa göre daha düşüktür. Optimal frekansa uygundur. Fakat bahar alerjisi bulunan bir yetişkinin baharda hastalanma sıklığı yüksektir. Optimal frekansa uygun değildir. Sigortalı açısından da optimal frekans önem taşır. Örneğin, toplu sağlık sigortası yaptıran bir bayan menopoza girmişse poliçede doğuma ilişkin riskin kapsam altına alınması optimal frekansa uygun değildir. Sık taşan bir derenin yakınında sele karşı sigortalanacak bir ev için sigortacı yüksek prim isteyecek veya sigorta yaptırmaktan kaçınacaktır (Uralcan, 2006, s. 29).

Hasarın frekansının yüksek ya da düşük olması ise hem sigortacıyı hem de sigortalıyı bağlar. Çünkü hasar frekansı yükseldiğinde sigortacı sigorta yapmak istemeyecek ya da sigortalı yüksek prim ödeyecek, hasar frekansı düştüğünde ya da yok denecek kadar az olduğunda sigorta bedeli gereksiz yere artacaktır. Bu nedenle sigorta edilebilirlikte optimal frekans diğer bir deyişle hasar görülme sıklığının en uygun aralığı önemli bir başvuru kaynağıdır.

C. Tarihsel Gelişim

Uygarlık tarihi kadar eski olan sigorta benzeri uygulamalar ilk defa Antik Mısır ve Çin'de görülürken Babil'de Hammurabi Yasalarına göre saldırıya uğrayan kervanın hasarının tüm kervancılara ödettirilmesi de sigorta benzeri uygulamalara örnektir. Ortaçağ Avrupa'sında ise gemi taşımacılığında gemi sahiplerinin taşıdıkları yük kadar

borçlanmaları ve yükün varış limanına teslim ettikten sonra ilgili borcu faizi ile geri ödemeleri de birer sigortacılık örneğidir. Bugünün sigorta uygulama benzerleri ise 14. yüzyılda Cenovalıların imzaladığı sigorta sözleşmeleriyle görülmüştür (Kâhya'dan aktaran Kırkık vd., 2021, s. 18). İlk sigorta şirketi Cenova'da kurulmuştur ve ilk sigorta kanunu 1435'te yayınlanan Barcelona Kararnamesi'dir. Coğrafi keşiflerden sonra deniz taşımacılığının önem kazanmasıyla ticari yaşamda sigorta giderek gereksinimini hissettirmeye başlamıştır. Bu dönemde hem kara hem de deniz sigortacılığı Avrupa'da hızla geliştiği görülmüştür. 1574'te İngiltere'de ilk sigortacılık ofisinin açılması, 1601'de İngiltere'de sigorta mevzuat düzenlemeleri, 1663'te Paris'te anonim şirket şeklinde kurulan ilk sigorta şirketi yine sigortacılığın önemli gelişme basamaklarından (Yayla, 2019, s. 109-110).

Londra'da 1666 yılında çıkan yangından sonra günümüz sigorta dünyasının temellerini oluşturacak Yangın Bürosu'nun (1667) ve ardından ilk yangın sigortası şirketinin kurulması (1667) tetikleyici ilerlemelerden sayılır (Kırkık, vd, 2021, s. 19-20). Çeşitli kaynaklarda Avrupa'da sigortacılığın yayılmasına ilişkin ilkler farklı gösterilse de sigortacılığın günümüzdeki haline ulaşmasında İngiltere ve Fransa'da yapılan çalışmaların bu konuda öncülük ettiği söylenebilir.

Nihayetinde deniz yoluyla taşımacılıkta ticari malların mali güvencesinin sağlanması fikri ile temeli atılan sigortacılık faaliyetleri modern dünyada artan nüfus ve teknolojik gelişmelerle piyasaların önemli bir yapı taşı haline gelmiştir.

Türkiye'de ise 19. Yüzyılın ikinci çeyreğinde sigortacılığın gerçek anlamda ortaya çıktığı görülür. Ahilik çatısı altında kurulan yardım sandıkları sigortacılığa benzer

ilk uygulamalardır. 1870 yılında Beyoğlu'nda çıkan yangın, yabancı sigorta şirketlerin acentelerinin piyasa girmesini sağlamıştır. 1872 yılında İngilizlerin piyasaya girişi ile modern sigortacılık çalışmaları başlamıştır. Aynı dönemde Fransız, Alman ve İtalyan sigorta şirketleri de ardı ardına piyasaya katılmaktadır. Fakat ilgili dönemde sigortacılığa ilişkin denetim mekanizması ve yasal mevzuatın oluşturulmamış olması piyasayı başıboş bırakır. İlk yerli sigorta şirketi 1893'te "*Osmanlı Sigorta Şirket-i Umummiyesi*" ismiyle kurulur. Ancak gerçek anlamda piyasanın yerleşmesi ve milli değerlere göre yapılanması Cumhuriyet dönemine isabet eder (Kırkık, vd, 2021, s. 76-78).

Cumhuriyetin ilanı ekonomide sigortacılığa önem verildiği ve sigortacılık alanında göze çarpan yasal ve kurumsal adımların atıldığı bir dönemin de başlangıcıdır: İş Bankası tarafından Anadolu Sigorta'nın kurulması (1925), "Sigorta Şirketlerinin Teftiş Murakabesi Hakkında Kanun"un 1926'da çıkartılıp 1927'de yürürlüğe konması, Milli Reasürans'ın kurulması (1929). Böylece ülkemizde sigortacılığın millileşmesi hedeflenmiştir 1935'ten itibaren yeni sigorta şirketleri bir bir kurulmaya devam etmiştir. 1939'da Ticaret Bakanlığı'na bağlanan sigorta şirketlerinin sayısı 1940 ve 50'lerde daha da artmıştır (Yurtsever, 2023). Bunu 1959'da yürürlüğe giren "*7397 Sayılı Sigorta Murakabe Kanunu*" izlemiştir (Tekin, 2018)... 1987'de sigorta şirketleri, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'na bağlanmıştır. 1990'da ise çeşitli branşlarda serbest tarifeye geçilmiştir (Yurtsever, 2023). Bundan sonrasında ise 1994'te Sigortacılık Genel Müdürlüğü'nün kurulmasıyla Sigorta Murakabe Kurulu ve Sigorta Denetleme Kurulları oluşturulmuştur. İlgili kurullar Hazine Müsteşarlığı merkez denetim birimleri arasında yer almış ve sektöre ilişkin düzenlenme ve denetlemeler bu iki önemli kurul tarafından yerine getirilmiştir (Tekin, 2018).

1999'da depremde sonra yılında Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) kurulmuştur. 2003'de Bireysel Emeklilik Sistemi devreye girmiştir. 2005 yılında TARSİM kurulmuştur (Yurtsever, 2023) 2007 yılında 7397 Sayılı Kanun yürürlükten kaldırılarak 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu kabul edilerek uygulanmaya başlanır (Tekin, 2018). 2008'de Sigorta Bilgi Merkezi, Sigorta ve Güvence Hesabının faaliyete geçmiştir. Sigortacılık sektörünün düzenleme, gözetim ve denetim otoritesi olarak 2019'da Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurulu ve Kurumu (SEDDK) kurulmuştur. 2020'de kamuya ait 3 sigorta şirketi ile 3 özel şirketi birleştirilerek Türkiye Sigorta ve Türkiye Hayat Emeklilik adları altında iki ayrı şirket oluşturulmuştur (Yurtsever, 2023).

D.Sigortacılığın Ekonomideki Rolü

Finans piyasaları açısından büyük önem arz eden sigorta faaliyeti bireyleri ve iktisadi birimleri finansal sistemin bir parçası olarak hem sigorta işlevi hem de kurumsal yatırımcı işlevi ile bir araya getirir. Sigorta şirketleri “Büyük Sayılar Kanunu” esasına dayalı riskin çok sayıda katılımcıya dağıtılarak alınan küçük miktardaki primlerle gerçekleşecek büyük hasarların karşılanması mantığına dayalı çalışırlar. Burada aynı risklere uğrayabilecek “çoğunluğun katılımı” ve bu risklere uğrayan “azınlığın kayıplarının” karşılanmasını mümkün kılan bir fon havuzunun oluşturulmasıyla sağlanan koruma aynı zamanda sigorta şirketlerine fon arz edenlerle talep edenleri bir araya getirebilen bir kurumsal yatırımcı kimliği sunar (TSB, 2021-b, s. 5). Çünkü sigorta şirketlerinin bireylerden topladıkları prim gelirleri bir fon havuzunda toplanarak portföy yönetimi esaslarına göre yönetilir. Özellikle hayat branşında faaliyet

gösteren şirketler uzun vadeli fon birikimi sağladıkları için piyasaların gelişmesini sağlar ve kısa süreli fiyat dalgalanmalarının da oluşmasına engel olurlar (Kırkık, 2007, s. 11).

Finans piyasalarının reel ekonominin ayrılmaz bir parçası haline geldiği günümüz ortamında finansal ürün çeşitliliği artmış ve sermaye piyasaları derinlik kazanmıştır. Gelişmiş ülkelerde sigortacılık sektörü de piyasanın en önemli aktörlerinden biridir. Üretilen primler önemli bir tasarruf kaynağı oluşturur. Ancak ülkemizde sigortacılıkla ilgili yasal düzenleme ve denetlemelerin geç ortaya çıkması, sigorta bilincinin tam yerleşmemesi ve kültürel etkenler (Yenisu, 2019, s. 207) gibi pek çok nedenle sigorta sektörü de yeni yeni piyasada gerçek işlevini yerine getirmeye başlayabilmiştir.

Dayanışma mantığına dayalı olarak işletilen sigortacılık sistemi, risklerin gerçekleşmesinin ardından sigortalının kaybını telafi ederek genel ekonomik yapının zarar görmesini engeller. Reasürans sistemi sayesinde ülke içinde yer alan sigorta risklerinin mali yükünün bir kısmı yurtdışına devredilir. Sigortacılık faaliyetleri, girişimcilerin daha çok risk alabilmeleri konusunda onları cesaretlendirir ve onlara kredi olanağı sağlayarak girişimcilerin rekabet gücünün artmasına yol açar. Böylece geniş anlamda sigortacılığın yarattığı olumlu sinerji ekonomide tasarrufların artması, uzun vadeli kaynak oluşumu, genel refahın yükselmesi, devletin üzerindeki kamusal alan yükünün hafifletilmesi, girişimci sayısının artışıyla vergi gelirlerinin artması gibi yarattığı pek çok fayda ile ekonomide önemli bir işlev üstlenir (Yurtsever, 2023).

1) Riskten Korunma

Sigortacılığın bireyleri yaşamları boyunca karşılaştıkları belirsizlikleri azaltmak üzerine kurulu bir riskten koruma fonksiyonu bulunmaktadır. Bu anlamda sigorta, çok sayıda insanın yaptığı prim ödemeleriyle oluşturulan fon havuzunun piyasa ortamında değerlendirilmesiyle bir finans kurumu kimliği taşır. Oluşturulan fon havuzundaki birikimler piyasada faiz ya da kar getirisi sağlayan çeşitli finansal araçlara yönlendirilirken riskin transferi de sağlanmış olur. İstenmeyen bir kazanın, hastalığın ya da felaketin yaşanması halinde çok büyük hasar ya da kayıplarla karşılaşılabilecek olan her hangi bir birey bu sayede riskinin dağıtılması ile bu hasar ya da kayba uğramayacak olan kişilerle oluşabilecek hasarı bölüşür. Oluşturulan fon havuzları aynı zamanda risk havuzu olarak da sigorta piyasasındaki reasürörler gibi diğer aktörlerin de katılımıyla zararların karşılanmasını sağlayacaktır. Sigortacılıkta ulusal düzeyde olduğu gibi uluslararası düzeyde de risk havuzları oluşturulur, böylece katastrofik riskler küresel bazda önemli ölçüde hafifletilir (TSB, 2021-b, s. 5-6).

2) Uzun Vadeli Finansal Kaynak Yaratma

Sigortacılık faaliyeti temelde piyasada fon arz edenlerle fon talep edenlere aracılık etme görevini de üstlenerek hane halkından piyasadaki ekonomik birimlere dolaylı finansman kaynağı oluştururlar. Böylece kısa vadeli fonlar uzun vadeli yatırımlara dönüştürülür. Toplam sigorta prim üretiminin GSYİH'ya oranının yüksek olduğu ülkelerde sigortacılık uzun vadeli kaynak yaratma işlevini daha iyi yerine getirir. Böylece sigorta şirketleri edinmiş olduğu uzun vadeli varlık ve yükümlülükleri ile hem bireylere hem de

şirketlere uzun vadeli kaynak aktarımı sağlar. Bu aynı zamanda piyasada borç verenler ile alacaklıların vadelerinin uyumlu hale gelmesi ve piyasa likiditasyonunun artması anlamına da gelir. Para piyasasında faaliyet gösteren bankalara göre sigorta şirketlerinin yükümlülükleri daha uzun vadeli, bu da sigorta şirketlerini piyasada oluşabilecek dalgalanmalara karşı piyasayı koruyabilecek bir konuma getirir (TSB, 2021-b, s. 6).

3) Ekonomik Büyüme

Sigortacılığın yaygınlaşması ve sigortaya olan talebin artması ülke ekonomisi üzerindeki finansal kayıp yükünü hafifletir. Deprem, yangın, sel, salgın hastalık gibi katastrofik olaylar geniş alanlarda ve yıkıcı bir şekilde etkisini göstererek çok kısa zaman diliminde ülke ekonomisine beklenmeyen zararlar verebilir. Sigorta fonları sigortalıyı kayıptan önceki haline döndürme mantığına dayalı olarak oluşturulduğu için aktüeryal dengeler sayesinde zarar gören bireylerin kayıplarının telafisini sağlayarak ülke ekonomisinin büyük ölçekli felaketlerde ortaya çıkan kırılganlığına karşı bir direnç oluşturur. Sigortacılık risk yönetim süreçleri ile hem piyasa riskleri hem de sigorta riskini en iyi şekilde yönetmeye çalışarak bu anlamda piyasaya da bir rehber konumundadır. Günümüzde savaş, salgın hastalık, deprem, sel, orman yangınları, iklim değişikliğinden doğabilecek riskler açısından düşünüldüğünde sigortacılığın öneminin daha da arttığı görülmektedir (Budak & Alkan, 2022, s. 220; Kırkık, İşçioğlu, & Coşkun, 2021).

Sigorta şirket ve kurumları ülkemiz de dahil pek çok ülkede finans piyasalarının en önemli kuruluşları arasında gelmektedir. Finans hizmetlerinin çeşitliliği ve talebinin arttığı günümüz dünyasında sigorta sektörü; sigorta ekosisteminde yer alan şirketler, acenteler, brokerler,

reasürans şirketleri, eksperler, tamirciler gibi pek çok kişi ve kuruma da iş imkânı sağlamaktadır. Böylece ekonomik büyümeye ve istihdama olan katkıları açısından da sigorta sektörü önemli bir konumdadır. Ayrıca sigorta sektöründe bireylerin konut kredisi kullanımında hayat sigortası, işletmelerin uzun vadeli kredi kullanımında kredi sigortası gibi ticari hayatı rahatlatan pek çok ürün çeşitliliği bulunmaktadır (Yurtsever, 2023).

4) Düzenleyicilik

Çoğu kimse günlük hayatta karşılaşabileceği risklerin farkında olmaksızın yaşar. Risk farkındalığı da sigorta şirketlerinin sigorta edilebilir riskleri araştırıp bunları tanıtması sayesinde gerçekleşmektedir. Sözkonusu risklere karşı yaratılan farkındalık ile bireyler daha dikkatli davranarak kümülatif anlamda oluşabilecek hasarlarının azalmasını sağlayabilirler. Örneğin, işveren sorumluluk sigortaları sayesinde bir işyerinde işverenin sorumluluğunda olan çalışanların başına gelebilecek iş kazaları konusunda bilinç artar. Bu farkındalık aynı zamanda bazı sigorta dallarının zorunlu olmasını ve devletin denetleyici, düzenleyici kurumlarının da devreye girmesini sağlar.

Sigorta ekosisteminin tamamlayan denetleyici ve düzenleyici kurumlar olan SEDDK(Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu), TSB(Türkiye Sigorta Birliği), DASK(Doğal Afet Sigortalar Kurumu), TARSİM(Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi A.Ş.), SBM(Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi) ve Güvence hesabı gibi kuruluşlar ve bağımsız denetim şirketleri kurumsallığın kılavuzu olarak pek çok sektörde izlenecek yol için referans oluşturmaktadır (Yurtsever, 2023).

E. Dünyada Sigortacılık

Sermaye piyasasının en önemli kurumsal yatırımcılarından olan sigorta şirketleri topladıkları primleri yatırım havuzlarında değerlendirerek ekonomiye uzun vadeli kaynak aktarılmasını sağlarlar. Bu anlamda ekonomik büyüme ve kalkınmaya da katkıları tartışılmaz olan sigorta şirketleri, dünyadaki her türlü değişim ve gelişime de ayak uydurarak piyasa sistemi içindeki düzenlemeler ve yasal mevzuatlara uygun faaliyet gösterirler. Sigorta şirketleri tarafından yönetilen fonlar tasarrufların da artışını sağlayarak finansal istikrara katkı sağlarlar. Gelişmiş piyasalarda GSYİH'nın önemli bir kısmını oluşturan sigorta fonları riskin transferi ve dağıtılması işlevi ile de piyasada sigorta şirketlerini en önemli oyuncularından biri haline getirir.

Oluşturulan veri havuzları ile sigorta sektörü, verilerin önemli bir kısmının da kamuya açık tutulduğu bir alanda faaliyet gösterdiği için bireylere, akademik çalışmalara, araştırmalara, devlet kurumlarına ve diğer sektörlerle önemli bilgi kaynağı sağlar. Sigorta sektörü tarafından toplanan veriler kamusal düzenleme ve mevzuatlara uygun olduğu için sağlıklı verilerdir. Sigorta ekosisteminde yer alan kurumlar, tüm dünyada risk analizi ve riskin dağıtılması konusunda en profesyonelce çalışan kuruluşlardır. Bu bakımdan ekonomiye uzun vadeli kaynak aktarılması sırasında yatırımlarını da uzmanlıkla yöneten sigorta şirketleri farklı yatırım araçları ve sigorta dışı finansal ürünlerin çeşitliliğinin de artmasını sağlar. Böylece varlıklarını yönetirken finans piyasalarının derinleşmesini mümkün kılacak çalışmalara yaparlar.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra zayıf düşmüş dünya ekonomisinin kalkınma ve büyümesinde sigorta sektörü öncelikli olarak rol oynamış, sektör büyüme hızının ülke ekonomilerinin büyüme hızından daha yüksek olduğu

kaydedilmiştir. Gelişmiş piyasalarda hanehalklarının en önemli tasarruf kaynağı olarak da görülen sigortacılık, sosyo-ekonomik yapıyı uzun vadeli kaynak yaratılması ve girişimcilere sağladığı güvence ile girişimci sayısının artmasını sağlayarak desteklemiştir (Akın & Ece, 2011, s. 86).

Tablo 2- 2022 Yılı Sigorta Sektörü Penetrasyon Oranı

Ülke	Toplam Prim/GSYİH	Hayat Prim Üretimi/GSYİH	Hayat Dışı Prim Üretimi/GSYİH
ABD	11,6	2,6	9
Güney Afrika	11,3	9,1	2,2
Güney Kore	11,2	5,4	5,8
İngiltere	10,5	8,1	2,4
Fransa	8,8	5,5	3,3
Almanya	5,9	2,4	3,5
Malezya	5,0	3,7	1,3
Hindistan	4	3,0	1
Brezilya	4	2,1	1,9
Çin	3,9	0,2	1,9
Türkiye	1,5	0,2	1,3
Dünya ortalaması	6,8	2,8	4

Kaynak : SwissRe, 3/2023, s. 46.

SwissRe'nin 3/2023 nolu raporundaki verilerden derlenen Tablo-2'de görüldüğü üzere 2022 yılında sigorta prim gelirlerinin GSYİH'daki payı (penetrasyon oranı) ABD, Güney Afrika, Güney Kore, İngiltere, Fransa gibi gelişmiş ülkelerde oldukça yüksektir. Dünya genelinde ise penetrasyon oranı ortalaması 2022 yılı için %6,8 olarak saptanmıştır. Raporda, 2022 yılında hayat prim üretiminin GSYİH'ya oranının dünya ortalaması %2,8; hayat dışı prim üretiminin GSYİH'ya oranının dünya ortalaması ise %4 olarak verilmiştir. Ülkemizde de son dönemdeki gelişmelerle %1,5 olan penetrasyon oranının artması beklenmektedir.

Tablo 3- Dünyanın En Büyük 20 Sigorta Piyasası Nominal Prim Hacimleri (2021 ve 2022)

		Toplam Prim Hacmi (Milyar ABD Doları)			Küresel Piyasa Payı	
ÜLKELER		2022	2021	Değişim %	2022	2021
1	ABD	\$2.960	\$2.725	8,62%	44%	40%
2	Çin	\$698	\$696	0,29%	10%	10%
3	İngiltere	\$363	\$374	-2,94%	5%	6%
4	Japonya	\$338	\$398	-15,08%	5%	6%
5	Fransa	\$261	\$293	-10,92%	4%	4%
6	Almanya	\$242	\$272	-11,03%	4%	4%
7	Güney Kore	\$183	\$193	-5,18%	3%	3%
8	Kanada	\$171	\$166	3,01%	3%	2%
9	İtalya	\$160	\$192	-16,67%	2%	3%
10	Hindistan	\$131	\$123	6,50%	2%	2%
11	Tayvan	\$86	\$113	-23,89%	1%	2%
12	Hollanda	\$84	\$92	-8,70%	1%	1%
13	Brezilya	\$76	\$63	20,63%	1%	1%
14	Avustralya	\$72	\$72	0,00%	1%	1%
15	Hong Kong	\$69	\$73	-5,48%	1%	1%
16	İspanya	\$68	\$73	-6,85%	1%	1%
17	İsviçre	\$56	\$58	-3,45%	1%	1%
18	İsveç	\$54	\$59	-8,47%	1%	1%
19	Singapur	\$47	\$45	4,44%	1%	1%
20	Güney Afrika	\$46	\$50	-8,00%	1%	1%
Toplam		\$6.165	\$6.130	0,57%		
Dünya Piyasa Prim Hacmi Toplamı		\$6.782	\$6.765	0,25%		

Kaynak : SwissRe, 3/2023, s. 15.

Tablo 3'de 2021 ve 2022 yıllarında dünyanın önde gelen 20 ekonomisinin sigorta prim üretim hacimleri Milyar ABD Doları olarak ve küresel pazar payları verilmiştir.

SwissRe'nin 2023/6 Raporuna göre dünya genelinde uygulanan sıkı para politikaları 2024 yılında ekonomide yavaşlamaya neden olabilecektir. Raporda özellikle İsrail-Filistin savaşının olumsuz izdüşümü olarak Avrupa'da bazı ülkelerde ekonomik durgunluk görüldüğü, ABD'de ise ekonomik gelişmenin devam ettiği, Çin'in ise yurtiçi ekonomide büyüme gücünü yaşadığı; düşük enflasyon ve merkez bankası faiz oranlarının desteğiyle 2024'te küresel

reel penetrasyon oranının %2,2; 2025'te %2,7'ye yükseleceği öngörülmektedir. Raporda, İsrail'deki savaşın küresel ekonomiler için risk yarattığı belirtilmektedir. Rapor, sigorta sektörünün dünyadaki iklim ve enerji krizi çözümlerinde sorumluluktan mülkiyete, mühendislikten ticari krediye ve kefalet kadar ticari iş kollarında önemli rol oynayacağını öngörmektedir. Önümüzdeki iki yıl için toplam küresel reel prim büyümesinin yıllık ortalama %2,2 olacağı, salgın öncesi trendin altında (2018–2019: %2,8) ancak son beş yılın ortalamasından (2018–2022: 1,6) daha yüksek olacağı tahmin edilmektedir. Yüksek faiz oranlarıyla yatırım getirileri arttıkça kârlılığın artacağı ancak sektörün büyük pazarlarda 2024 veya 2025'te sermaye maliyetini karşılayamayacağı tahmin edilmektedir. Raporda, İsrail- Filistin savaşı gibi olaylar sigorta şirketlerinin sermaye pozisyonlarına enflasyon ve piyasa oynaklığı gibi kanallardan zarar verebileceği belirtilmektedir (SwissRe, 2023/6, s. 2).

F. Türkiye’de Sigortacılık

TSB’nin verilerine göre Türkiye’de 2021’de 39 hayat dışı, 15 hayat ve emeklilik, 6 hayat ve 3 reasürans şirketi faaliyet göstermiştir. 2021 yılında TSB’nin toplamda 63 aktif üyesi bulunmaktadır. 2020 Aralık ayında Türkiye Sigorta Birliği’nin resmî web sitesinde açıklanan toplam direkt prim üretimi toplam yaklaşık 75,4 Milyar TL olup, bunun %81’i hayat dışı %19’u ise hayat branşından gelmektedir. 2019 Aralık ayında ise açıklanan toplam direkt prim üretimi yaklaşık 63,6 Milyar TL olup bunun %82’si hayat dışı %18’i ise hayat branşından gelmektedir. Bir önceki yıla göre direkt prim üretiminde yaklaşık %16’lık artış görülmektedir (TSB, 2021-a).

TSB'nin 2022 yılı Sigorta Sektör Raporu'na göre Türkiye'de 2022 yılında 45 hayat-dışı, 21 hayat ve emeklilik ve 4 de reasürans şirketi faaliyet göstermiştir. TSB'nin 2022 aktif üye sayısı toplam 70 adettir. Hayat dışı şirketlerin prim üretimi yıllık 204,1 milyar TL, hayat şirketlerinin ise 30,8 milyar TL, reasürans şirketlerinin ise 9,3 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Rapora göre ayrıca emeklilik şirketleri toplam fon tutarı 2022 yılsonunda 437 milyar TL olarak görülmektedir. Hayat ve hayat dışı branşların prim üretimleri 2021 yılına göre %123,2 artmıştır. Sigorta şirketlerinin toplam varlıkları 2022'de %83 oranında artış göstermiş ve karlılık da önceki yıla göre %54 artışla sonuçlanmıştır (TSB, 2022).

Tablo 4- 2021 Yılı Aktif Büyüklüğüne Göre Sigorta Şirketleri (Milyar TL)

Sektörde Önde Gelen İlk 10 Şirket	Aktif Büyüklüğü	Pay
Türkiye Hayat ve Emeklilik AŞ	61,51	%14,40
Anadolu Hayat Emeklilik AŞ	51,46	%12,05
AgeSA Emeklilik ve Hayat AŞ	50,22	%11,76
Allianz Yaşam ve Emeklilik AŞ	37,38	%8,75
Garanti Emeklilik ve Hayat AŞ	36,42	%8,53
Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi	16,78	%3,93
Allianz Sigorta AŞ	15,89	%3,72
Türkiye Sigorta AŞ	14,35	%3,36
Axa Sigorta AŞ	12,07	%2,83
NN Hayat ve Emeklilik AŞ	8,99	%2,10
Genel Toplam (Tüm Şirketler)	427,02	%71,44

Kaynak: KPMG, 2022, s. 19.

Tablo 4- 'te KPMG'nin 2022 yılı Sektörel Bakış Raporu'nda yer alan 2021 yılı aktif büyüklüğüne göre sigorta şirket verileri bulunmaktadır. Buna göre sektörde önde gelen ilk 10 şirketin genel toplamda %71,44'lük bir oranla yerini aldığını görüyoruz (KPMG, 2022, s. 19).

G. Dijital Dönüşüm

Günümüzde dijital dünyada sigorta faaliyetlerinin kolaylaşmasının yanı sıra “sigorta edilebilir” nitelikteki gereksinimler giderek artmaktadır. Sigortacılık kar elde etmeyi hedefleyen işletmelerin bulunduğu bir alandır ve sigortacılık faaliyetinin sürdürülebilmesi için gerçekten tesadüfi ve tanımlanabilir, çok sayıda kimsenin maruz kaldığı, aynı başlık altında toplanabilen ve özellikle para ile ölçülebilen, istatistiksel olarak hesaplanabilir, optimum frekanslı, meşru(yasal) nitelikteki bir riskten söz etmek gerekir.

Dijitalleşme sigortacılık sektöründe de yeni nesil teknolojilerin kullanımını kaçınılmaz kılmaktadır. InsurTech adı verilen ve sigortacılık ürünlerinin daha hızlı, kolay ve ucuz pazarlanmasını ve gerçekleştirilmesini sağlayan teknolojiye dayalı sigorta sektör modelinin kullanımı sigorta sektöründe giderek yaygınlaşmaktadır. Blockchain, açık sigortacılık (open insurance), yapay zekâ, büyük veri kullanımı, kripto paralar, bulut teknolojileri gibi yeni nesil teknolojilerin gelişimi sigorta sektörü için büyük önem taşımaktadır (Yurtsever, 2023). Küresel dijitalleşme serüveninde sigortacılığın kullandığı yeni nesil teknolojik yazılım olan InsurTech, ülkemiz sigorta şirketlerinin daha çok satış ve dağıtım kanallarında kullandığı bir teknolojidir. Geniş bir ekosistemi içeren InsurTech açık sigortacılık uygulamaları ile teminata bağlı risklerin hesaplanmasını, prim/risk oranının hesaplanarak prim bedellerinin saptanmasını kolaylaştırmaktadır. Özellikle kasko ve sağlık sigortasında Avrupa ve ABD InsurTech teknoloji uygulamalarına baktığımızda sigorta şirketlerinin standart fiyatlandırma tarifeleri yerine kişiye özel fiyatlama politikaları geliştirebildiğini görmekteyiz. Söz konusu teknolojinin

kullanımı risk hesaplamalarını daha tutarlı ve sağlıklı halde ölçülmesini sağlamakla kalmayıp, kişiye özel fiyatlamının gerçekleştirilebilmesiyle hem prim bedelinin hem de maliyetlerin azalmasını mümkün kılmaktadır. Ancak büyük veri kullanımının da önünü açan bu tür teknolojiler kişisel veri güvenliğini tehdit etmektedir. Sigorta sektörü güvene dayalı bir sektör olduğu için sigorta şirketleri, bu tür yazılımların kişisel verilerin mahremiyetini ihlal eden açıklarını bertaraf edecek çözümler aramaktadır (Berk & Kundak, 2023).

H.Sigorta Okur/Yazarlığı

2008 yılında dünya çapında yaşanan finansal kriz, dünyanın çoğu başta gelen ekonomilerinde bireylerin finansal literatürü anlama yeteneklerinin geliştirilmesi gerektiğine dair farkındalık yaratmıştır. Yaşanan küresel ölçekli finansal kriz, toplum düzeyinde düşük seviyedeki finansal/okur yazarlık yeteneklerinin -özellikle de finansal piyasalar ve yatırımcılar açısından- olumsuz yayılma etkisi ve yüksek toplumsal maliyetle sonuçlandığını göstermiştir. Bu nedenle de finansal literatürün anlaşılmasına yönelik bir yaklaşım olan finansal/okuryazarlık, “bireylerin finansal kavramları okuma ve anlama yeteneklerinin yaygınlaştırılıp geliştirilmesine” dayalıdır. Geliştirilen bu yaklaşımın kilit noktaları geniş yelpazede yer alan finansal ürünlerin taşıdığı risklerin tüketicilere aktarılması, finansal ürün ve hizmetlerin giderek daha karmaşık hale gelmesi, finansal alanda aktif tüketici/yatırımcı sayısının artması, tüketici ve yatırımcının korunmasına odaklanmaktadır. Bu yaklaşım hükümetler, kanun düzenleyicileri ve finansal ekosistemde yer alan diğer çeşitli kamu kurumu, özel kuruluşlar ve sivil paydaşları içerecek şekilde tüketici ve yatırımcıyı koruyacak finansal

eğitim girişimlerinin başlatılmasını sağlamıştır (OECD/INFE , 2012, s. 2-3).

Ülkemiz sigorta sektörü için de finansal/okuryazarlık(sigorta okuryazarlığı); potansiyel sigorta ürün kullanıcılarına yönelik ilköğretimden başlayarak sigortacılıkla ilgili kavramların tanıtılması, sigorta sektörü ekosisteminde yer alan tüm paydaşların katıldığı geniş kapsamlı tanıtım ve bilgilendirme etkinliklerinin yürütülmesi, sigortacılık ürünlerinin kolay ve hızlı erişilebilir ve anlaşılır hale getirilmesi, sigortacılığa yönelik teşvik ve destek mekanizmaları oluşturulması ve tanıtılması, hasar ödemelerinde karşılaşılan sorunların iyileştirilmesi ile sigortacılığın tabana yayılması ve sigortacılık faaliyetlerinin sürdürülebilir hale gelmesi açısından önemli taşımaktadır. Böylelikle sigorta penetrasyon oranı genişleyecek başka bir deyişle toplam sigorta prim üretiminin GSYİH'daki payı artacaktır (Yurtsever, 2023).

II.SİGORTACILIK AÇISINDAN COVID-19 DÖNEMİ

Dünya üzerinde görülen salgın hastalıklar, insanlık tarihinin seyrinde bilinen doğruların tekrar gözden geçirilmesine neden olan ekonomik, politik, psikolojik ve sosyal yaşama olumsuz sonuçlar doğuran güçlü etkiye sahiptir. Salgınların yaşandığı dönemler ekonomik durgunluk dönemleridir. Bu dönemde devletler halk sağlığını koruma ve ekonomik durgunluğun yatıştırılması amaçlı pek çok destek sağlamak zorunda kalırlar (Aybarç, 2022, s. 17).

Çin'in Hubei eyaletinin Wuhan şehrindeki 2019 yılı Aralık ayında ortaya çıkan bir zatürre vakasının yeni bir virüs olan Corona olarak adlandırılması 2020 yılının Ocak ayına rastlamıştır. Tüm dünyayı şaşkına çeviren bu virüs, ilk olarak 2019-nCoV şeklinde anılmış sonraları Covid-19 olarak şiddetli semptomlar ve ölümlere neden olan bir salgın tanımıyla evlerimize kapanmamıza neden olmuştur. Dünya Sağlık Örgütü'nce pandemik bir virüs olduğu duyurulan Covid-19 sadece sağlığımızı tehdit etmekle kalmamış yaşam tarzımız ve ruhsal sağlığımıza varıncaya kadar çok konuda olumsuz etkiler yaratmıştır (Budak & Korkmaz, 2020, s. 62). Covid-19 sürecinde ülke ekonomileri; kamu harcamalarının öngörülemez artışı, uygulanan mali teşvik ve desteklerin kamu gelirlerini azaltması, ekonomilerde daralma, işsizlik artışı, devlet borçlarının artışı ile karşı karşıya kalmıştır (Aybarç, 2021, s. 111;113).

Öksürük, hapşırık ya da diğer solunum yolları ile bulaşan Covid-19 virüsü, virüs bulunduğu yüzeye temas halinde de bulaşabilen son derece yayılmacı bir özelliğe sahiptir. 2022 Şubat verilerine göre gerçekleşen günlük vaka

sayısı 86.070, hasta sayısı 12.748.341 olarak belirtilmiştir (Seyhan & Özşarı, 2023, s. 59). Diğer yandan dünyayı tedavi ve aşı çalışmaları, ekonomik teşvik-tedbir paketleri hazırlanması konusunda da bir araya getiren pandemi sürecinde ülkeler sağlık, iktisat, mali politikalar ile de birbirine destek vererek ekonomik açıdan yaşanan krizi hafifletme çabasına gitmiştir. Pandemi sürecinde karantina ve sokağa çıkma yasakları nedeniyle ekonomilerde yaşanan daralma ile işsizlik yaşanmış, bu durum da hem arz hem de talep yönlü ciddi sorunlara sebep olmuştur (Sülcü, Coşar, & Tokathoğlu, 2021, s. 348).

Covid-19 salgını 2020 yılında tüm dünyada kamu sağlığı adına işletmelerin kapatılması ile pek çok sektörde olduğu gibi sigorta sektöründe de olumsuz etkilere neden olmuştur. Deloitte (2020) Nisan ayı raporu, Covid-19 döneminde yaşanacak ekonomik ve sosyal faaliyetlerde geniş ölçekli gerilemenin yatırım gelirleri, faiz oranları ve piyasalarda oluşan dengesizlik nedeniyle sigorta şirketlerinin karlılık ve büyümesinin olumsuz etkileneceği, şirketlerin likidite ve mali yapısının tehditlerle karşılaşacağı belirtilmiştir (Deloitte, 2020, s. 7).

OECD (2020) Haziran ayı raporunda, sigorta şirketlerinin Covid-19 sürecinde sigortalılara karşı yükümlülüklerini yerine getirebilmek için ellerinde bulunan varlıkların olumsuz etkileneceği, poliçe iptalleri artışı ve hasar taleplerinde değişimle karşı karşıya kalınacağına değinilmiştir (OECD, 2020-a, s. 1). Sigorta şirketlerinin bilançolarının yapısını ve karlılıklarını olumsuz etkileyecek düşük verimli yatırım ortamı, yatırımlarının iyi değerlendirilmesini gerektirecektir (EIOPA, 2020, s. 11). OECD (2020) Temmuz ayı raporunda ise sigorta faaliyetlerinin devamının, sermaye yeterliliğinin sağlanması

ve likidite riskinin bu dönemde arttığı üzerinde durulmuştur (OECD, 2020-b).

Nitekim küresel sigorta piyasasında Covid-19'un etkisi en çok sermaye piyasalarındaki fiyat değişimlerinin varlıklar üzerinde yarattığı risk ve zayıf prim büyüme oranlarıyla kendisini göstermiştir. S&P Derecelendirme Kuruluşu (2020) Kasım ayı raporunda, hayat dışı sigorta şirketlerinde Covid-19'a bağlı çoğu zararın (faaliyetlere ara verilmesi, polİçe iptalleri vb.) reasürörlerden alınacağı, böylece hayat dışı sigorta şirketlerinin teknik performansının maddi olarak bozulma olasılığının düşük olduğu beklentisine yer verilmiştir. Fakat ekonomik yavaşlamanın bir getirisi olarak gelişmiş piyasalarda reel küçölme eğiliminin bulunduğu; gelişmekte olan piyasalarda ise daha riskli yatırımların olması nedeniyle özsermaye karlılığında gelişmiş piyasalara kıyasla azalışın gerçekleşeceği belirtilmiştir. Rapor, son derece düşük faiz oranlarının yarattığı ortamın sigortacılar için en önemli risk kaynağını oluşturduğu, bunun da yatırım performansını olumsuz etkileyeceğine işaret etmektedir (S & P Global Ratings, 2020, s. 3). KPMG'ye göre ise, bu ortam aynı zamanda sigortacıların gelirlerini ve ödeme güçlerini olumsuz etkileyecektir (KPMG, 2021).

Euler Hermes (2020) Temmuz ayı raporu, küresel ölçekte sigorta sektörünün 2019'u %4,4'lük prim üretim artışıyla tamamladığı, ancak Covid-19 sonuçlarına göre 2020 yılında %3,8 azalış beklendiğine değinilmiştir (Euler Hermes, 2020).

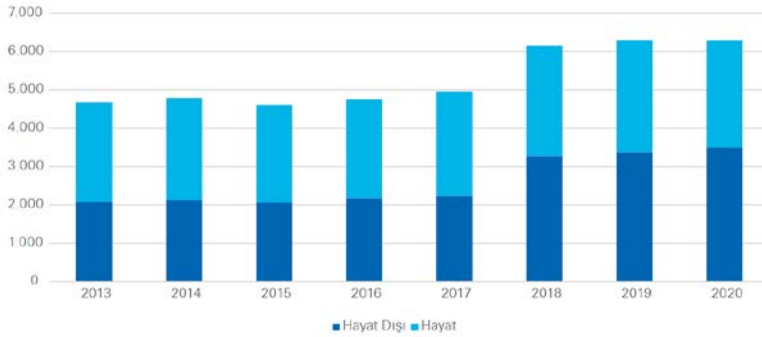
**Grafik 1- Küresel Mal ve Kaza Sigortalarının Mali Performansı
(Net Prim Büyüme/Sermayenin Karlılığı/Sermaye
Maliyeti/Yatırım Getirileri)**

Kaynak : SwissRe, 3/2023, s. 4.

Grafik 1’de küresel mal ve sigorta piyasasında net prim büyümesi(underwting result), yatırım getirileri(investment result), sermaye maliyeti oranı(cost of capital) ve vergi sonrası sermaye karlılığı oranı(ROE after tax) trendleri yer almaktadır. Grafik dikkatle incelendiğinde Covid-19 sürecini kapsayan dönemde prim büyüme, yatırım getiri ve sermaye karlılığı oranlarının azaldığı, buna karşılık sermaye maliyetinin arttığı görülmektedir (SwissRe, 3/2023, s. 4).

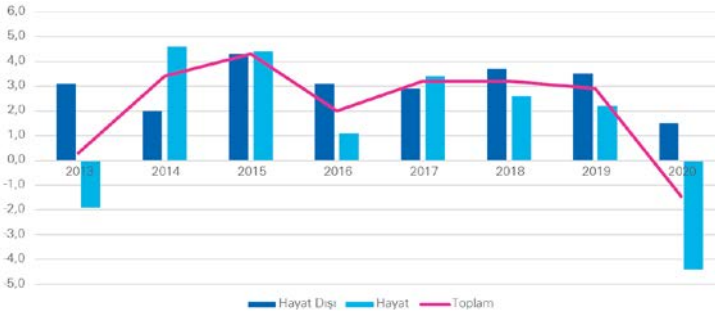
Grafik 2-Dünya Sigortacılık Sektörü Prim Üretimi (Milyar Dolar)

Kaynak: SwissRe’den aktaran KPMG 2022, 4.

Grafik-2’de yer alan verilere göre küresel sigorta piyasasında 2020 yılında hayat dışı prim üretim artışı 3,40 milyar dolardan 3,49 milyar dolara ulaşarak %2,8 artış göstermiş buna karşılık hayat sigortaları 2,89 milyar dolardan 2,80 milyar dolara düşerek %3,1 azalış göstermiştir. Hayat sigortaları primlerinin azalışı Covid-19 döneminde istihdamın ve hane gelirlerinin azalışından kaynaklanmıştır (KPMG, 2022, s. 5).

Grafik 3- Dünya Direkt Prim Üretimi Reel Artış (%)

Kaynak: SwissRe’den aktaran KPMG 2022, 5.

Grafik 3’te küresel direkt prim üretim hacminin reel artış seviyesinin özellikle hayat sigortalarında göze görünür şekilde azalışa geçtiği görülmektedir (KPMG, 2022, s. 6).

2022 yılı göstergelerine göre ise küresel ölçekte yaşanan enflasyon ve faiz oranları artışı sigortacıların prim üretim hacmi ve yatırım performansını olumsuz yönde etkilemiştir. Hayat branşında prim üretimleri düşerken bazı hayat dışı branşlarda artış gözlenmiştir. Yüksek enflasyon hayat branşındaki ödemelerin gerçek değerini düşürürken bazı hayat dışı branşlardaki hasar ödemelerini önemli ölçüde artırmıştır. Bunun yanı sıra enflasyon ve faiz oranlarının artışı sigortacıların en önemli varlık kaynağı olan sabit gelirli yatırımlarının kayba uğramasına neden olmuş ve sigorta şirketlerinin çoğu 2022’de önemli miktarda reel yatırım

kaybına uğramıştır. Küresel ölçekte hayat branşında 2022 yılında brüt yazılan primlerde %4,5 reel azalış kaydedilirken, hayat dışı branşlarda 2022 yılında hasar ödemelerinde reel olarak %5,8 artış görülmüştür. Sigortacılar hem hayat hem de hayat dışı branşlarda 2022 yılında pek çok ülkede negatif yatırım getirisi ile karşılaşmıştır. Piyasada gelişen olumsuz yatırım performansı koşullarının sigorta şirketlerinin karlılığını da olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir (OECD, 2023, s. 1).

SwissRe'nin 3/2023 nolu raporunda enflasyon baskısının sürmesi nedeniyle hayat dışı branşlarda sert piyasa koşulları sigortacıların artan hasar maliyetlerini belirleyecekleri yüksek prim fiyatlarıyla dengelemesini gerektirebileceğine değinilmektedir. Enflasyonda düşüş görülürse hasar ödemelerinin azalacağı ve yatırımların getirilerinin faiz oranına duyarlılığının daha yüksek olacağı, bu durumun da karlılığı iyileştirecek koşullar yaratabileceği raporun öngörülerindendir. Ekonomik yavaşlamanın prim büyümesi üzerinde baskı oluşturabileceği, ancak faiz oranlarının artmasının bileşik oranı daha iyiye götürebileceği raporda belirtilmektedir. Raporda aynı zamanda, faiz oranlarından sağlanacak yüksek yatırım getirilerinin mal ve kaza branşlarındaki kazançları artırabileceği, finansal sistem açısından sigortacıların likidite ve sermaye pozisyonlarının sağlam olduğu ve piyasanın olumsuz koşullarından etkilenmeyeceğinin düşünüldüğü, diğer finans sektörlerine kıyasla sigortacılık piyasasının gelişen olumsuz koşulları absorbe edecek olumlu özelliklere sahip olduğuna değinilmektedir (SwissRe, 3/2023, s. 2).

Türkiye ekonomisinde ise vergi yükümlülerinin ödemeleri, devlet bankalarının kredi müşterilerinden olan alacakları ertelenmiş ve istihdam desteği olarak bu dönemde

işsiz kalan vatandaşlara kısa çalışma ödeneği sağlanmış, Merkez Bankası politik faiz oranını düşürerek piyasada likiditeyi artırmıştır. Yine de 2020'nin Haziran döneminde ekonominin %9,9 daraldığı fakat toplamda 2020 yılında ise %1,8 büyüdüğü izlenmiştir. Finans sektöründe ise Covid-19'un daha yumuşak bir etki ile atlatıldığı görülmüştür. Sigorta sektöründe iş durması, alacak ve işsizlik sigortalarına ilişkin hasar ödemeleri artmıştır. Fakat Türk sigorta sektöründe 2001 yılı ebola salgınının ardından pandemi kaynaklı risklerin kapsam dışı bırakılması, iş durması ve işsizlik sigortasının toplam prim üretimi içinde çok düşük bir paya sahip olması nedeniyle pandeminin etkisi hafiflemiştir. Diğer yandan ekonomik hayattaki durgunluk açısından sigorta ürün talebinde azalma gerçekleşmiştir. Yine de Türk sigorta sektörü 2020 yılını %19,2 büyüme ile kapatmıştır (Meral, 2021, s. 444).

Tablo 5- Konsolide Finansal Büyüklükler 2021

	Toplam Varlıklar (Milyar TL)	Toplam Varlıklarda Önceki Yıla göre Değişim	Net Kar (Milyon TL)	Net Karda Önceki Yıla göre Değişim
Hayat dışı	125,1	+ %31	6.362	+ %6,5
Hayat ve emeklilik	292,1	+ %42,1	5.570	+ %36,3
Reasürans	9,7	+ %42,6	830	+ %84,4
Toplam	427		12.762	

Kaynak: TSB, 2021-d, s. 3.

2021 Sigorta Sektör Raporuna göre(Tablo 5) tedarik zincirlerinde yaşanan sorunlar ve küresel ölçekte artan enflasyonun ekonomik büyüme rakamlarını olumsuz etkilemiş, fakat sigorta sektörümüz karlılık ve aktif büyüklüğü açısından ilerleme göstermiştir. Türk Sigorta sektöründe 2021 yılında 65 sigorta ve bireysel emeklilik şirketi faaliyet göstermiştir. Bu şirketlerin hayat ve hayat dışı branşlarında önceki yıla göre %27 artışla 104,9 Milyar TL

prim artışı gözlenmiş, bireysel emeklilik şirketlerinin yönettiği fonların büyüklüğü %43,6 artarak 244,4 Milyar TL'ye yükselmiştir. Böylece şirketlerin toplam varlıkları (aktif büyüklüğü) 2021 sonunda %38,7 artarak 427 Milyar TL olmuştur. Türk Sigorta Sektörü, 2021 yılı sonunda 427 milyar TL toplam varlık hacmi ile Türk finansal piyasasında bankacılıktan sonra ikinci sıradaki en önemli finansal kurumlardan biridir. Sigortacılık insanlara güvence sağladığı için aynı zamanda iktisadi faaliyetlerde teminat sağlaması ile de ülke ekonomisine yarar sağlamaktadır. Türk sigorta sektörü 2021 yılı itibarıyla toplam 230 trilyon TL teminatı iktisadi faaliyetlere güvence olarak sunmuştur (TSB, 2021-d, s. 3).

Grafik 4- Türkiye’de Brüt Prim Üretimi

Kaynak: TSB'den aktaran KPMG 2022, 10.

2021 yılı verilerinin yayınlandığı “KPMG Sektörel Bakış Raporu”ndan alınan Grafik 4’te ise yıllar içinde brüt prim üretimindeki artış görülmektedir (KPMG, 2022).

III.TÜRK SİGORTA MUHASEBE SİSTEMİ

A. Sigorta Muhasebesinin Tanımı

Muhasebe bir kuruluşun parasal nitelikteki işlemlerinin kaydedilmesi, raporlanması ve analizini içeren bir sisteme dayanır. Sigorta muhasebesi ise genel(ticari) muhasebenin usul, esas ve yöntemlerine göre sigortaya ilişkin parasal nitelikteki işlemlerin kendine has özelliklerine uygun, daha çok teknik işlemler gerektiren hesapların işlediği fakat aynı zamanda sigortacılık faaliyeti dışında kalan ticari nitelikli işlemler için genel muhasebe sistemi içindeki işleyişin geçerli olduğu bir uzmanlık muhasebesidir. Sigortacılık; risk hesaplamaları, reasürans işlemleri, teknik karşılıklar gibi pek çok titiz çalışma gerektiren hesaplamaların mevzuat ve düzenlemelere uygun yürütüldüğü bir alan olduğu için sigorta muhasebesi de pek çok teknik işlem gerektiren kayıt süreçleri içerir.

Sigorta muhasebesi ders kitaplarından yola çıkılarak derlenen ve genellikle sigorta muhasebesi işlemlerine ilişkin belli başlı ayrımları içerdiği düşünülen alt başlıklar şunlardır (Özkan, 2007; Çetin, 2013; MEB, 2011; Dinç, Akay, & Karacan, 2013; Sarıaslan, 2015; Elmas, 2022; Tekşen & Serdar, 2006):

- ✓ Sigorta şirketlerince satılan poliçelere ilişkin prim gelirleri ve prim iptallerinin, acente gibi aracılara ödenen komisyonların muhasebeleştirildiği **Üretim Muhasebesi**,
- ✓ Kazanılmamış riskler karşılığı, hayat matematik karşılığı, devam eden riskler karşılığı gibi sigortacılığın genel doğasından ileri gelen risklere

karşı ayrılan karşılıkların muhasebeleştirildiği
Teknik Karşılıklar Muhasebesi,

- ✓ Sigorta şirketlerine ihbar edilmiş gerçekleştiği kesin olmayan ve gerçekleşen hasarlar gibi yasal süreçleri ve tazminat ödemesini gerektiren hasar işlemleri için hesap dönemine isabet eden tutarlar ve gelecek yıla ilişkin ödenecek tutarları esas alarak ayrılan karşılıklar ve izlenen hesapların yer aldığı **Hasar Muhasebesi,**
- ✓ Reasürans şirketleri ve sigorta şirketlerinin reasürans işlemi ile devredilen veya devir alınan prim tutarlarının, hasar bedellerinin ve diğer reasürans işlemlerinin muhasebeleştirildiği **Reasürans Muhasebesi,**
- ✓ Hasar ödemesi sırasında hasarlı malın hala satılabilir bir ekonomik değeri varsa buna ilişkin gelirin sigortacılığa özgü yöntemler esasında kaydedildiği sovtaj işlemlerini içeren **Sovtaj Muhasebesi,**
- ✓ Sigortalının hasar bedeline ilişkin tazminat tutarı ödendikten sonra hasar bedelinin ödenmesine neden olan üçüncü kişilere karşı dava yoluyla ödenen tazminat tutarına ilişkin rücu hakkını ve mali nitelik taşıyan süreçleri içeren işlemlere ait **Rücu Muhasebesi,**
- ✓ Acentelerin sigortacılık faaliyetlerine ilişkin acentelerce yapılacak muhasebe işlemlerini içeren **Acente Muhasebesi.**

Bunların yanı sıra diğer ticari işletmelerden farklı olmayan ve sigortacılık faaliyeti dışında yer alan işlemlerde

sigorta şirketleri, gerçekleşen mali nitelikli olayları genel muhasebede olduğu gibi kaydederler.

B. Sigorta Hesap Planı Yapısı

30/12/2004 Tarih ve 25686 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanan “*Sigortacılık Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkındaki Sigortacılık Muhasebe Sistemi 1 No.lu Tebliği*”ne göre sigortacılık sektöründe mali tabloların tek tip düzenlenmesi, muhasebe kayıtları ve raporlarının tekdüzeleşmesi ile mali durumlarının takip edilerek değerlendirilebilmesi imkânı sağlanmıştır (RG, 30.12.2004 Tarih/25686 Sayı, Md 1). 2005 yılından itibaren uygulamaya konulan Sigortacılık Tekdüzen Hesap Planı aşağıda yer almakta olan 1-9 arasında sıralanmış hesap sınıflarından oluşmaktadır.

Sigorta hesap sınıfları 1-9 arasında sıralanmış aşağıda yer alan hesap sınıflarından oluşur:

Tablo 6- Sigorta Şirketleri Hesap Planında Yer Alan Hesap Sınıfları

SINIF KODU	HESAP SINIFLARI
1	CARİ VARLIKLAR
2	CARİ OLMAYAN VARLIKLAR
3	KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER
4	UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER
5	ÖZSERMAYE
6	GELİR TABLOSU HESAPLARI
7	HAYAT DIŞI BRANŞLARI TEKNİK KISIM GELİR TABLOSU HESAPLARI
8	-
9	NAZİM HESAPLAR

Kaynak: RG, 30.12.2004 Tarih/25686 Sayılı Sigortacılık Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ (Sigortacılık Muhasebe Sistemi)

30/12/2004 Tarih ve 25686 Sayılı RG'de Sigortacılık Hesap Planının hesap sınıflarının yanı sıra ayrıntılı hesap planına da yer verilmiştir. pek çok sektörde olduğu gibi günümüz muhasebe sistemleri yatırımcılar açısından şirketin gerçek değerini yansıtacak şekilde raporlamaya esas almak için Uluslararası Muhasebe Standartlarını uygulamaya başlamıştır. Bu nedenle günün değişen koşullarına uyum sağlayacak şekilde finansal raporlamaya yönelik tebliğler yayınlanarak küresel piyasalara uyum sağlanmasına çabalanmaktadır.

Yukarıda verilmiş olan hesaplar numaralanırken ve hesap düzen sistemi oluşturulurken büyük defter hesapları olan ana hesaplar 3 basamaktan oluşur. İhtiyaçlar ölçüsünde 9 basamağa kadar alt hesap açılabilir. Aşağıda 9 basamağa kadar açılacak hesapların harf kodları ve bu kodların anlamı her bir basamak için verilmiştir (RG, 30.12.2004 Tarih/25686 Sayı):

Tablo 7- Sigorta Şirketleri Hesap Numaralandırma Sistemi

1	2	3	4	5	6	7	8	9
A	B	C	D	E	F	G	H	I
A	- Hesap sınıfını tanımlar							
B	- Grup numarasını tanımlar							
C	- Defteri kebir hesap numaralarını tanımlar							
DE	- Yardımcı hesap numaralarını tanımlar							
F	- Alt hesap numaralarını tanımlar							
GHI	- Tali hesap numaralarını tanımlar							

Kaynak: RG, 30.12.2004 Tarih/25686 Sayılı Sigortacılık Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ (Sigortacılık Muhasebe Sistemi)

Örneğin,

100. Kasa Hesabı, büyük defter hesabıdır ve en baştaki 1 sayısı hesap sınıfını tanımlar. Buna göre 100. Kasa Hesabı;

1. Cari Varlıklar hesap sınıfının altında,

10. Nakit ve Benzeri Varlıklar hesap grubunda yer alır.

100.01 Türk Parası hesabı ise Kasa hesabının yardımcı hesap numarasıdır. Kasada yer alan Türk Lirası cinsinden nakdi ifade eder.

C. Sigorta Muhasebesinde Hesap Sınıfları

Sigorta şirketlerinin hesap sınıfları sigortacılığın teknik yapısını ve branş çeşitliliğini göz önünde bulundurarak hazırlanmıştır. Özellikle cari varlıklar hesap sınıfı ticari muhasebedeki dönen değerler hesap gruplarına benzemekle beraber sigortacılığın her yıl karşılanması gereken yükümlülükleri ve genellikle hayat dışı sigortaların sözleşmelerinin yıllık olarak hazırlanmasından ileri gelir. Böylece cari varlıklar yürürlükte olan, mevcut olanı gösterir. Cari olmayan varlıklar ise daha uzun vadeli, içinde bulunulan yılda nakde dönüşmesi ya da tahsilatı öngörülme-yen alacak ve varlıklara ilişkin bir kavram olarak kullanılmıştır. Böylece sigortacılığın genel doğasına uygun hesap sınıfları ile ayırt edilebilir varlık ve yükümlülük kategorisi sunulmuştur.

1) Cari Varlıklar

Bu hesap sınıfında yer alan varlıklar nakit olarak kasada ve bankada bulunan likit varlıklar ile en fazla bir yıl içinde paraya dönüşmesi ya da tüketilmesi beklenen varlıkları kapsar (Çetin, 2013, s. 27). Cari varlıklarda aşağıda yer alan hesap grupları bulunur:

“10. Nakit ve Nakit Benzeri Varlıklar

11. Finansal Varlıklar ile Riski Sigortalılara Ait Finansal Yatırımlar

12. Esas Faaliyetlerden Alacaklar

13. İlişkili Taraflardan Alacaklar

14. Diğer Alacaklar

18. Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları

19. Diğer Cari Varlıklar (RG, 30.12.2004 Tarih/25686 Sayı)”

2) Cari Olmayan Varlıklar

Cari olmayan varlıklar, işletmenin bir yıl içinde paraya dönüşmesini veya tüketilmesini beklemediği işletme faaliyetlerinde kullanılmak üzere edinilen varlık ve alacakların izlendiği bir hesap sınıfıdır. Cari olmayan varlıklar; esas faaliyetlerden alacaklar, diğer faaliyetlerden alacaklar, sabit finansal varlıklar, maddi duran varlıklar, maddi olmayan duran varlıklar, gelecek yıllara ait ertelenmiş giderler ve gelir tahakkukları ile diğer cari olmayan varlıklar hesap gruplarından oluşur (Dinç, Akay, & Karacan, 2013, s. 182).

Cari olmayan varlıklarda aşağıdaki hesap grupları yer alır

“22. Esas Faaliyetlerden Alacaklar

23. İlişkili Taraflardan Alacaklar

24. Diğer Alacaklar

25. Finansal Varlıklar

26. Maddi Varlıklar

27. Maddi Olmayan Varlıklar

28. Gelecek Yıllara Ait Gelir ve Giderler

29. Diğer Cari Olmayan Varlıklar (RG, 30.12.2004 Tarih/25686 Sayı)”

3) Kısa Vadeli Yükümlülükler

Kısa vadeli yükümlülükler, en fazla bir yıl veya bir yıl içinde şirketin ödenmesi gereken borç ve yükümlülüklerinin izlendiği hesap sınıfıdır (MEB, 2011, s. 15).

Bu hesap sınıfında aşağıdaki hesap grupları yer alır:

“30. Finansal Borçlar

32. Esas Faaliyetlerden Borçlar

33. İlişkili Taraflara Borçlar

34. Diğer Borçlar

35. Sigortacılık teknik karşılıkları

36. Ödenecek Vergi ve Benzeri Diğer Yükümlülükler ile Karşılıkları

37. Diğer Risklere İlişkin Karşılıklar

38. Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları

39. Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler (RG, 30.12.2004 Tarih/25686 Sayı)”

4) Uzun Vadeli Yükümlülükler

Sigorta işletmelerinde bir yıldan uzun vadeli bir sürede karşılanması gereken yükümlülüklerin yer aldığı hesap sınıfıdır.

Bu hesap sınıfında aşağıda yer alan hesap grupları bulunur:

“40. Finansal Borçlar

42. Esas Faaliyetlerden Borçlar

43. İlişkili Taraflara Borçlar

44. Diğer Borçlar

45. *Sigortacılık Teknik Karşılıkları*

46. *Diğer Yükümlülükler ve Karşılıkları*

47. *Diğer Risklere İlişkin Karşılıklar*

48. *Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları*

49. *Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler (RG, 30.12.2004
Tarih/25686 Sayı)”*

5) Özsermaye

Özsermaye bilanço temel denkleminde varlıkların borç ve sermaye toplamına eşit olduğu varsayımına dayalı olarak şirketin toplam varlıklarından kısa ve uzun vadeli tüm yükümlülüklerinin yani borçlarının çıkartılması sonucu ulaşılan tutardır. Ancak özsermaye alt kategorilere ayrılır ve kategorilerde ortakların başlangıçta ve sonradan sermaye artırımında koydukları payları, karın işletmede bırakılması(otofinansman) yoluyla sağlanan sermaye de gösterilir. 23.08 Tarih, 29454 sayılı RG’de yayınlanan “*Sigorta ve Reasürans ile Emeklilik Şirketlerinin Sermaye Yeterliliklerinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik*”te özsermayenin ana kalemleri ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri, kar yedekleri TSM gereği özkaynaklara yansıtılan kayıp ve kazançlar, ödenecek kar payları düşüldükten sonra kalan net kar yer alır. Geçmiş yıllar karları, dönem zararı, geçmiş zararları, şirketin kendisine ait hisseleri gibi kalemler ise özsermayeden indirilir (RG, 23.08.2015 Tarih/29454 Sayı, 2. Bölüm Md.4).

Bu hesap sınıfında aşağıdaki hesap grupları yer alır:

“50. *Ödenmiş Sermaye*

52. *Sermaye Yedekleri*

54. *Kar Yedekleri*

57. Geçmiş Karları

58. Geçmiş Yıl Zararları (-)

59. Dönem Net Karı (RG, 30.12.2004 Tarih/25686 Sayı)”

6) Gelir Tablosu Hesapları

Gelir tablosu şirketlerin gelir ve giderlerinin ayrıntılı olarak hesaplarla çerçevelendiği ve dönemin sonunda kar ya da zarar şeklinde sonucunun yayınlandığı bir mali görünümüdür. Hesap sınıflarında 6 ile başlayan hesaplar sigorta şirketlerinde de diğer ticari işletmeler gibi gelir tablosu hesaplarına ayrılmıştır. Fakat sigorta şirketlerinin gelir tablosu akışında teknik ve teknik olmayan kısım şeklinde bir ayırım vardır.

Teknik kısım hesapları hayat dışı teknik gelir, hayat dışı teknik gider, hayat teknik gelir, hayat teknik gider, emeklilik teknik gelir ve emeklilik teknik gider şeklinde bölümlenir.

Teknik olmayan kısımda ise yatırım gelirleri, yatırım giderleri, diğer faaliyet gelir ve giderleri, olağandışı gelir karlar ile gider ve zararlar ve dönem net karı yer alır.

Bu hesap sınıfında yer alan hesap grupları şunlardır:

“60. Hayat Dışı Teknik Gelir

61. Hayat Dışı Teknik Gider (-)

62. Hayat Teknik Gelir

63. Hayat Teknik Gider (-)

64. Emeklilik Teknik Gelir

65. Emeklilik Teknik Gider (-)

66. Yatırım Gelirleri

67. Yatırım Giderleri (-)

68. Diğer Faaliyetlerden ve Olağandışı Faaliyetlerden
Gelir ve Karlar ile Gider ve Zararlar (+/-)

69. Dönem Net Karı veya Zararı (RG, 30.12.2004
Tarih/25686 Sayı)”

7) Hayat Dışı Branşları Teknik Kısım Gelir Tablosu Hesapları

Dönemin için hayat dışı branşlarda elde edilen gelir ve giderlerin izlendiği hesap sınıfıdır. Dönem sonunda bu hesaplar gelir tablosu hesaplarına devredilerek kapatılır. Bu hesap sınıfında hesap gruplarından daha çok ana hesaplar ilgili hayat dışı branşı temsil eder. Ana hesabın altında ise teknik gelir ve teknik gider şeklinde alt hesaplar açılır.

Örneğin;

“701 Yangın

701.01 Yangın Teknik Gelir

701.02 Yangın Teknik Gider (-) (RG, 30.12.2004
Tarih/25686 Sayı)”.

Hayat dışı branşları teknik kısım gelir tablosu ana hesapları aşağıdaki gibidir:

“701 Yangın

702 Kar kaybı

710 Emtea

711 Kıymet

712 Tekne

-
- 714 Zorunlu karayolu taşımacılık mali sorumluluk¹
- 715 Zorunlu trafik (zorunlu karayolları mali sorumluluk)
- 716 Motorlu kara taşıt. araç. ihtiyari mali sorumluluk
- 717 Motorlu kara taşıtları araç. kasko
- 718 Otobüs zorunlu koltuk ferdi kaza
- 719 İşveren mali sorumluluk
- 720 Üçüncü şahıslara karşı mali sorumluluk
- 721 Asansör kaza üçüncü şahıslara karşı mali sorumluluk
- 723 Cam kırılması
- 724 Hırsızlık
- 725 Tüpgaz zorunlu sorumluluk
- 726 Tehlike maddeler zorunlu sorumluluk
- 727 Uçak tekne
- 728 Uçak mali mesuliyet
- 729 Uçak yolcu kaza
- 730 Motorlu kara taşıt. araç. ihtiyari mali sorumluluk
- 750 Ferdi kaza
- 755 Kredi
- 760 Hukuksal koruma
-

¹ 22.05.2016 Tarih ve 29719 Sayılı Resmî Gazete’de yayınlanan “Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortası Tarife Ve Talimatının Yürürlükten Kaldırılmasına İlişkin Tarife ve Talimat” ile yürürlükten kaldırılmıştır (RG, 22.05.2016 Tarih/29719 Sayı).

765 Makine kırılması

766 Montaj

767 İnşaat

768 Elektronik cihaz

769 Yapı denetimi zorunlu mali sorumluluk

775 Dolu sera

780 Hayvan hayat

781 Kümes hayvan. hayat

785 Hastalık (RG, 30.12.2004 Tarih/25686 Sayı)”

8) 8 Boş bırakılmış hesap sınıfıdır

9) Nazım Hesaplar

Bilanço dışı hesaplar olarak da bilinen nazım hesaplar, şirket bilançosunun varlık ve kaynaklarını birinci derecede ilgilendirmeyen fakat şirketin sigorta branşlarına göre ödemeyi taahhüt ettiği sigorta bedelleriyle yine gelecekte borç veya alacak yükümlülüğü veya hakkı doğuracak değerlere ilişkin resmî belgelerin muhasebe kural ve işleyişine uygun kayıt altına alındığı hesap sınıfıdır. Nazım hesap kalanları gerçek anlamda varlık ve kaynak değeri taşımaz ve bu nedenle bilanço ve gelir tablosunda yer almazlar (RG, 13.05.2023 Tarih/32189 Sayı, Md.5).

Sigorta hesap planında 9 ile başlayan hesaplar nazım hesaplardır. Nazım hesaplar “90. Borçlu Nazım Hesaplar” ve “95. Alacaklı Nazım Hesaplar” şeklinde iki ayrı hesap grubu başlığında izlenirler. Bu hesap sınıfında ana hesap ve alt hesaplar ile özellikle sigorta şirketlerinin alacak/yükümlülüklerine ilişkin taahhütlerde şirketçe alınan/gösterilen teminat niteliğindeki kıymetler takibe

alınır. İlgili taahhüt yerine getirildiğinde ters kayıtlı hesaplar karşılıklı kapatılır.

D.Sigorta Şirketlerinin Mali Tabloları

14.07.2007 tarih ve 26582 sayılı RG’de yayınlanan *“Sigorta ve Reasürans Şirketleri ile Emeklilik Şirketlerinin Finansal Raporlamaları Hakkında Yönetmeliği”* sigorta şirketlerinin hazırlayıp sunacağı finansal raporların usul ve esaslarını açıklamaktadır (RG, 14/7/2007 Tarih/26582 Sayı). İlgili Yönetmelikte Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun belirlediği raporlama esaslarına uyulması gerektiği ve bu çerçevede muhasebe işlemlerinin yürütülmesi gerektiği belirtilmektedir. Sigorta şirketlerine yönelik güncel raporlama standardı TFRS-17’dir. 13/05/2023 tarih ve 32189 Sayılı Resmî Gazete’de yayınlanan *“Sigorta ve Reasürans Şirketleri ile Emeklilik Şirketlerinin Finansal Raporlamaları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”*ın 14. Maddesinde 1/1/2024 tarihinden itibaren tüm sigorta şirketlerinin finansal raporlarını KGK tarafından belirlenen esaslarına göre hazırlamak ve sunmakla yükümlü olduğu belirtilmiştir (RG, 13.05.2023 Tarih/32189 Sayı, Md.14).

İlgili Yönetmelik 4. Maddesinde sigorta şirketlerinin düzenlenmesi gereken finansal tablolar ile “bilanço (finansal durum tablosu), gelir tablosu (kâr veya zarar tablosu), diğer kapsamlı gelir tablosu, özsermaye değişim tablosu, nakit akış tablosu ile kâr dağıtım tablosu”nun ifade edildiği görülmektedir (RG, 13.05.2023 Tarih/32189 Sayı, Md.4).

1) Bilanço (Finansal Durum Tablosu)

Bilanço, bir şirketin belli bir andaki mali yapısının fotoğrafı niteliğindedir. Bu fotoğrafta şirketin varlıklarının ve bu varlıkları sağlamak için yararlandığı kaynaklarının dağılımı görülür. Tabloda sigorta şirketlerinin bilançolarında yer alan varlık ve kaynakların hesap sınıfı ve hesap grupları verilmiştir.

Tablo 8- Sigorta Şirketleri Bilanço Yapısı

VARLIKLAR		KAYNAKLAR	
Hesap Sınıfı	Hesap Grubu	Hesap Sınıfı	Hesap Grubu
Cari Varlıklar	Nakit ve Benzeri varlıklar Finansal Varlıklar ile Riskli Sigortalılara Ait Finansal Yatırımlar Esas Faaliyetlerden Alacaklar İlişkili Taraflardan Alacaklar Diğer Alacaklar Gelecek Aylara Ait Giderler Ve Gelir Tahakkukları Diğer Cari Varlıklar	Kısa Vadeli Yükümlülükler	Finansal Borçlar Esas Faaliyetlerden Borçlar İlişkili Taraflara Borçlar Diğer Borçlar Sigortacılık Teknik Karşılıkları Ödenecek Vergi ve Benzeri Diğer Yükümlülükler İle Karşılıkları Diğer Risklere İlişkin Karşılıklar Gelecek aylara ait gelirler ve gider tahakkukları Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler
	Cari Olmayan Varlıklar	Uzun Vadeli Yükümlülükler	Finansal Borçlar Esas Faaliyetlerden Borçlar İlişkili Taraflara Borçlar Diğer Borçlar

VARLIKLAR		KAYNAKLAR	
Hesap Sınıfı	Hesap Grubu	Hesap Sınıfı	Hesap Grubu
	Esas Faaliyetlerden Alacaklar İlişkili Taraflardan Alacaklar Diğer Alacaklar Finansal Varlıklar Maddi Varlıklar Maddi Olmayan Varlıklar Gelecek Yıllara Ait Giderler Ve Gelir Tahakkukları Diğer Cari Olmayan Varlıklar	Özsermaye	Sigortacılık Teknik Karşılıkları Diğer Yükümlülük Karşılıkları Diğer Risklere İlişkin Karşılıklar Gelecek yıllara ait gelirler ve gider tahakkukları Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler Ödenmiş sermaye Sermaye yedekleri Kar yedekleri Geçmiş yıllar karları Geçmiş yıllar zararları (-) Dönem Net Karı

Kaynak: RG, 30.12.2004 Tarih/25686 Sayılı Sigortacılık Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ (Sigortacılık Muhasebe Sistemi)

Muhasebe temel denkleminde her varlığın mutlaka bir kaynağı olduğu varsayımı bulunmaktadır. Bu varsayıma göre işletmelerin toplam varlıkları ile toplam kaynakları birbirine eşittir. Sigorta şirketlerinin bilançolarında yukarıda verilen hesap sınıflarından “1.Cari Varlıklar” ve “2. Cari Olmayan Varlıklar” VARLIKLAR grubunu; “3. Kısa Vadeli Yükümlülükler”, 4. Uzun Vadeli Yükümlülükler” ve “5.Özsermaye” KAYNAKLAR grubunu oluşturur. Muhasebe temel denkleminde göre sigorta şirketlerinin varlıkları toplamı, kaynakları toplamına eşit olma koşulu bulunmaktadır:

Varlıklar = Kaynaklar

**Cari Varlıklar + Cari Olmayan Varlıklar = K.V. Yükümlülükler + U.V.
Yükümlülükler + Özsermaye**

2) Gelir Tablosu

Gelir tablosu, şirketin önceki döneme ait faaliyet sonuçlarının bir kaydını sağlar. Sigorta şirketlerinin gelir tablosunda “6.Gelir Tablosu Hesapları” yer almaktadır. Bilindiği üzere gelir tablosu hesapları sonuç hesaplarıdır. Şirketin sonucunu başka bir deyişle kar ya da zararını gösterir. Fakat sigorta şirketleri hem hayat hem de hayat dışı branşlarda faaliyet gösterirler. Sigorta şirketlerine yönelik tek düzen hesap planı da bunu dikkate alarak hem hayat branşında faaliyet gösteren hem de hayat dışı branşlarda faaliyet gösteren şirketlerinin tamamının yararlanacağı bir hesap kodlama sistemi içermektedir. Hayat dışı branşlarda faaliyet gösteren şirketler yangın, trafik, kasko, hırsızlık vb. çok çeşitli alt branşlarda çalışırlar. Her bir alt branşın gelir ve giderlerini ayrı ayrı izlemek zorunlu olduğu için yukarıda verilen “7. Hayat Dışı Branşları Teknik Kısım Gelir Tablosu” hesap sınıfı oluşturulmuştur. Bu hesap sınıfında hayat dışı branşların alt branşlarına ilişkin dönem içinde tahakkuk eden gelir ve giderler kaydedilir. Dönem sonunda ise ilgili 6’lı hesaplara aktarılırlar.

Sigortacılıkta sigorta hesap planından da anlaşılacağı üzere sigortacılık faaliyetleri hayat dışı, hayat ve emeklilik başlıkları altında toplanmıştır. Gelir tabloları ise hayat dışı, hayat ve emeklilik başlıkları altında teknik ve teknik olmayan kısım olarak sunulmaktadır.

Tablo 9- Sigorta Şirketleri Gelir Tablosu Hesapları Yapısı

TEKNİK BÖLÜM	Teknik gelir	Hayat dışı Teknik Gelir ve giderler	60 Hayat dışı Teknik Gelir
	Teknik gider(-)	Hayat Teknik Gelir ve Giderler	61 Hayat dışı Teknik Gider (-)
TEKNİK OLMAYAN BÖLÜM	Teknik olmayan gelir	Emeklilik Teknik Gelir Ve Giderler	62 Hayat Teknik Gelir
	Teknik olmayan gider(-)	Yatırım Gelirleri	63 Hayat Teknik Gider (-)
		Yatırım Giderleri (-)	64 Emeklilik Teknik Gelir
		Diğer gelir ve karlar	64 Emeklilik Teknik Gider (-)
		Diğer gider ve zararlar(-)	
		Olağandışı gelir ve karlar	
		Olağandışı gider ve zararlar(-)	
			66 Yatırım Gelirleri
			67 Yatırım Giderleri (-)
			68 Diğer Faaliyetlerden ve Olağandışı Faaliyetlerden Gelir ve Karlar ile Gider ve Zararlar
= KAR VEYA ZARAR			

Kaynak: RG, 30.12.2004 Tarih/25686 Sayılı Sigortacılık Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ (Sigortacılık Muhasebe Sistemi)

Hayat dışı teknik gelirlerde kazanılmış primler(reasürör payı düşülmüş), teknik olmayan bölümden aktarılan yatırım gelirleri, diğer teknik gelirler(reasürör payı düşülmüş) ile tahakkuk eden rücu ve sovtaj gelirleri yer alır. Hayat dışı teknik giderlerde ise gerçekleşen tazminatlar(reasürör payı düşülmüş), ikramiye ve indirimler karşılığında değişim(reasürör payı düşülmüş), diğer teknik karşılıklarda değişim(reasürör payı düşülmüş), faaliyet giderleri, matematik karşılıklarda değişim(reasürör payı düşülmüş) ve diğer teknik giderler yer alır.

Hayat teknik gelirde kazanılmış primler(reasürör payı düşülmüş), hayat branşı yatırım geliri, yatırımlardaki gerçekleşmemiş karlar, diğer teknik gelirler(reasürör payı düşülmüş) ve tahakkuk eden rücu gelirleri yer alır. Hayat

teknik giderde ise gerçekleşen tazminatlar(reasürör payı düşülmüş), ikramiye ve indirimler karşılığında değişim, matematik karşılıklarda değişim(reasürör payı düşülmüş), diğer teknik karşılıklarda değişim(reasürör payı düşülmüş), faaliyet giderleri, yatırım giderleri, yatırımlardaki gerçekleşmemiş zararlar ve teknik olmayan bölüme aktarılan yatırım gelirleri yer alır.

Sigorta şirketlerinin gelir tablolarının teknik olmayan bölümünde ise branşlara ilişkin teknik gelir ve giderin farkının gösterildiği teknik bölüm dengesi, yatırım gelirleri, yatırım giderleri, diğer faaliyetlerden ve olağandışı faaliyetlerden gelir ve karlar ile gider ve zararlar yer alır (Tablo 9).

3) Özsermaye Değişim Tablosu

Belli bir dönemde özkaynaklarda meydana gelen değişimleri gösteren bir mali tablo olan özsermaye değişim tablosu; sermayeyi ilgilendiren hesapların her birinin dönembaşındaki hesap bakiyeleri toplamı, dönemin içinde ilgili hesaplarda karşılaşılan artış ve azalışlarla ortaya çıkan değişimler, ayrıca ilgili hesapların dönemsonu bakiyelerinin yer aldığı bir mali tablodur. Bu tablonun düzenleme amacı; yöneticiler, hissedarlar ve işletmeyle ilişkili diğer kişi ve kurumlara belli bir dönemde işletmenin özkaynak kalemlerinde yaşanan değişim hakkında özet bilgi vermektir (Elmas, 2017, s. 94-95).

4) Nakit Akış Tablosu

İşletmelerin varlıklarının likiditesinin bir akış halinde görüntülenebildiği bir mali tablo olan nakit akış tablosu, işletme sahip ve yöneticileri ile işletmeye yatırım yapacak kişi ve kurumlara işletmenin finansal anlamda nakdi nereden sağladığı ve nerelerde kullandığını gösterir. İşletmeler elde

ettikleri nakdi esas faaliyetlerinden sağlıyorsa olumlu, duran varlık satışı ya da kredilerden sağlıyorsa olumsuz karşılanır. Bilançolar ve gelir tabloları tahakkuk esasına göre düzenlenirken nakit akış tablosu nakit esasına göre düzenlenir. Bu nedenle de nakit akış tablosu işletmenin vadesi gelen borçlarını ödeyebilme ve ortaklara kar dağıtımını gibi yükümlülüklerini ne derecede yerine getirebileceklerine dair daha sağlıklı bir bilgi sunar (Elmas, 2017, s. 78).

5) Kâr Dağıtım Tablosu

Bir işletmede elde edilen karın nasıl dağıtılacağını gösteren bir mali tablo olan kar dağıtım tablosu, dönem karı üzerinden hesaplanacak vergileri, ödenmiş sermayeyi, kanunen kabul edilmeyen giderleri, ayrılacak yedek akçeleri, ortaklara dağıtılacak temettüyü gösterir (Şamiloğlu & Akgün, 2010, s. 181; Elmas, 2017).

E. TFRS 17 Sigorta Sözleşmeleri Standardı

Sigorta işlemlerinden kaynaklanan bazı zorluklar sigortacıların muhasebe kayıtlarında sorunlar yaşanmasına neden olmaktadır. Bu sorunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- ✓ Sigorta şirketlerinin borç ve alacaklarının belirsizliği şirketlerin varlık ve kaynaklarının bilançoda gerçeği yansıtmasına izin vermeyebilir.
- ✓ Sigortacılık faaliyetlerinde gelir ve giderler; hayat dışı sigortalarda tahakkuk esasına göre, hayat sigortalarında ise şirket tarafından tahsilat esası benimsenmeyip tahakkuk esasına göre muhasebeleştirme yöntemi benimsenmişse şirket kar ve zararının tespitinde gerçeği yansıtmayabilir.

18.05.2017 tarihinde UMSK tarafından yayınlanan “UFRS 17 Sigorta Sözleşmeleri” 1 Ocak 2023’ten itibaren yürürlüğe girmiştir. Ayrıca SEDDK tarafından 01.10.2023 tarih, 32326 sayılı Resmî Gazetede “Sigorta ve Reasürans ile Emeklilik Şirketlerinin Finansal Tablolarının Sunumu Hakkında Tebliğ”de Türkiye’de faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin TFRS’ye göre finansal tablolarını nasıl sunmaları gerektiğine ilişkin açıklamalar yer almaktadır. 13.05.2023 Tarih ve 32189 Sayılı Resmî Gazete’de yayınlanan “*Sigorta ve Reasürans Şirketleri ile Emeklilik Şirketlerinin Finansal Raporlamaları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik*”in 14. Maddesinde 1/1/2024 tarihinden itibaren tüm sigorta şirketlerinin finansal raporlarını KGK tarafından belirlenen esaslarına göre hazırlamak ve sunmakla yükümlü olduğu belirtilmiştir. İlgili RG’de(01.10.2023 Tarih/32326 Sayı) finansal(mali) tabloların şirketin mali durumunu gerçeğe uygun yansıtabilecek şekilde TFRS’ye göre hazırlaması gerektiği belirtilmektedir. Mali tablolarda yer alan bilgilerin şeffaf, güvenilir, anlaşılır ve tutarlı olmasının yanında karşılaştırılabilir özelliklere sahip olması gerektiğine de değinilmektedir (RG, 13.05.2023 Tarih/32189 Sayı, Md.14; RG, 01.10.2023 Tarih/32326 Sayı).

TFRS 17 daha önceden düzenlenmiş 2008 yılından itibaren sigorta şirketlerince uygulanan “TFRS 4 Sigorta Sözleşmeleri Standardı”nın yerine geçmiş ve TFRS 4’te yer alan ve şirketten şirkete değişiklik göstererek çok çeşitlilik arz eden uygulamaların yarattığı sorunlara çözüm getirecek opsiyonlu az sayıda ölçüm yöntemi önermektedir. TFRS 17 ile sigorta şirketlerinin sigorta sözleşmelerinde yer alan hak ve yükümlülüklerine ilişkin parasal değerlerin gerçeğe uygun bir şekilde hesaplanması ve finansal tablolara yansıtılması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda standartta beklenen nakit akışlarının tahmini değeri, para ve diğer finansal risk taşıyan

değerlere yönelik zaman değerine ilişkin ayarlamalar ve finansal olmayan riskler için ayarlamaları içeren açıklamalar yer almaktadır (KPMG, 2023).

IV.SİGORTA ŞİRKETLERİNDE MALİ ORANLAR

A. Oran Analizi

Mali analiz tekniklerinden biri olan oran analizi finansal tabloların analizinde en çok başvurulan yöntemdir. Oran analizi, finansal tablolarda yer alan hesap kalemleri arasındaki ilişkiyi araştırır. Genel olarak analiz yapılırken kullanılan oranlar gruplara ayrılır. Bunlar likidite oranları, kaldıraç oranları, faaliyet oranları, karlılık oranları ve mali yapıyı ölçen oranlar başlıkları altında sınıflandırılır.

Bir araç olarak oran analizi birçok önemli özelliğe sahiptir. Mali tabloların sağladığı veriler kolaylıkla elde edilebilir. Oranların hesaplanması büyüklük ve nitelik bakımından farklılık gösteren firmaların karşılaştırılmasını kolaylaştırır. Oranlardan bir firmanın finansal performansını sektör ortalamalarıyla karşılaştırmak için de yararlanılabilir. Ayrıca oranlar, performansın zaman içinde iyileştiği veya kötüleştiği alanları belirlemek için bir trend analizi biçiminde de kullanılabilir. Sigorta şirketlerinde ise oranlar karlılık, prim üretim kabiliyeti, sigorta şirketinin piyasa riski vb. organizasyonun farklı yönlerini ölçmek için kullanılır (Agrani Insurance Company, 2000, s. 10). Sigorta şirketlerinde yararlanılan oran grupları aktif kalitesi ve likiditeye ilişkin oranlar, karlılık oranları, faaliyet oranları ve kaldıraç oranları şeklinde sınıflandırılır (Başpınar, 2005). Ayrıca büyüme oranları da sigorta şirketlerince sık başvurulan mali ölçüm aracıdır.

B. Sigorta Şirketlerinde Kullanılan Oranlar

Sigorta şirketlerinde kullanılan oranların önemli olarak görülenlerinin bazıları oran gruplarına göre açıklanmıştır. Fakat aşağıda tabloda verilen pek çok oran sigorta şirketlerinin mali analizinde kullanılmaktadır.

Tablo 10- Sigorta Şirketlerinde Kullanılan Oranlar

AKTİF KALİTESİ VE LİKİDİTE ORANLARI	KARLILIK ORANLARI	KALDIRAÇ ORANLARI	FAALİYET ORANLAR I	BÜYÜME ORANLARI
Cari oran	Varlıkların karlılığı(ROA)	Sigorta Kaldırıcı	Hasar Prim oranı	Prim Büyüme Oranı
Likidite oranı	Özsermaye Karlılığı(ROE)	Özsermaye yeterliliği (Özsermaye/Top lam Varlıklar)	Masraf oranı	Varlık(aktif) büyüme oranı
Alacaklar/varlıklar	Net kar/brüt prim gelirleri	Borçların özsermayeye oranı	Bileşik oran	Kar büyüme oranı
Cari olmayan varlıklar/Toplam varlıklar			Özsermaye etkinliği	Özsermaye büyüme oranı
Cari Varlıklar/Toplam Varlıklar			Teknik karşılıklar oranı	
			Brüt Prim Getiri Oranı	
			Net Prim Getiri Oranı	
			Yatırım getiri oranı	
			Yatırım karlılığı	
			Sabit varlık oranı	

1) Likidite Oranları

Finans literatüründe, likidite varlıkların ne kadar hızla nakde dönüşebildiğini gösteren bir özelliktir. İşletmelerde özellikle de gerçek değerinde nakde dönüşebilen varlıkların likit varlıklar olduğu düşünülür. Likidite oranları ise

işletmelerin kısa vadeli borçlarını ödeme yeterliliğinin ölçülmesinde başvuru oranlarıdır. İşletmelere kredi kullandıracak olan kişi ve kurumlar açısından büyük öneme sahip bu oran grubu, aynı zamanda kredi verenler açısından işletmenin kısa süreli borçlarına karşılık varlıklarının yeterli olup olmadığına bakılarak işletmeye kullandırılan kredinin geri ödenip ödenmeyeceğinin anlaşılmasında kullanılır (Elmas, 2017, s. 199). Ayrıca Avrupa Birliği tarafından yapılan risk sınıflandırmasında sigortacılıkla ilgili faaliyet riskleri başlığı altında yer alan işletme risklerinden birisi de likidite riskidir (Çoban, 2009, s. 31-41).

Sigorta şirketlerinin likidite yapısının iyi olması sigortalıya karşı yükümlülüklerini karşılayabilecekleri anlamına gelir. Likidite oranları, sigortacının sağlam bir zemine oturtulmuş yatırım yönetimi ile likiditesi yüksek ve çeşitlendirilerek riski azaltılmış yatırım gelirlerinden ve işletme faaliyetlerinden elde edeceği gelirden sağlanan nakit akışları ile mali yükümlülüklerini ne ölçüde yerine getirebileceğine dair önemli bir göstergedir. Varlıkların likiditesinin yüksek olması, sigortacıların vadesi henüz gelmemiş alacakları ya da yatırımlarını elden çıkarmadan pazardaki fiyat dalgalanmalarından veya yeni vergi düzenlemelerinden ileri gelebilecek beklenmeyen nakit gereksinimlerini karşılayabilmesini sağlar (CR, 2017, s. 2).

a) Cari Oran

Dönen(cari) varlıkların kısa süreli borçları karşılayabilme yeteneğini ölçmekte kullanılan bir araç olan cari oran, net işletme sermayesinin de yeterli olup olmadığını gösterir (Şamiloğlu & Akgün, 2010, s. 249-250). İşletmelerin “Cari Varlıkları” bir yıl içinde paraya dönüşebilen likit varlıkları temsil ederken, “Kısa Vadeli Yükümlülükleri” ise bir yıl içinde ödenmesi gereken borçları temsil eder. Kısa süreli

borç ödeme gücünü ölçmede kullanılan bu oran, işletmenin varlıklarının likidite kalitesini gösteren bir referans aracıdır.

“Cari Oran = Cari Varlıklar Toplamı / Kısa Vadeli Yükümlülükler Toplamı”

Sigorta şirketlerinde cari varlıkların yeterliliğinin araştırılması sigortalılara ve şirket alacaklılarına şirketlerin üstlendiği riskleri yerine getirebilme ölçüsü olarak güvence sağlar. Sigorta sektöründe 2014-2018 yılı cari oran sektör ortalaması %117 olarak gerçekleşmiştir (Berkdemir & Nurullah, 2018, s. 80).

Cari oranın standardının 2 olması istenir. Fakat enflasyonist ortamlarda oranın 1,5 olması da ideal kabul edilir. Diğer yandan mali oranlar ekonomide genel değişimlerden etkilendiği için sektör ortalamasının da göz önünde bulundurulması gerekir.

Sigorta sözleşmelerinden doğan riskler sigorta riskleri ve finansal risklerdir. Finansal risklerin arasında bulunan likidite riski likiditesi yetersiz varlıkların vadesi gelen sigorta yükümlülüklerini karşılayamamasına ilişkin riskleri içerir. Vadesi gelen sigorta yükümlülüklerini sigorta şirketlerinin ödeyebilmesi için nakit ve nakde çevrilebilir değerlerinin ne derece yeterli olduğunun anlaşılmasında cari oran önemli bir göstergedir. Cari oranın 1 olması sigorta şirketlerinin kısa süreli yükümlülükleri ile cari varlıklarının eşit olduğu anlamına gelir ki bu da şirketler açısından önemli bir risk içerir. Bunun yanı sıra cari oranın ölçülmesinde kısa süreli yükümlülüklerin arasında sadece sigortalılara karşı yerine getirilecek yükümlülükler değil finansal borçlar, aracılara borçlar, reasürans şirketlerine borçlar, ortaklara ve diğer ilişkili taraflara borçlar, ödenecek vergiler ve benzeri yükümlülükler gibi kısa vadeli yükümlülükler de bulunur. Ayrıca sigorta şirketlerinin kısa vadeli yükümlülükleri

arasında bulunan en önemli kalem “Sigortacılık Teknik Karşılıkları”dır.

Sigorta şirketlerinin sigorta sözleşmelerinden ileri gelen taahhütlerini poliçeye konu riskin gerçekleşmesi halinde yerine getirebilmeleri için belli kritere göre sigorta primleri üzerinden ayrılan sigorta teknik karşılıkları hem sigorta şirketlerinin güvenilirliği hem de likit varlıklarının bu yükümlülükleri yerine getirebilmesinde de dikkate alındığından sigorta şirketleri bilançosunda en büyük bir paya sahiptir. Sigortacılık teknik karşılıkları kazanılmamış primler karşılığı, devam eden riskler karşılığı, hayat matematik karşılığı, muallak hasar ve tazminat karşılığı, ikramiye ve indirimler karşılığı ve diğer teknik karşılıklardan oluşur (Kara, 2023, s. 4).

b) Likidite oranı

İşletmelerde cari varlıklarda likiditesi düşük varlıkların kısa süreli yükümlülük karşılamada yaratabileceği risk göz önüne alınarak ayrı bir likidite değerlendirme ölçüsü olarak başvuru bir orandır. Sigorta şirketlerinin cari varlıkları nakit ve benzeri değerler, kısa vadeli finansal varlıkların yanı sıra, likiditesi daha düşük olan hesap sınıfı alacaklar ve diğer cari varlıklardan oluşmaktadır.

Bu bakımdan nakit ve benzeri değerler ile kısa vadeli finansal varlıkların kısa süreli yükümlülükler toplamından matematiksel teknik karşılıkları ve deprem hasar karşılıkları çıkarıldıktan sonra kalan kısmının oranlanmasıyla hesaplanır. Hayat dışı branşlarında oranın standardı 1 ve üzeri iken hayat branşlarında 0,975 ve üzeri ideal kabul edilir (Başpınar, 2005, s. 14). Buradaki farklılık muhtemelen hayat dışı branşlarda sözleşmelerin 1 yıllık düzenlenmesi ve hasar ödemelerinin daha çok gerçekleşmesiyle likidite riskini

yükseltmesi, diğer yandan hayat branşlarının daha çok birikimli sigorta türünde düzenlenmesiyle daha az hasar ödemesi ortaya çıkması sayesinde likidite riskini düşüreceği beklentisine dayanmaktadır. Aynı zamanda ülkemizde deprem kuşağında olmasına rağmen deprem hasarlarının her yıl meydana gelmemesi ve çok büyük ödeme yapılan kalemler olması da likidite oranının ölçümünde deprem hasarları karşılığının kısa vadeli yükümlülükler dışında tutulmasına neden olmuştur. Bu yüzden bu oranın sigorta şirketlerinin likiditesinin hangi açıdan ve hangi sigorta branşlarına yönelik yükümlülük karşılama yeterliliğinin ölçüldüğü dikkate alınarak kullanması yerinde olur.

Likidite oranı

$$= ((\text{Nakit ve Nakit Benzeri Varlıklar} \\ + \text{Finansal Varlıklar ile Riski Sigortalılara Ait Finansal Yatırımlar})) \\ / ((\text{Kısa Vadeli Yükümlülük Toplamı} - \text{Hayat Matematik Karşılığı} \\ - \text{Deprem Hasar Karşılıkları}))$$

Bu oran özellikle sigortacıların kısa vadeli, yükümlülüklerini yerine getirmeleri sırasında uzun dönemli yatırımları ve alacakları zamanında önce paraya çevirmesine gerek olup olmadığının anlaşılmasında önemli rol oynar. Bu oranın 1'den küçük olması sigortacının likiditesinin prim tahsilatlarına bağımlı olması anlamına gelir. Bu durumda sigorta şirketinin sigortalılara karşı yükümlülüklerini karşılması hassas hale gelecektir (CR, 2017, s. 3).

2) Karlılık Oranları

Bilanço ve gelir tablosundaki çeşitli kalemlerin karlılık açısından değerlendirilmesine ilişkin olan bu oran grubu işletmelerin hedeflenen faaliyet sonuçlarına ulaşım ulaşıldığını da gösterir. Böylece karlılık açısından etkinliğin anlaşılmasını sağlar. Karlılığın ölçülmesi sırasında sektördeki diğer işletmelerin verilerinin yanı sıra enflasyonun da dikkate alınması gerekir. İşletmelerin yatırım ve finans kararlarının

da bir göstergesi olarak özellikle yatırımcılara yönelik yararlı bilgiler sunar (Şamiloğlu & Akgün, 2010, s. 261). İşletmelerde sadece ortaklara dağıtılacak kar açısından değil aynı zamanda karın sermayeye eklenmesi yoluyla da sermayenin güçlenmesini sağlar.

Sigorta şirketlerinin sürekli faaliyet gösterebilmesi için kârlı operasyonlar gereklidir. Sigorta şirketleri özellikle katastrofik risklerin gerçekleştiği dönemlerde düşük karlılık ya da zarar ile karşılaşabilir. Aynı zamanda sigorta teknik karşılıklarında yer alan hasar karşılıklarının tahminlere dayalı olarak ayrılması da önemli sorun teşkil eder. Doğru tahminleme yapılmadığında oluşan sapmalar büyük ölçüde sigorta şirketlerinin karlılık analizini olumsuz etkiler (Genç, 2006, s. 55).

a) Varlıkların Karlılığı

Varlık karlılığı, bir işletmenin varlıklarının değerini, belirli bir süre boyunca ürettiği kârla karşılaştırır. Varlık getirisi, yöneticiler ve finansal analistler tarafından bir şirketin kâr elde etmek için kaynaklarını ne kadar etkili kullandığını belirlemek için kullanılan bir araçtır.

$$\text{ROA (Varlıkların Karlılığı)} = \text{Net Kar} / \text{Toplam Varlıklar}$$

“Varlıkların Karlılığı”, varlıklara yapılan yatırımın karlılığını ve varlık kullanım etkinliğini ölçen bir orandır (Elmas, 2017, s. 234). İşletme varlıklarının yabancı kaynaklarla finanse edilmesi halinde yabancı kaynaklar için ödenecek faiz giderleri nedeniyle bu oran düşük çıkabilir (Şamiloğlu & Akgün, 2010, s. 262). Vergi sonrası karın toplam varlıkların defter değerine bölünerek bulunduğu varlık karlılığı (ROA) oranı önemli bir varlık getiri ölçüsüdür (Damodaran, 2007, s. 13).

Varlıkların Karlılığı (ROA), tek bir şirketin performansını ölçmek için yararlı bir ölçümdür. Bir firmanın varlıklarının karlılığı zamanla arttığında, bu şirketin sahip olduğu varlıklarının bunlara ödenenden daha fazla kar getirdiğini gösterir. Tersı durumunda varlıkların karlılığı azaldığında şirketin kötü yatırımlar yaptığını, varlıklarının onlara ödenenden daha az getiri sağladığını ve şirketin finansal ömrünün uzun vadede tehlikeye girdiğini gösterir. Her ne kadar karlılık oranları arasında ele alınsa da işletmenin aktiflerinin ne derece iyi yönetildiğine ilişkin önemli bir gösterge olduğundan pek çok akademik çalışmada şirket etkinliği analizinde bağımlı değişken olarak varlıkların karlılığı oranı alınır. Diğer yandan varlıkların karlılığı oranından şirket yatırımcıları açısından yatırımlarının ne derece iyi değerlendirildiğinin ölçülmesinde de yararlanır.

b) Özsermaye Karlılığı

Özsermaye Karlılığı (ROE), sermayedarlara ilişkin bir karlılık ölçüsüdür (Savcı, 2009, s. 223). Özsermaye Getirisi veya ROE, şirketlerin etkinliği ve verimliliğine dair fikir veren yaygın olarak kullanılan başka bir orandır.

$$\text{ROE (Özsermaye Karlılığı)} = \text{Net Kar} / \text{Özsermaye}$$

Sermaye getirisi, bir varlığa yatırılan tüm sermayenin getirisini ölçerken, öz sermaye getirisi, yatırımın sadece öz sermaye bileşenine odaklanır (Damodaran, 2007, s. 11). İşletmeler özsermayenin yeterli olmadığı hallerde borçlanırlar. Borçlanmada ise faiz maliyeti söz konusudur. Faiz giderleri vergi matrahından düşülebilen giderlerdendir ve verginin daha az ödenmesi de hisse başına karlılığı artırarak finansal kaldıraç etkisi yaratacaktır. Finansal kaldıraç etkisi etkin kullanılırsa “Net Kar” ve “Özsermaye Karlılığı (ROE)” artacaktır (Elmas, 2017, s. 234).

3) Kaldıraç Oranları

İşletmelerin varlık kaynak dağılımı son derece önemlidir. Çünkü varlıklar eldeki kaynaklar ile karşılanır. Kaynaklar da özkaynaklar ve yabancı kaynaklardan oluşur. Yabancı kaynaklar işletmeler için borç niteliğindedir ve vadesi geldiğinde anapara ve faizi ile birlikte geri ödenirler. Genel olarak kaldıraç oranları işletme varlıklarının ne kadarının özkaynak ne kadarının yabancı kaynakla finanse edildiğini gösterir (Elmas, 2017, s. 204-205). Sigorta şirketlerinde uzun vadeli borçların bulunmaması nedeniyle finansal kaldıraç hiç kullanılmamakta ve yerini sigorta kaldırıcı kavramına bırakmaktadır. Sigorta kaldırıcı, sigorta işinin üretimini ve sigorta yükümlülüklerinin büyümesini destekleyecek sermaye ve fazlasının kullanımını ifade eder (Outreville, 1998). Sigorta şirketlerinde farklı kaldıraç türleri kullanılır ve yükümlülük karşılama yeterliliğine(solvency) ilişkin oranlar hariç kaldıraç oranları çoğu ülkede sermaye yeterliliğinin en önemli göstergesi sayılır (Kwon & Wolfrom, 2016, s. 17).

a) Sigorta Kaldıraç Oranı

Genel muhasebede kullanılan mali analiz oranlarında “Finansal Kaldıraç Oranı” toplam borçların varlık toplamına bölünmesiyle (Şamiloğlu & Akgün, 2010, s. 260); finansman oranı ise özsermayenin toplam borçlara oranıdır (Elmas, 2017, s. 206). Sigorta şirketlerinde uzun vadeli borçlar bulunmaz bu nedenle de finansal kaldıraç oranı kullanılmaz. Sigorta şirketlerinde finansal kaldıraç oranı yerini sigorta kaldırıcı kavramına bırakır (Outreville, 1998). Başpınar (2005) çalışmasında sermaye yeterliliğini ölçen bir oran olarak *Özsermaye / Teknik Karşılıklar (net)* oranını vermiştir (Başpınar, 2005, s. 14). Kaya ve Kaya (2015) Sigorta Kaldıraç Oranını, beklenilmeyen hasarların oluşması halinde sigorta

teknik karşılıklarının özsermayeyi ne derece etkilediğini gösteren bir oran olarak tarif etmiş ve *teknik karşılıklar/özsermaye* şeklinde formüle etmişlerdir (Kaya & Kaya, 2015, s. 101).

Literatürdeki bu çeşitliliğe karşı yaygın kullanım olarak gördüğümüz şekilde sigorta kaldıraç oranı çalışmamızda aşağıdaki şekilde ele alınmıştır:

“Sigorta Kaldırıcı (Leverage Ratio) = Sigorta Teknik Karşılıkları/Özsermaye”

Sigorta şirketinin teknik karşılıklarının yeterli olmadığı hallerde şirket borçlarının ödenmesinde özsermayeden yararlanılır (Dumanoglu ve Gedikoğlu, 2004, s. 128). Sigorta kaldıraç oranı da sigorta teknik karşılıklarının özsermaye ile karşılanabilme yeterliliğini ölçer (Umut, 2020, s. 290). Sigorta kaldırıcı, beklenmeyen kayıplara karşılık sigorta şirketlerinin ekonomik riskleri yönetme yeteneğini yansıtır. Düşük kaldıraç oranı kurumsal mali gücün bir ölçüsüdür ve yöneticilerin yatırım getirilerini artırma gereksinimini azaltır, yüksek kaldıraç oranı ise yöneticileri hak sahiplerinin taleplerini karşılamak için şirketin finansal performansını artırmaya zorlar (Adams & Buckle, 2003).

b) Özsermaye Yeterliliği

Özsermaye yeterliliği, özsermayenin toplam varlıkların yüzde kaçını finanse ettiğini (Elmas, 2017, s. 206) ve şirketin mali yapısının sağlamlığını gösteren oranlardan biridir (Dumanoglu & Gedikoğlu, 2004, s. 129).

“Özsermaye Yeterliliği = Özsermaye/Toplam Varlıklar” şeklinde formüle edilir.

Özkaynakların toplam varlıklara oranı bir bakıma işletmenin kaynak dağılımını da gösteren önemli bir ölçüm aracıdır. Bu oran, işletmelerin uzun vadede sermaye

yapılarının ne derece sağlam olduğu ve borçlanma ve bu borçlara ait faizleri karşılayabilecek sermaye yeterliliğine sahip olduğunu gösterir. Bu oranın yüksek çıkması istenir. Genellikle %50 veya üzerinde çıkması sıklıkla istenen bir durumdur.

c) Borçların Özsermayeye Oranı

Özsermayenin toplam borçlara oranı “Finansman Oranı” olarak adlandırılır ve işletmenin finansal bağımsızlığını gösteren bir orandır. Bazı kaynaklarda bu oran “borçların özsermayeye oranı” olarak gösterilir, burada sadece pay ve paydanın yeri değişmekte, oranın anlamı değişmemektedir. Ancak özsermayenin toplam varlıklara oranı, borçların toplam varlıklara oranı, özsermayenin toplam borçlara oranı birbiriyle ilişkili oranlardır ve bu nedenle bunlardan herhangi birinin kullanılması finansal bağımsızlığın ya da yeterliliğin ölçülmesinde kâfi olacaktır (Elmas, 2017, s. 207). Finansman oranı aşağıdaki şekilde formüle edilerek çalışmada yerini almıştır:

$$\text{Finansman Oranı} = \text{Borçlar} / \text{Özsermaye}$$

Yüksek sigorta kaldırıcı olan şirketler risklidir ve bu şirketlerin borçlarını geri ödeyebilmesi ve yeni krediler sağlayabilmesinde sorun yaşanacaktır. Yüksek kaldıraç olumsuz bir durum olarak yorumlanır (Doğan, 2013, s. 127). Bu oranın 1’den büyük olması istenmez, 1 ya da altında çıkması istenir ve sektör ortalaması ile kıyaslanarak yorumlanır (Berkdemir & Nurullah, 2018, s. 84). Tersî durumda şirketin varlıklarının daha çok borçlanma ile finanse edildiği ve yükümlülük karşılamada şirketi zorlayacağı anlaşılır.

4) Faaliyet Oranları

Faaliyet oranları, işletmelerin faaliyetlerini gerçekleştirdiği varlıkları ne derece etkin kullandığını gösterir (Şamiloğlu & Akgün, 2010, s. 254). Faaliyet oranları ile, satışlar ve bilançonun varlık kalemleri arasında ilişki kurulur (Savcı, 2009, s. 216). Ancak sigorta faaliyetleri teknik bir takım süreçler gerektirdiğinden sigorta işletmelerinin faaliyet etkinliğini değerlendirirken genel muhasebede kullanılan finansal analiz oranlarından farklı nitelikte oranlar kullanılır.

Sigorta faaliyetleri, sigortalılara karşı üstlenilen riskleri yerine getirilirken sigorta şirketlerinin yeterli finansman gücüne sahip olmalarını gerektirir. Özellikle fiyatlandırma, tahsilat gibi politikaların doğru yürütülmesi sigorta şirket faaliyetlerinin önemli bir göstergesidir (Genç, 2006, s. 56). Sigorta fiyatının belirlenmesinde poliçedeki içeriğe karşılık taahhüt edilen teminata göre riskin maliyeti ve derecelendirilmesi söz konusudur (Öztürk & Güven, 2019, s. 302). Bu nedenle de sigorta şirketlerinde kullanılan faaliyet oranları, daha çok şirketlerin gelir tablolarında açıklanan çeşitli gelir ve gider kalemlerinin birbirine oranlarıdır. En yaygın kullanılan faaliyet oranı hasar prim oranı, masraf oranı ve bileşik orandır (Outreville, 1998, s. 293-294). Bazı kaynaklarda bu oranların sigorta şirketlerinin karlılığını ölçmekte kullanıldığı da belirtilmektedir (Başpınar, 2005, s. 15; Şenel, 2006, s. 310).

Kazanılmış Primler, sigorta şirketlerinin gelir tablosunda ana teknik bransa ilişkin kazanılmış prim gelirlerinin reasürör payı düşülmüş olarak kaydedildiği hesap grubudur. Kazanılmış primler; yazılan primler, kazanılmamış primler karşılığında değişim (+/-) ve devam eden riskler karşılığında değişim (+/-) toplamından oluşur.

Sigorta poliçeleri genellikle bir yıllık süre için düzenlenir. Hesap döneminin başından itibaren düzenlenen poliçeler “600.01 Brüt Yazılan Primler” hesabının alacağına tahakkuk esasına göre bir yıllık toplam brüt gelir şeklinde kaydedilir.

Kazanılmış primlerde, tahakkuk eden toplam primin bir kısmı ertesi yıla isabet ettiği için ilgili kısım kazanılmamış primler karşılığına, belirli bir yüzdesi ise devam eden riskler için bir sonraki yıla aktarılır (TSB, 2021). “Gerçekleşen Hasarlar” rakamı çalışmamızda, sigorta şirketlerinin gelir tablolarında “Hayat Dışı Teknik Gider” kısmında belirtildiği haliyle alınmıştır. Gerçekleşen hasarların içinde ödenen hasarlar, muallak hasarlar karşılığında değişim (+/-) yer almaktadır.

a) Hasar Prim Oranı

Hasar prim oranı sigorta şirketinin yıl içindeki kazanılmış primlerine isabet eden hasar ödemelerini ölçen bir orandır. Bu oran yürürlükteki sözleşmelerin taşıdığı riske ilişkin fiyatlandırmanın da yeterli olup olmadığına dair işletmeye bir fikir verir (CR, 2017, s. 1). Bu oranın sektör ortalamasının altında olması istenir. Sigorta şirketleri hangi branşa ilişkin hasar ödemesi yüksek ise o branşta fiyatlandırma politikasında daha hassas davranır (Çakmak & Baştürk, 2019, s. 241)

“Hasar Prim Oranı (Loss Ratio) = Gerçekleşen Hasarlar/Kazanılmış Primler”

Hasar prim oranı arttıkça karlılık oranı düşer (Umut, 2020, s. 291).

Sigorta şirketleri için fiyatlamada önemli olduğunu vurguladığımız hasar prim oranı sayesinde sigorta şirketleri, hasar oranı yüksek çıkan branşlara ilişkin yüksek fiyatlar belirler ya da prim üretimi azaltma tercihinde bulunurlar.

Acentelere yönelik de hesaplanan hasar prim oranları acentelerin karlılık ve performanslarının değerlendirilmesinde kullanılır. Bu bakımdan hasar oranı yüksek acentelerle şirketler tekrar aracılık sözleşmesi yapmamak yolunu seçmekle birlikte hasar prim oranı düşük olan işletmeleri de ödüllendirerek satış ve pazarlama faaliyetlerinde bu oranı bir ölçüt olarak kullanabilmektedirler (Çakmak & Baştürk, 2019, s. 241-242).

b) Masraf Oranı

Masraf oranı, *girdi maliyeti* olarak da anılan bir oran olup toplam giderlerin (işletme ya da faaliyet giderleri) kazanılmış primlere bölünmesiyle elde edilir (EIOPA, 2014, s. 13). Masraf oranı sigorta işlemleri açısından verimliliği yansıtan oranlardan biridir. Her bir sigortacının bu oranı kullanırken çalışılan branşı dikkate alarak kullanması yerinde olacaktır (CR, 2017, s. 2).

“Masraf Oranı (Expense Ratio) = Faaliyet Giderleri/Kazanılmış Primler”

ya da

“Masraf Oranı = Faaliyet Giderleri / Kazanılmış Primler”
şeklinde formüle edilebilir.

Genel muhasebeye göre finansal tablolarını düzenleyen işletmelerin gelir tablosunda yer alan faaliyet giderleri kaleminde ar-ge, yönetim ve pazarlama giderleri bulunur (Elmas, 2017, s. 81). Hayat-dışı sigorta şirketlerinde ise faaliyet giderleri, gelir tablosunda “614. Faaliyet Giderleri” ana hesabı altında izlenen üretim komisyon, personel, yönetim, ar-ge, pazarlama, dışarıdan sağlanan fayda ve hizmet, reasürans komisyonları ve diğer faaliyet giderlerinin alt hesaplar aracılığı ile kaydedildiği bir hesaptır (Özkan, 2007, s. 253; RG, 30.12.2004 Tarih/25686 Sayı). Dolayısıyla,

acentelere ödenen komisyonlar üretim komisyon giderleri alt hesabı ve reasürörlere ödenen komisyonlar da reasürör komisyonları alt hesabı ile 614. Faaliyet Giderleri Hesabında izlenir. Bazı kaynaklarda masraf oranının pay kısmında ödenen komisyonlar + faaliyet giderleri toplamının kazanılmış primlere bölünerek bulunduğuna yer verilmiştir. Ancak az önce de açıkladığımız gibi Faaliyet Giderleri başlığında zaten acentelere ve reasürörlere ödenen komisyonlar bulunmaktadır. Bu nedenle sigorta şirketlerinin gelir tablolarında “Faaliyet Giderleri” başlığı altındaki rakamı almak oranın pay kısmı için yeterlidir.

Hasar prim oranı, sigorta şirketlerinin sigortacılık kârlılığını; bileşik oran ise faaliyet kârlılığını gösterir. Sürdürülebilir karlılık bu oranlar ile sağlanabilir (Umut, 2020, s. 290).

c) Bileşik Oran

Bileşik Oran (Combined Ratio) = Hasar Prim Oranı + Masraf Oranı ya da

“Bileşik Oran (Combined Ratio) = (Gerçekleşen Hasarlar + Faaliyet Giderleri) / Kazanılmış Primler”

şeklinde formüle edilebilir. Yani gerçekleşen hasarlar ile faaliyet giderleri toplamının kazanılmış primlere bölünmesiyle elde edilir.

Sigorta şirketlerine yatırım yapacak sermayedarlar ne kadar getiri sağlayabileceklerini genellikle bileşik oran sayesinde ölçerler. Bununla beraber bileşik oran, mevcut sermayeden sağlanan yatırım getirisi gibi gelir kaynaklarının tamamını ile prim tahsilatlarının, gerçekleşen hasar ödemelerinin zamanlamasını da ihmal eden bir orandır (The Actuary, 2012).

Bileşik oran bir sigorta şirketinin faktöring ödemeleri ve faaliyet giderlerinden sonra sigorta karlılığını hesaplamasına yarayan bir orandır (CR, 2017, s. 2). Birleşik oran, sigorta şirketinin bir hesap dönemi boyunca genel olarak sigortalama performansını tek bir istatistikte özetlemektedir. Doğrudan hasar prim oranı ve masraf oranı eklenerek oluşturulur (Outreville, 1998) veyahut paydalar aynı olduğu için gerçekleşen hasar ve faaliyet giderleri toplamının kazanılmış primlere bölünmesiyle elde edilir.

Bileşik oranın en fazla 1 çıkması istenir. 1'in üzerinde çıkması şirketin finansal durumunun kötü olduğunu gösterir. Finansal durumu kötüleşen şirketlerde bu oran yüksek; iyi olan şirketlerde ise bu oranın genelde 1'in altında çıkması beklenir (Umut, 2020, s. 291).

Hasar prim oranı, masraf oranı ve bileşik oranın karlılık ile negatif ilişki içinde olması beklenen oranlardır. Çünkü karlılığın artması işletmenin gelirlerine karşılık giderlerinin daha düşük olması ile mümkün olabilir.

d) Özsermaye Etkinliği

Yazılan primlerin izlendiği bir hesap olan "600.01 Brüt Yazılan Primler Hesabı" (RG, 30.12.2004 Tarih/25686 Sayı) hayat dışı sigorta şirketlerinin net prim üretiminden doğan gelirlerinin tahakkuku anında kayıt görmesini sağlar. Özsermaye etkinliği oranı, sigorta şirketlerinin mali yapısını değerlendirmede sıklıkla başvuru alan oranlardan biridir:

$$\text{"Özsermaye Etkinliği"} = \text{Brüt Yazılan Primler} / \text{Özsermaye}.$$

Özsermaye etkinliği oranı, işletmelerin özsermayesini ne derece etkin kullandığını gösterir ve faaliyet oranları grubunda yer alır (Elmas, 2017, s. 230).

e) Teknik Karşılıklar Oranı

Muhasebenin “İhtiyatlılık” kavramı gereği muhasebe kayıtlarının oluşturulmasında temkinli davranılmalı, işletmenin karşılaşılabileceği riskler ve belirsizliklere ilişkin önlem alınmalıdır (Sevilengül, 2009, s. 22). Karşılık ayırmak, işletmenin gelecekteki belirsizlikleri önlemek için muhasebe tarafından geliştirilen bir mekanizmadır (Dursun & Kablan, 2017, s. 68). Sigortacılık Teknik Karşılıkları; sigorta şirketlerinin bilançosunda kısa vadeli yükümlülüklerde, “35 Sigortacılık Teknik Karşılıkları” ve uzun vadeli yükümlülüklerde, “45 Sigortacılık Teknik Karşılıkları” grubunda yer almaktadır. 35 Sigortacılık Teknik Karşılıklar hesap grubu sigorta ve reasürans şirketlerinin gelecek bir yıl; “45 Sigortacılık Teknik Karşılıkları” ise bir yıldan daha uzun dönemler için ayırmış olduğu teknik karşılıkların izlendiği hesap grubudur. Teknik karşılık hesapları ilgili Gelir Tablosu Hesapları ile karşılıklı olarak kayıt görür (RG, 30.12.2004 Tarih/25686 Sayı). 07.08.2007 Tarih ve 26606 Sayılı Resmî Gazetede yayınlanan “Sigorta ve Reasürans ile Emeklilik Şirketlerinin Teknik Karşılıklarına ve Bu Karşılıkların Yatırılacağı Varlıklara İlişkin Yönetmelik” ile sigorta şirketlerinin karşılık ayırması zorunludur (RG, 07.08.2007 Tarih/26606 Sayı). Sigorta şirketleri tarafından üstlenilen teknik risklere karşılık ayrılması zorunluluğu, her bir faaliyet dönemi sonuçlarının diğer dönemlerden ayrı olarak izlenmesini sağlar (Dursun & Kablan, 2017, s. 68).

Teknik karşılıkların net kazanılmış primlere oranı, ayrılan teknik karşılıkların net kazanılmış primlerin ne kadarına isabet ettiğini gösteren bir orandır. Genç (2006) çalışmasında bu orana sigorta şirketlerinde mali yapıyı ölçen oran olarak *Teknik Karşılıklar/ Alınan Primler* şeklinde yer

vermiştir (Genç, 2006, s. 55). Çalışmada bu oran “Teknik Karşılıklar Oranı” şeklinde ele alınmıştır.

“Teknik Karşılıklar Oranı = Sigortacılık Teknik Karşılıkları/Kazanılmış Primler (Net)”

f) Prim Getiri Oranı (Brüt)

Genel muhasebe finansal analizinde “Brüt Kar Marjı” olarak adlandırılan bu oran, brüt satış hasılatı üzerinden elde edilen karı gösteren ve satışların maliyetinin artması halinde azalan bir orandır (Şamiloğlu & Akgün, 2010, s. 262). Sigorta şirketleri açısından ödenen hasarlar ve muallak hasar karşılığında değişimin (+/-) toplamından oluşan “Gerçekleşen Hasarlar”ın satışların maliyetini oluşturduğu söylenebilir. Bu nedenle “prim getiri oranı” karlılık ile pozitif; “hasar prim oranı” ise negatif yönde ilişkili olması beklenen bir oranlardır.

Prim Getiri Oranı (Brüt) = Net Kar / Brüt Yazılmış Primler

g) Prim Getiri Oranı (Net)

Prim Getiri Oranı (Net) = Net Kar / Kazanılmış Primler (Net)

Genel muhasebe finansal analizinde “Net Kar Marjı” olarak adlandırılan bu oran, işletme yöneticilerine net satışlar üzerinden elde edilen karı gösteren bir orandır (Şamiloğlu & Akgün, 2010, s. 262).

h) Yatırım Getiri Oranı

Lee (2014), çalışmasında Yatırım Getiri Oranını aşağıdaki şekilde formüle etmiştir (Lee, 2014, s. 685):

Yatırım Getiri Oranı = Yatırım Gelirleri / [(Dönembaşı Varlıklar + Dönemsonu Varlıklar- Yatırım Gelirleri) / 2]

Yatırım getiri oranı varlıkların ne kadar yatırım geliri sağladığının anlaşılması için bu şekilde formüle edilmiştir. Formüle varlıkların kullanım etkinliğinin değerlendirilmesi

konusunda daha hassas bir ölçüm olduğu için çalışmada yer verilmiştir. Çünkü varlıkların ortalama değeri ve varlıkların matematiksel olarak ne kadar yatırım geliri getirdiği bu oran ile daha ince bir tartım sağlamaktadır.

Bu çalışmada, yatırım gelirleri, sigorta şirketlerinin gelir tablolarında “II- Teknik Olmayan Bölüm” başlığı altında yer alan “K- Yatırım Gelirleri” hesap grubundan alınmıştır. Yatırım gelirleri net kar rakamını etkilediği ve işletmenin vergi sonrası karı bilançosunda gösterildiğinden, yatırım getiri oranını ölçerken varlıklara yansıyacak kısmını elimine etmek amacıyla bu oranı da kullanılmıştır.

i) Yatırım Karlılığı

İşletme varlıklarının ne ölçüde yatırım geliri sağladığını gösteren bir orandır. Oranın yorumlanması sırasında toplam varlıkların finansmanında kullanılan kaynakların dağılımının dikkate alınması gerekir. İşletmenin varlıkları daha çok borçlanma ile finanse ediliyorsa oran düşük çıkacaktır (Şamiloğlu & Akgün, 2010, s. 262).

Hrechaniuk vd. (2007), Burca ve Batrinca (2014) yatırım karlılığını yatırım gelirlerinin toplam varlıklara oranı şeklinde almışlardır (Burca ve Batrinca, 2014, s. 302; Hrechaniuk vd., 2007, s. 5):

$$\text{Yatırım Karlılığı} = \text{Yatırım Gelirleri} / \text{Toplam Varlıklar}$$

Yüksek çıkması istenen bir orandır ancak oranın ele alınırken sektör ortalamasının da dikkate alınması yerinde olur ayrıca sigorta kaldırıcı yüksek olan sigorta şirketlerinde bu oranın yüksek çıkması istenir.

Hayat sigortası şirketlerinin hayat dışı şirketlere göre önemli gelirlerinin bir kısmını yatırımlar oluşturur. Geleneksel olarak sigortacılık gelirinden ayrı kabul edilir. Net

yatırım gelirinin toplam gelire oranı finansal faaliyetlerin önemini yansıtmaktadır. Bir diğer performans ölçüsü ise net yatırım gelirinin net primlere oranıdır (Outreville, 1998).

j) Sabit Varlık Oranı

Sabit varlık oranı, sigorta şirketinin sahip olduğu sabit kıymetlerin (duran varlıkların) toplam varlıklara oranıdır (AlAli vd., 2019, s. 32).

$$\text{Sabit Varlık Oranı} = \text{Duran Varlıklar} / \text{Toplam Varlıklar}$$

Bu oran, fonların toplam dağılımının cari varlıkların ve sabit varlıkların her bir bileşeninin ne kadarına isabet ettiğini gösterir. Yatırım kararları, şirketin varlıklarına yansıtılarak dönen varlıklar ile duran varlıkların dengesinden oluşan kurumsal sermayenin yapısını etkiler (Djamaluddin vd. 2019, s. 87).

5) Büyüme Oranları

Her işletmenin bilanço ve gelir tablosunda işletme adına performans göstergesi olarak görülen hesap kalemleri ya da hesap grupları yer alır. İşletmeler büyümek isterler. Büyüme de işletme adına bir performans göstergesidir. İşletmeler büyüme hedeflerinde satışlar, karlılık, varlıklar ve özsermayedeki yıllar içindeki artış ve azalış trendlerini izleyerek performanslarını ölçerler (Elmas, 2017, s. 239-240).

Sigorta şirketleri de tıpkı diğer işletmeler gibi satışlar, karlılık, varlıklar ve özsermayedeki yıllar içindeki değişimin artış-azalış trendlerini gözlemleyerek performanslarını değerlendirirler. Bu bakımdan sigorta şirketlerinde 4 temel büyüme oranına başvurularak şirketin ne durumda olduğuna bakılır:

- Satışlardaki büyüme
- Varlıklardaki büyüme
- Karlılıktaki büyüme
- Özsermayedeki büyüme.

a) Satış(Prim) büyüme oranı

Sigorta şirketlerinde satışlardaki büyüme sigorta şirketlerinin esas faaliyetlerinden geliri olan prim gelirlerinin değişim trendlerinden gözlemlenir.

$$\text{Prim Büyüme Oranı} = \frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}}$$

P_t = Cari dönem yazılan brüt prim gelirleri

P_{t-1} = Bir önceki dönem yazılan brüt prim gelirleri

b) Varlık büyüme oranı

Sigorta şirketlerinde varlıklardaki büyüme sigorta şirketlerinin bilançoadaki varlık toplamının yıllar içindeki değişim trendlerinden gözlemlenir.

$$\text{Varlık Büyüme Oranı} = \frac{V_t - V_{t-1}}{V_{t-1}}$$

V_t = Cari dönem varlıkları

V_{t-1} = Bir önceki dönem varlıkları

c) Kar büyüme oranı

Sigorta şirketlerinde karlılıktaki büyüme sigorta şirketlerinin gelir tablosundaki dönem kar veya zararı rakamının yıllar içindeki değişim trendlerinden gözlemlenir.

$$\text{Kar Büyüme Oranı} = \frac{K_t - K_{t-1}}{K_{t-1}}$$

K_t = Cari dönem karı

K_{t-1} = Bir önceki dönem karı

d) Özsermaye büyüme oranı

Sigorta şirketlerinde özsermaye büyüme oranı, sigorta şirketlerinin bilançosundaki özsermaye rakamının yıllar içindeki değişim trendlerinden gözlemlenir.

$$\begin{aligned} & \text{Özsermaye Büyüme Oranı} \\ & = \frac{\text{Özs}_t - \text{Özs}_{t-1}}{\text{Özs}_{t-1}} \end{aligned}$$

Özs_t = Cari dönem özsermayesi

Özs_{t-1} = Bir önceki dönem özsermayesi

C. Solvency II

Solvency kelimesinin anlamı “ödeme gücü”dür. Sigorta şirketleri açısından ise sigorta sözleşmesinden ileri gelen “yükümlülükleri karşılama yeterliliği” anlamındadır. Çünkü şirketlerin sigortalılara karşı yükümlülüğünü karşılayamaması halinde tüm ekonomiye domino etkisiyle yayılacak olumsuzluklarla sonuçlanacak sektörel bir kriz yaşanması söz konusu olur. Böylesi bir olasılığı göz önünde bulunduran kamu otoriteleri sigorta şirketlerine yönelik tedbiri esas alan yasal çerçeve oluşturarak -özellikle sigortalıyı koruma amaçlı- sigortacının riskleri ile sermayesi arasında harmonizasyon sağlayacak, varlık ve borçların sağlıklı bir şekilde ölçülebildiği düzenlemeler getirmişlerdir. Solvency olarak anılan bu düzenlemeler, ekonomide daralma dönemlerinde veya sigorta şirketleri için katastrofik riskler gibi büyük ödeme gerektiren açıkların oluşması halinde, şirketlerin bu durumla baş edebilecek yeterli sermayeyi

bulundurabilmelerini sağlamaya yöneliktir (Acar, 2007, s. 6; KPMG, 2016, s. 74).

V.LİTERATÜR TARAMASI

Literatür taramasında yer verdiğimiz kaynaklar çok sayıda olduğu için yayınlandıkları kıta ya da bölgeye göre kategorize edilerek bu bölümde sunulmuştur.

A. Doğu Avrupa

Burca ve Batrinca (2014), Romanya'daki sigorta şirketlerinin karlılığını etkileyen faktörleri panel veri ile analiz etmişlerdir. Aktif karlılığı (ROA) bağımlı; şirket büyüklüğü, şirket yaşı, sigorta kaldırma oranı, prim büyüme oranı, özsermaye, pazar payı, branş çeşitliliği, hasar prim oranı, yatırım gelirlerinin varlıklara oranı, reasürans bağımlılığı, net primlerin brüt primlere oranı ve varlıkların kazanılmış primlere oranı bağımsız değişkenlerdir. Araştırmanın bulgularına göre sigorta kaldırma oranı, şirket büyüklüğü, prim büyüme oranı, hasar prim oranı, net primlerin brüt primlere oranı ve varlıkların kazanılmış primlere oranı karlılıkla önemli ölçüde ilişkili bulunmuştur (Burca ve Batrinca, 2014).

Çekrezi (2015), Arnavutluk'taki sigorta şirketlerinin performansını analiz etmek için çoklu regresyon uygulamıştır. Çalışmada aktif karlılığı (ROA) bağımlı; toplam borçların varlıklara oranı, sabit varlık oranı, parasal varlıkların toplam varlıklara oranı, varlıkların logaritması, satışlardaki standart sapma bağımsız değişkenlerdir. Çalışma sonucunda borçların varlıklara oranı, satışlardaki standart sapmanın karlılığa negatif; sabit varlık oranının ise pozitif etkisi olduğu anlaşılmıştır (Çekrezi, 2015).

Ortyński (2016), Polonya'daki sigorta şirketlerinin karlılığını etkileyen faktörleri 2006-13 dönemlerindeki şirkete özgü ve makro ekonomik faktörler olarak kategorize ederek panel veri analizi ile incelemiştir. Bağımlı değişkenler teknik karlılık, aktif karlılığı (ROA), özsermaye karlılığı (ROE), net karlılık oranı, sermaye karlılığı ve brüt karlılık oranı; bağımsız değişkenler aktiflerin logaritması (büyüklük), yatırımların logaritması (büyüklük), brüt yazılmış primlerin logaritması (büyüklük), hasar prim oranı, faaliyet giderleri oranı, oto branşı gelirleri, sigorta kaldıraç oranı, brüt prim büyüme oranı ve GSYİH'dır. Çalışma sonucunda hasar prim oranı ile faaliyet giderleri oranının karlılık üzerine negatif etkisi olduğu anlaşılmıştır. Diğer yandan, şirket büyüklüğü ölçüsünün -toplam varlıkların logaritması dışında- teknik karlılık, aktif karlılığı, özsermaye karlılığı, sermaye karlılığına pozitif; brüt satış karlılığına ise negatif yönde etkisi olduğu görülmüştür. GSYİH ve oto branşı gelirlerinin teknik karlılık ile pozitif yönde ilişkili olduğu gözlenmiştir (Ortyński, 2016).

Pjanić vd. (2018), Sırbistan'daki hayat-dışı sigorta şirketlerinin karlılığını analiz etmek için çoklu regresyon analizi yapmıştır. Çalışmada kullanılan bağımlı değişken aktiflerin karlılığı (ROA); bağımsız değişkenler ise varlıkların logaritması, varlık büyüme oranı, prim büyüme oranı, cari oran, borçlanma oranı(özsermaye/varlıklar), faaliyet giderleri, sigorta riski (brüt primler/özsermaye), finansal kaldıraç oranı(borçlar/özsermaye) ve satışların karlılığıdır. Çalışma sonucunda prim büyüme oranı, borçlanma oranı, faaliyet giderleri ve satışların karlılığının karlılık ile ilişkili oranlar olduğu; şirket büyüklüğü ölçüsü olarak alınan aktiflerin logaritması, varlık büyüme oranı, cari oran, sigorta riski ve finansal kaldıraç oranının karlılık üzerine herhangi bir etkisi olmadığı anlaşılmıştır (Pjanić vd., 2018).

B. Orta Doğu

Almajali vd. (2012), Ürdün'deki sigorta şirketlerinin finansal performansını en çok etkileyen etmenleri t-testi ve çoklu regresyonla incelemişlerdir. Araştırmada aktiflerin karlılığı (ROA) bağımlı; sigorta kaldıraç oranı, cari oran, şirket büyüklüğü, şirket yaşı ve yönetim yeterlilik endeksi bağımsız değişkenlerdir. Araştırma sonucu finansal performansı pozitif yönde etkileyen etmenlerin sigorta kaldıraç oranı, şirket büyüklüğü ve yönetim yeterlilik endeksi olduğu anlaşılmıştır (Almajali vd, 2012).

Banerjee ve Majumdar (2018), Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki sigorta şirketlerinin karlılığını Robust En Küçük Kareler ve M- Tahmini yöntemleriyle incelemişlerdir. Çalışmada aktiflerin karlılığı (ROA) bağımlı; şirket büyüklüğü, büyüme oranı, sigorta kaldıraç oranı, brüt yazılmış primlerdeki büyüme, yatırımların toplam varlıklara oranı, şirketin brüt yazılmış primlerdeki pazar payı, brüt hasar taleplerinin brüt yazılmış pimplere oranı, net yazılmış primlerin brüt yazılmış primlere oranı, kişi başına GSYİH, enflasyon oranı, yatırımların GSYİH'ya oranı, BAE Borsa Endeksinin logaritması ve piyasa faiz oranı bağımsız değişkenlerdir. Çalışma sonucunda sigorta kaldıraç oranı, şirket büyüklüğü, brüt yazılmış primlerdeki büyümenin firma karlılığı üzerine önemli etkisi olduğu; kişi başına GSYİH'nın karlılık üzerine pozitif ve enflasyon oranının ise negatif etkisi olduğu anlaşılmıştır. Brüt hasar taleplerinin brüt yazılmış pimplere oranı ve net yazılmış primlerin brüt yazılmış primlere oranının karlılıkla önemli bir ilişkisi olmadığı anlaşılmıştır (Banerjee ve Majumdar, 2018).

AlAli vd. (2019), Kuveyt'teki sigorta şirketlerinin karlılığını etkileyen içsel faktörleri OLS regresyon yöntemi ile incelemişlerdir. Çalışmada varlıkların karlılığı (ROA) bağımlı;

sigorta kaldıraç oranı, cari oran, duran varlıkların toplam varlıklara oranı, büyüme oranı olarak varlıklardaki değişim, şirket yaşı, yönetim etkinliği (net kar/toplam gelir) ve şirket büyüklüğü (toplam varlıklar) bağımsız değişkenlerdir. Çalışmanın sonucunda sigorta kaldıraç oranı ve şirket yaşının karlılık ile negatif yönde; duran varlıkların toplam varlıklara oranı ve şirket büyüklüğünün karlılık ile pozitif yönde ilişkili olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca cari oran, büyüme oranı ve yönetim etkinliğinin karlılık ile ilişkili olmadığı tespit edilmiştir (AlAli vd., 2019).

Abdeljawad vd. (2020), Filistin'deki sigorta şirketlerinin karlılığını etkileyen faktörleri analiz etmek için doğrusal bir model tahminlemişlerdir. Çalışmada aktiflerin karlılığı (ROA) ve özsermaye karlılığı (ROE) bağımlı; cari oran, sigorta kaldıraç oranı, şirket büyüklüğü, büyüme, hasar/prim oranı, trafik ve kasko sigortalarının hasar ödemelerinin toplam hasar ödemelerindeki payı bağımsız değişkenlerdir. Çalışma sonucunda şirket büyüklüğü, büyüme oranı ve cari oranın pozitif; trafik ve kasko için ödenen hasarların ise firma karlılığına önemli ölçüde negatif etkisi olduğu; hasar prim oranı ve sigorta kaldıraç oranının ise firma karlılığına önemli bir etkisi olmadığı tespit edilmiştir (Abdeljawad vd., 2020).

C. Asya

Ahmed vd. (2010), Pakistan'daki hayat sigorta şirketlerinin sermaye yapılarını OLS regresyon ile analiz etmiştir. Çalışmada sigorta kaldıraç oranı bağımlı; şirket büyüklüğü, büyüme oranı, karlılık, duran varlıkların toplam varlıklara oranı, risk (hasar/prim oranının standart sapması), cari oran ve şirket yaşının ise bağımsız değişkenlerdir.

Araştırmının bulgularına göre şirket büyüklüğü, büyüme oranı, karlılık, duran varlıkların toplam varlıklara oranı, risk, cari oran ve şirket yaşı olarak ele alınan değişkenlerin söz konusu şirketlerin sermaye yapısının dikkate değer belirleyicileri olduğu anlaşılmıştır (Ahmed vd, 2010).

Malik (2011), Pakistan'daki sigorta şirketlerinin finansal performansını çoklu regresyon ile analiz etmiştir. Araştırmada aktiflerin karlılığı (ROA) bağımlı değişken; şirket yaşı, şirket büyüklüğü, sermaye hacmi, sigorta kaldırma oranı ve hasar prim oranı ise bağımlı değişkenler olarak seçilmişlerdir. Araştırmının bulgularına göre şirket yaşı ile aktif karlılığı arasında ilişki bulunmazken, şirket büyüklüğü ve sermaye hacmi ile aktif karlılığı arasında pozitif yönde; hasar prim oranı ile aktif karlılığı arasında negatif yönde ilişki bulunmaktadır (Malik, 2011).

Bawa ve Chattha (2013), Hindistan'daki hayat sigorta şirketlerinin finansal performansını çoklu regresyon ile analiz etmiştir. Araştırmada varlıkların karlılığı (ROA) bağımlı; cari oran, mali yeterlilik oranı, sigorta kaldırma oranı, şirket büyüklüğü, özsermayenin logaritması bağımsız değişkenlerdir. Araştırmının bulguları ise, cari oran ve şirket büyüklüğünün aktif karlılığını pozitif yönde; özsermayenin logaritmasının ise aktif karlılığını negatif yönde etkilediği şeklindedir. Mali yeterlilik oranı ve sigorta kaldırma oranının ise aktif karlılığını etkilemediği araştırmanın bir diğer bulgusudur (Bawa ve Chattha, 2013).

Lee (2014), Tayvan'da hayat-dışı sigorta şirketlerinin karlılık performansını OLS regresyon ile analiz etmiştir. Çalışmada aktiflerin karlılığı (ROA) ve faaliyet oranı bağımlı; büyüme oranı, masraf oranı, şirket büyüklüğü, finansal kaldırma oranı, branş çeşitliliği, reasürans prim oranı, yatırım getiri oranı, hasar prim oranı, pazar payı, ekonomik büyüme

oranı, enflasyon oranı bağımsız değişkenlerdir. Çalışma sonucunda hasar prim oranı, masraf oranı ve reasürans prim oranının karlılığı negatif; yatırım getiri oranının ise negatif yönde etkilediği anlaşılmıştır (Lee, 2014).

Rashid ve Kemal (2018), Pakistan'daki sigorta şirketlerinin karlılığını panel veri ile analiz etmişlerdir. Çalışmada aktiflerin karlılığı (ROA), sigortacılık faaliyetlerinden karlar ve yatırım gelirleri bağımlı; brüt yazılmış primler, yönetim giderleri, şirket büyüklüğü, hasar ödemeleri, kaldırma oranı, GSYİH ve faiz oranı bağımsız değişkenlerdir. Çalışma sonucunda brüt yazılmış primler, şirket büyüklüğü ve faiz oranının pozitif; kaldırma oranının ise negatif yönde karlılığı etkilediği anlaşılmıştır. Hasar ödemeleri ve GSYİH'nın karlılık üzerine önemli bir etkisi tespit edilememiştir (Rashid & Kemal, 2018).

Djamaluddin vd. (2019), Endonezya'daki sigorta şirketlerinin karlılığını etkileyen faktörleri panel veri ile analiz etmiştir. Çalışmada aktiflerin karlılığı (ROA) bağımlı; kaldırma oranı, cari oran, şirket büyüklüğü, duran varlıkların toplam varlıklara oranı, gerçekleşen hasarların kazanılmış primlere oranı (sigorta riski) bağımsız değişkenlerdir. Çalışma sonucunda, kaldırma oranı ve sigorta riskinin aktif karlılığını negatif; şirket büyüklüğünün ise pozitif yönde etkilediği buna karşılık cari oran ve duran varlıkların toplam varlıklara oranının bağımlı değişken üzerine herhangi bir etkisinin olmadığı gözlemlenmiştir. Çalışmada şirketlere kaldırma oranı ve sigorta riskini azaltmaları, şirket büyüklüğünü ise artırmaları önerilmiştir (Djamaluddin vd, 2019).

D.Afrika

Boadi vd. (2013) Gana'daki sigorta şirketlerinin performansını belirlemek için panel veri ve OLS regresyon analizi uygulamıştır. Çalışmada aktif karlılığı (ROA) bağımlı; borçların varlıklara oranı, sabit varlık oranı, işletme büyüklüğü, cari oran, büyüme oranı bağımsız değişkenlerdir. Çalışma sonunda borçların varlıklara oranı, cari oranın pozitif; sabit varlık oranının ise negatif yönde karlılığı etkilediği anlaşılmıştır (Boadi vd., 2013).

Akotey vd. (2013), Gana'daki hayat sigortası şirketlerinin finansal performansını panel regresyon ile analiz etmiştir. Araştırmada aktiflerin karlılığı (ROA), yatırım gelirleri, sigortacılık faaliyetlerinden karlar bağımlı; brüt yazılan primlerin logaritması, yönetim giderlerinin logaritması, reasüransa devredilen primlerin toplamı, toplam borçlar ve toplam varlıklar, piyasa faiz oranı ve GSYİH bağımsız değişkenlerdir. Araştırmanın bulgularında ise brüt yazılan primlerin aktif karlılığı ile pozitif; yatırım karlılığı ile ise negatif ilişkisi olduğu anlaşılmıştır. (Akotey vd, 2013).

Mehari ve Aemiro (2013), Etiyopya'daki sigorta şirketlerinin finansal performansını OLS regresyon ile analiz etmiştir. Araştırmada aktiflerin karlılığı (ROA) bağımlı; şirket büyüklüğü, şirket yaşı, toplam borçların toplam varlıklara oranı, hasar prim oranı, duran varlıkların toplam varlıklara oranı, cari oran, brüt yazılmış primlerdeki büyüme oranı bağımsız değişkenlerdir. Araştırmanın bulgularına göre şirket büyüklüğü, duran varlıkların toplam varlıklara oranı ve toplam borçların toplam varlıklara oranı aktif karlılığını pozitif; hasar prim oranı ise negatif yönde etkilemektedir. Brüt yazılmış primlerdeki büyüme oranı, şirket yaşı ve cari oran ise aktif karlılığıyla ilişkisi bulunmayan bağımsız değişkenlerdir (Mehari ve Aemiro, 2013).

Mazviona vd., (2017), Zimbabwe'deki sigorta şirketlerinin finansal performansını faktör analizi ve çoklu regresyon yöntemiyle analiz etmişlerdir. Çalışmada aktiflerin karlılığı (ROA) bağımlı; prim büyüme oranı, şirket büyüklüğü, hasar prim oranı, masraf oranı, enflasyon oranı, likidite (cari oran), finansal kaldıraç oranı (borçlar/özsermaye), net yazılmış primlerin brüt yazılmış primlere oranı ve özsermaye bağımsız değişkenlerdir. Çalışma sonucunda masraf oranı, şirket büyüklüğü, hasar prim oranı, finansal kaldıraç oranı ve cari oranın karlılık üzerine etkili faktörler olduğu anlaşılmıştır (Mazviona vd. 2017).

Tegegn vd. (2020), Etiyopya'daki sigorta şirketlerinin karlılığını panel veri ile analiz etmiştir. Çalışmada aktiflerin karlılığı (ROA) bağımlı; şirket yaşı, şirket büyüklüğü, sigorta kaldıraç oranı, prim büyüme oranı, cari oran ve duran varlıkların toplam aktiflere oranı bağımsız değişkenlerdir. Çalışma sonucunda şirket büyüklüğü, prim büyüme oranı, cari oran ve şirket yaşının karlılığın en önemli belirleyicileri olduğu, özellikle prim büyüme oranı ve şirket büyüklüğünün karlılık ile pozitif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Buna karşılık cari oran ve şirket yaşının karlılık ile negatif yönde ilişkili olduğu, sigorta kaldıraç oranı ve duran varlıkların toplam varlıklara oranının ise karlılık ile önemli bir ilişkisi olmadığı anlaşılmıştır (Tegegn vd., 2020).

E. Diğer

Adams ve Buckle (2003), Bermuda'daki sigorta şirketlerinin finansal etkinliğini panel veri ile analiz etmiştir. Çalışmada şirket büyüklüğü, hasar/prim oranı, sigorta kaldıraç oranı, cari oran; şirket tipi(sigorta/reasürans) ve ulusal ya da uluslararası olarak faaliyetlerin kapsamı (kukla

değişken kullanılarak) bağımsız; net yatırım gelirlerinin net kazanılmış primlere oranı ile faaliyet giderlerinin net yazılmış primlere oranı arasındaki farklar bağımlı değişkendir. Çalışma sonucunda sigorta kaldıraç oranının yüksek ve cari oranın ise düşük olduğu şirketlerde finansal performansın diğerlerine göre daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Hasar/prim oranının finansal performans ile anlamlı ve pozitif yönde bir ilişkili olduğu; şirket büyüklüğü ile şirket faaliyet kapsamının (ulusal ya da uluslararası) finansal performans ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığı tespit edilmiştir (Adams ve Buckle, 2003).

Shiu (2004), İngiltere’de sigorta şirketlerinin karlılığını panel veri ile analiz etmiştir. Çalışmada aktiflerin karlılığı (ROA) ve özsermaye karlılığı (ROE) bağımlı; enflasyon oranı, hazine bonosu faiz oranı, devlet tahvili faiz oranı, borsa hisse senedi getiri endeksi, pazar koşulları, şirket büyüklüğü, reasürans bağımlılığı, sigorta kaldıraç oranı, yatırım gelirlerinin özsermayeye oranı, mali yeterlilik oranı, cari oran, varlık yapısı, sigortacılık faaliyetinden karlar bağımsız değişkenlerdir. Çalışmanın bulgularına göre cari oran, enflasyon, devlet tahvili faiz oranı ve sigortacılık faaliyetinden karların karlılık performansı ile ilişkili olduğu görülmüştür (Shui, 2004).

Hrechaniuk vd. (2007), Avrupa’daki seçilmiş bazı ülkeleri önceki AB üyesi, yeni üye olanlar ve üye olmayanlar olarak kategorize ederek sigorta sektörü ekonomik performansını panel veri ile analiz etmiştir. Çalışmada satışlar/varlıklar ve varlıkların karlılığı (ROA) bağımlı; şirket büyüklüğü, hasar prim oranı, finansman oranı, yatırım karlılığı, primlerdeki değişim, geçmiş yıllar performansı bağımsız değişkenlerdir. Araştırma sonucunda benzeri

finansal faaliyetlerin performansının farklı kurum ve politik ortamlarda değiştiği anlaşılmıştır (Hrechaniuk vd, 2007).

Batool ve Sahi (2019), küresel finansal kriz ile ABD ve İngiltere'deki sigorta sektörünün son 10 yıldaki ekonomik etkilenme sürecini 24 sigorta şirketinden 2007-16 arasındaki çeyrek dönemler itibariyle elde edilen veriler ile panel veri analizi kullanarak incelemişlerdir. Çalışmada aktiflerin karlılığı (ROA), özsermaye karlılığı (ROE) bağımlı; şirket büyüklüğü, likidite, kaldıraç oranı ve satışların karlılığı, GSYİH, faiz oranı, enflasyon, petrol fiyatları endeksi bağımsız değişkenlerdir. Çalışma sonucunda ABD'de şirket büyüklüğü, likidite, kaldıraç, satışların karlılığı, GSYİH ve petrol fiyatları endeksinin bağımlı değişkenler üzerine pozitif; TÜFE'nin ise negatif etkisi olduğu anlaşılmıştır. İngiltere'de ise şirket büyüklüğü, likidite, GSYİH, TÜFE ve petrol fiyatları endeksinin bağımlı değişkenler üzerine pozitif; kaldıraç oranı, satışların karlılığı ve faiz oranının ise negatif yönde etkisi ve ABD sigorta şirketlerinin İngiltere'deki sigorta şirketlerine göre daha etkin olduğu tespit edilmiştir (Batool & Sahi, 2019, s. 1).

Camino-Mogro ve Bermúdez-Barrezueta (2019), Ekvador'daki sigorta şirketlerinin karlılığını panel veri ile analiz etmiştir. Çalışmada aktiflerin karlılığı (ROA), yatırım gelirleri ve vergi sonrası kar bağımlı; net primlerin logaritması, teknik karşılıkların logaritması, cari oran, borçların özsermayeye oranı, özsermayenin varlıklara oranı, duran varlıkların net primlere oranı, personel giderlerinin net primlere oranı, ödenmiş tazminatların logaritması, teknik etkinlik, şirket büyüklüğü, Herfindahl-Hirschman Endeksi, pazar payı, kredi hacminin logaritması, çıktı döngüsü, enflasyon oranı, faiz oranı, uluslararasılık, banka ilişkisi bağımsız değişkenlerdir. Çalışmada net primlerin, aktif

karlılığı ve vergi sonrası kar ile pozitif, teknik karşılıklar ile negatif ilişkisi olduğu; Herfindahl–Hirschman Endeksi ve teknik etkinliğin aktif karlılığı ile pozitif; özsermayenin varlıklara oranı, ödenmiş tazminatlar, pazar payı ve faiz oranının ise aktif karlılığı ile negatif yönde ilişkili olduğu anlaşılmıştır (Camino-Mogro ve Bermúdez-Barrezueta, 2019).

F. Türkiye

Doğan (2013), İMKB’ye kayıtlı sigorta şirketlerinin finansal performansını çoklu regresyon ve korelasyon ile analiz etmiştir. Çalışmada, aktiflerin Karlılığı (ROA) bağımlı; varlıkların logaritması, hasar prim oranı, finansal kaldıraç oranı, cari oran, şirket yaşı bağımlı değişkenlerdir. Araştırma sonucunda hasar prim oranı, kaldıraç oranı ve cari oranın artmasının karlılığı negatif; aktiflerin logaritmasının ise pozitif yönde etkilediği anlaşılmıştır (Doğan, 2013).

Çakmak ve Baştürk (2019), Türkiye’deki sigorta sektörünün finansal performansı ile ekonomik büyümenin etkisini ölçmek amacıyla performans oran ve regresyon analizi yöntemi kullanmış, bu amaçla sigorta şirketlerinin prim gelirlerindeki gelişme ile GSYİH arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmada GSYİH bağımlı, toplam primler bağımsız değişkendir. Çalışma sonucunda sigorta şirketlerinin prim üretim gelirleri ile GSYİH arasında olumlu ilişki tespit edilmiştir (Çakmak & Baştürk, 2019).

Kaya ve Kaya (2015), Türkiye’deki hayat-dışı sigorta şirketlerinin finansal performansını panel veri ile analiz etmiştir. Çalışmada aktif karlılığı (ROA) bağımlı; şirket büyüklüğü, şirket yaşı, hasar prim oranı, sigorta kaldıraç oranı, cari oran, brüt yazılan primler, sermaye yeterlilik oranı

bağımsız değişkenlerdir. Çalışma sonucunda şirket yaşının karlılığı pozitif; şirket büyüklüğü, cari oran ve sigorta kaldıraç oranının karlılığı negatif yönde etkilediği anlaşılmıştır (Kaya ve Kaya, 2015).

Koç vd. (2018), BİST'e kayıtlı sigorta şirketlerinin karlılık performansını panel veri ile analiz etmiştir. Çalışmada bağımlı değişkenler ve bağımsız değişkenlerin yeri değiştirilerek dört ayrı model kurulmuştur. Çalışma sonucunda prim büyüme oranının firma değerini pozitif; primlerin varlıklara oranının ise negatif yönde etkilediği görülmüştür. Şirket büyüklüğünün ve aktif karlılığının net kar/alınan primler oranını pozitif; finansal kaldıraç oranının prim büyüme oranını negatif yönde etkilediği görülmüştür (Koç vd. 2018).

Meral (2021), Türk Sigorta sektörünün pandemi döneminden nasıl etkilendiğini değerlendirmek üzere 2016-2020 yılları arasındaki mali oran verileri ile entropi ve TOPSİS yöntemi kullanılarak yapılan çalışmada, entropi yöntemi seçilen oranların sektöre olan etkisinin ağırlık derecesini; TOPSİS yöntemi ise sektöre ilişkin performansın ölçülmesinde kullanılmıştır. Araştırmada veri setinde özsermaye karlılığı, aktif karlılığı, teknik karlılık, cari oran, likidite oranı, masraf oranı ve prim sermaye oranına yer verilmiştir. Çalışma sonucunda hayat dışı branşlarda teknik karlılık, aktif karlılığı ve özsermaye karlılığının; hayat branşında ise özsermaye karlılığı, masraf oranı ve teknik karlılığın ağırlıklarının yüksek olduğu anlaşılmıştır. Buna göre hayat dışı branş verilerinde 2020 karlılıklarında artış, hayat branşı verilerinde ise karlılıklarda düşüş olduğu görülmüştür (Meral, 2021).

Çizgici Akyüz (2022), Türkiye'deki hayat dışı sigorta şirketlerinin 2014-2020 dönemi mali performansının

ölçülmesinde Topsis ve Mabac yöntemleri kullanmıştır. Çalışmanın sonucunda hayat dışı sigorta şirketlerinin sermaye yeterliliği, karlılık, faaliyet riski ve aktif kalitesini gösteren oranlar ile Topsis ve Mabac mali performans göstergelerinin pozitif yönlü ilişkide olduğu anlaşılmıştır (Çizgici Akyüz, 2022, s. 891).

Yörübulut (2023), TSB'nin yayınladığı 15 sigorta şirketini içeren 2017-2021 yıllarında hayat dışı poliçe sayısı, sigorta kaldırma oranı gibi faktörler ve şirketlerin sağlık sigortası piyasa payı, gerçekleşen hasar prim oranı, net kazanılmış primler, net gerçekleşen hasar verilerinin sigorta şirketlerinin karlılık performansı üzerine etkisini araştırmak için panel veri analizi kullanmıştır. Araştırma sonucu hayat dışı poliçe sayısı ve likiditenin artmasının karlılık üzerine düşük de olsa olumlu etki yarattığı saptanmıştır. Sigorta kaldırma oranı, sağlık sigortası hasar prim oranı, net kazanılmış primler ve net gerçekleşen hasarlar ve şirketlerin sağlık sigortası piyasa payının ise istatistiksel olarak önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Yörübulut, 2023, s. 193).

VI.COVID-19 DÖNEMİNDE SİGORTA ŞİRKETLERİNİN FİNANSAL PERFORMANSI: PANEL VERİ ANALİZİ (2017-2022)

A.Amaç ve Kapsam

Bu çalışmanın amacı 2017Q1-2022Q4 döneminde Türkiye’de faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin mali performansını etkileyen etmenlerin belirlenmesidir. Bunun için, sigorta şirketlerinin karlılığı ile finansal oranları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla, Türkiye’de hayat-dışı branşında faaliyet gösteren 23 sigorta şirketinin 2017Q1-2022Q4 dönemi mali tablolarında yer alan verilerden yararlanılmıştır. Sigorta şirketlerinin performansını etkileyen faktörler olarak ise şirket büyüklüğü, likidite, özsermaye yeterliliği, prim getiri oranı, bileşik oran, teknik karşılıklar oranı, kaldırıp, hasar prim oranı, özsermaye etkinliği, yatırım karlılığı, yatırım getiri oranı değişkenleri kullanılmıştır. Çalışmada ROA(Varlıkların Karlılığı), ROE(Özsermaye Karlılığı) bağımlı; şirket büyüklüğü, likidite, özsermaye yeterliliği, prim getiri oranı, bileşik oran, teknik karşılıklar oranı, kaldırıp, hasar prim oranı, özsermaye etkinliği, yatırım karlılığı, yatırım getiri oranı bağımsız değişken olarak alınmıştır.

B.Araştırmaya Esas Alınan Şirketler

Çalışmada yerli ve yabancı sermayeli 23 sigorta şirketine ait veriler 2017 ve 2022 yılları arasında 4’er dönem olarak ele alınmıştır.

Tablo 11- Araştırmaya Konu Sigorta Şirketlerinin Listesi

Şirketler
ALLIANZ SİGORTA A.Ş.
ANADOLU ANONİM TÜRK SİGORTA ŞİRKETİ
ANKARA ANONİM TÜRK SİGORTA ŞİRKETİ
AXA SİGORTA A.Ş.
COFACE SİGORTA A.Ş.
CORPUS SİGORTA A.Ş.
DOGA SİGORTA A.Ş.
ETHİCA SİGORTA A.Ş.
EULER HERMES SİGORTA A.Ş.
GENERALİ SİGORTA A.Ş.
GROUPAMA SİGORTA A.Ş.
HDI SİGORTA A.Ş.
KORU SİGORTA A.Ş.
MAPFRE SİGORTA A.Ş.
NEOVA SİGORTA A.Ş.
TÜRK NİPPON SİGORTA A.Ş.
RAY SİGORTA A.Ş.
SOMPO SİGORTA A.Ş.
ŞEKER SİGORTA A.Ş.
TÜRK P VE İ SİGORTA A.Ş.
UNİCO SİGORTA A.Ş.
ZURICH SİGORTA A.Ş.
BNP PARIBAS CARDIF SİGORTA A.Ş.

Tablo 11’de çalışmaya esas alınan sigorta şirketleri yer almaktadır. Tabloda yer alan sigorta şirketlerinin seçilme nedeni, sözkonusu şirketlerin ilgili döneme ilişkin sağlıklı ve analize uygun verilerine ulaşılabilmesinden kaynaklanmaktadır.

C. Değişkenlerin Açıklanması

Çalışmada ele alınan değişkenler ve bunlara ait açıklamalar Tablo 12’de yer almaktadır.

Tablo 12- Çalışmada Ele Alınan Değişkenler

Değişken Parametresi	Açıklamalar	Ölçüm Yöntemi
ROA(Bğmlı)	Varlıkların Karlılığı	Net Karın Toplam Varlıklara Oranı
ROE(Bğmlı)	Özsermaye Karlılığı	Net Karın Özsermayeye Oranı
BYK(Bğmsız)	Şirket büyüklüğü	Aktiflerin logaritması
LIK(Bğmsız)	Likidite	Cari Oran
OZYET(Bğmsız)	Özsermaye yeterliliği	Özsermayenin Toplam Varlıklara Oranı
PG(Bğmsız)	Prim Getiri Oranı	Net Karın Kazanılmış Primlere Oranı
BO(Bğmsız)	Bileşik Oran	(GerçekleşenHasarlar+FaaliyetGiderleri) /Kazanılmış Primler
TKRS(Bğmsız)	Teknik Karşılıklar Oranı	Sigortacılık Teknik Karşılıkları/Kazanılmış Primler
SKO(Bğmsız)	Kaldıraç	Sigorta Teknik Karşılıklarının Özsermayeye Oranı
SIG_RK(Bğmsız)	Hasar/Prim Oranı	Gerçekleşen Hasarların Kazanılmış Primlere Oranı
OZETK(Bğmsız)	Özsermaye Etkinliği	Brüt Yazılan Primlerin Özsermayeye Oranı
YTR_KAR(Bğmsız)	Yatırım Karlılığı	Yatırım Gelirlerinin Toplam Varlıklara Oranı
YTR_GO(Bğmsız)	Yatırım Getiri Oranı	Yatırım Gelirleri/[(DB Varlıklar+ DS Varlıklar)/2]

Çalışmada kullanılan bağımlı değişken ROA(Varlıkların karlılığı); net karın toplam varlıklara oranı olarak elde edilmiştir.

1) Bağımlı Değişken Olarak Alınan Oranlar (Karlılık Ölçütü)

ROA (Varlıkların Karlılığı)

$$\text{ROA (Varlıkların Karlılığı)} = \text{Net Kar} / \text{Toplam Varlıklar}$$

İşletmelerin varlıklara yatırımının getirisini ölçmeye yarayan ROA, vergi sonrası karın varlıkların defter değerine bölünmesiyle elde edilir. Çalışmamızda “Net Kar” rakamı şirketlerin gelir tablosunda yer alan N. Dönem Net Karı veya

Zararı hesap grubundan alınmıştır. Sözkonusu hesap grubu gelir tablosunda 2.Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları(-) da içerir. Bu nedenle ele aldığımız net kar rakamları, vergi sonrası kardır.

Tablo 13’de literatür taramasında yer alan, ROA’yı tek başına bağımlı değişken olarak ele alan ve araştırmamıza referans teşkil eden çalışmaların; yazarları, yapıldığı yıl, yapıldığı ülke ve araştırma yöntemleri verilmiştir.

Tablo 13- Bağımlı Değişken Olarak Tek Basına ROA’yı Alan Çalışmalar

Yazarlar	Ülke	Yöntem
Pjanić vd.(2018)	Sırbistan	çoklu regresyon
Burca ve Batrinca(2014)	Romanya	panel veri
Çekrezi (2015)	Arnavutluk	çoklu regresyon
Almajali vd. (2012)	Ürdün	t-testi ve çoklu regresyon
AlAli vd. (2019)	Kuveyt	OLS regresyon
Banerjee ve Majumdar (2018)	BAE	Robust En Küçük Kareler ve M-Tahmini
Bawa ve Chattha (2013)	Hindistan	çoklu regresyon
Djamaluddin vd. (2019)	Endonezya	panel veri
Malik (2011)	Pakistan	çoklu regresyon
Boadi vd. (2013)	Gana	panel veri ve OLS regresyon
Mehari ve Aemiro (2013)	Etiyopya	OLS regresyon
Mazviona vd., (2017)	Zimbabve	faktör analizi ve çoklu regresyon
Tegegn vd. (2020)	Etiyopya	panel veri
Doğan (2013)	TR	çoklu regresyon ve korelasyon
Kaya ve Kaya (2015)	TR	panel veri

Literatür taramasında yer alan, ROA’yı tek başına bağımlı değişken olarak ele alan ve araştırmamıza referans teşkil eden çalışmaların; Tablo 14’de yazarları, yapıldığı yıl ve bağımsız değişkenleri verilmiştir.

Tablo 14- Bağımlı Değişken Olarak Tek Başına ROA'yı Alan Çalışmalarda Seçilen Bağımsız Değişkenler

Yazarlar	Bağımsız Değişkenler
Pjanić vd.(2018)	LogVrlklar,AktfBymOranı,CariOran,özsermaye/aktifler,Faal.Gi d.,Brtpm/özser,borçlar/özser, finansal kaldıraç, satışkarlılığı
Burca ve Batrinca(2014)	Şirketbüyüklüğü, şirketyaşı, sigortakaldırıcı, primbüyüme, özsermaye, Pazar payı, branş çeşitliliği, hasar/prim, yatırımgel/varlıklar, reasürans bağımlılığı, netprim/brütpm,varlıklar/kznlmşprm
Çekrezi (2015)	Borçlar/aktifler, sabit varlık oranı, parasalvarlıklar/varlıklar, LogAkt., satışların stndrtapması
Almajali vd. (2012)	Sigorta kaldıraç,cari oran, şirket büyü,şirketyaşı,yönetimyetkililikendeksi
AlAli vd. (2019)	Sigortakaldırıcı,carioran,duranvarlık/varlıklar,büyüme,varlıklarardakideğişim,şirketyaşı,netkar/toplamgelir, şirketbüyüklüğü
Banerjee ve Majumdar (2018)	Şirketbüy,büyüme,sigortakald,brütyzmşpimbüyüme,yatırımlar/varlıklar,pazarpayı,hasartalepleri/brütyzmşprmlr,netyzmşprm/brtyzmşprmlr,kişibaşıGSYİH,enflasyon,yatırımlar/GSYİH,Logborsaendeksi,faizoranı
Bawa ve Chattha (2013)	Cari oran, mali yeterlilik, sigorta kaldırıcı, şirket büyüklüğü, LogÖzser
Djameluddi n vd. (2019)	Kaldıraç,cari oran,şirket büyü,duranvarl/Varl, gerçekleşenhasar/kznlmşprm(sigortariski)
Malik (2011)	Şirketyaşı,şirketbüyüklüğü,sermayehacmi,sigortakaldırıcı,hasar/prim
Boadi vd. (2013)	Borçlar/varlıklar,sabitvarlıkoranı,işletmebüyüklüğü,carioran,büyümeoranı
Mehari ve Aemiro (2013)	Şirketbüy,şirketyaşı,borçlar/aktifler,hasar/primduranvarlık/varlıklarcarioran,primbüyüme
Mazviona vd., (2017)	Primbüyüme,şirketbüyüklüğü,hasar/prim,masraforanı,enflasyon,carioran,finansalkaldıraçoranı, netyazılmışprim/brütyazılmışprim,özsermaye
Tegegn vd. (2020)	Şirketyaşı,şirketbüyüklüğü, sigortakaldırıcı,primbüyümecarioran,duranvarlık/varlıklar
Doğan (2013)	LogAkt,hasar/prim,finansalkaldıraç,carioarn,şirketyaşı
Kaya ve Kaya (2015)	Şirketbüy,şirketyaşı,hasar/prim,sigortakald,carioarn,brtyzlnprmlr,sermayeyet

Literatür taramasında yer alan, ROA'yı tek başına bağımlı değişken olarak ele alan ve araştırmamıza referans teşkil eden çalışmaların; Tablo 15'te yazarları, yapıldığı yıl ve araştırma sonuçları verilmiştir.

Tablo 15- Tek Basına ROA'yı Bağımlı Değişken Alan Çalışmalarda Çıkan Sonuçlar

Yazarlar	Karlılık Ölçüsü ROA ile Bağımsız Değişkenlerin İlişkisi
Pjanić vd.(2018)	prim büyüme, borçlanma oranı, faaliyet giderleri, satış karlılığı ilişkili ; LogAktif, Varlık büyüme, cari oran, sigorta riski, finansal kaldıraç ilişkisiz
Burca ve Batrinca(2014)	sigorta kaldırıcı, şirket büyüklüğü, prim büyüme oranı, hasar/prim oranı, net primler/brüt primler ve varlıklar/kazanılmış primler ilişkili
Çekrezi (2015)	Borçlar/varlıklar, satışların standart sapması negatif ; sabit varlık oranı pozitif
Almajali vd. (2012)	sigorta kaldırıcı, şirket büyüklüğü, yönetim yeterlilik endeksi pozitif
AlAli vd. (2019)	sigorta kaldırıcı, şirket yaşı negatif ; duran varlıklar/varlıklar, şirket büyüklüğü pozitif ; cari oran, büyüme oranı, yönetim etkinliği ilişkisiz
Banerjee ve Majumdar (2018)	sigorta kaldırıcı, şirket büyüklüğü, brüt yazılmış primler büyümesi önemli ilişki ; kişi başına GSYİH pozitif ; enflasyon oranı negatif ; Brüt hasar talepleri/brüt yazılmış primler, net yazılmış primler/brüt yazılmış primler ilişkisiz
Bawa ve Chattha (2013)	cari oran, şirket büyüklüğü pozitif ; LogÖzserm Negatif ; Mali yeterlilik oranı, sigorta kaldırıcı ilişkisiz
Djamaluddin vd. (2019)	kaldıraç oranı, sigorta riski negatif ; şirket büyüklüğü pozitif ; cari oran, duran varlıklar/varlıklar ilişkisiz
Malik (2011)	şirket yaşı ilişkisiz ; şirket büyüklüğü, sermaye hacmi pozitif ; hasar/prim negatif
Boadi vd. (2013)	Borçlar/varlıklar, cari oran pozitif ; sabit varlık oranı negatif
Mehari ve Aemiro (2013)	şirket büyüklüğü, duran varlıklar/varlıklar, borçlar/varlıklar pozitif ; hasar/prim negatif ; Brüt yazılmış prim büyümesi, şirket yaşı, cari oran ilişkisiz
Mazviona vd., (2017)	masraf oranı, şirket büyüklüğü, hasar/prim, finansal kaldıraç, cari oran ilişkili
Tegegn vd. (2020)	şirket büyüklüğü, prim büyüme pozitif ; cari oran, şirket yaşı negatif ; sigorta kaldırıcı, duran varlıklar/toplam varlıklar önemli ilişki yok
Doğan (2013)	Hasar/prim, kaldıraç oranı, cari oran negatif ; LogAktif pozitif
Kaya ve Kaya (2015)	şirket yaşı pozitif ; şirket büyüklüğü, cari oran, sigorta kaldırıcı negatif

ROE (Özsermaye Karlılığı)

Özsermaye Karlılığı (ROE), sermayedarlara ilişkin bir karlılık ölçüsüdür (Savcı, 2009, s. 223). Özsermaye Getirisi

veya ROE, şirketlerin etkinliği ve verimliliğine dair fikir veren yaygın olarak kullanılan başka bir orandır.

ROE (Özsermaye Karlılığı) = Net Kar / Özsermaye

Çalışmada, şirketlerin bilançolarında yer alan “Özsermaye Toplamı” rakamı özsermaye olarak alınmıştır. Net kar rakamı ise ROA’da açıklandığı gibi “Vergi Sonrası Kar” rakamıdır.

Genel olarak bir şirketin başarısı özsermaye karlılığı (ROE) ile ölçülür. Ancak bu ölçü, sigorta şirketleri için performans ölçütü olarak nadiren kullanılıyor. Bunun yerine, hasar giderleri ve işletme giderlerinin primle karşılaştırıldığı teknik performansın ölçütü olarak birleşik oran kullanılır. Ancak bileşik oran sigorta branşına veya getiri ve harcama kaynaklara ilişkin risk farklılıklarını dikkate almamaktadır. Bileşik oranının bu tür dezavantajları olduğu göz önüne alındığında, özsermaye karlılığı bir sigorta şirketinin başarısını ölçmek için bir özellikle de akademik çalışmalarda kullanılmaktadır.

Literatür taramasında yer alan, ROA’yı tek başına bağımlı değişken olarak ele alan çalışmaların dışında kalan araştırmamıza referans teşkil eden çalışmaların; Tablo 16’da yazarları, yapıldığı yıl, araştırmanın yapıldığı ülke, kullanılan yöntem ve bağımlı-bağımsız değişken parametreleri verilmiştir.

Tablo 16- Literatür Taramasında Yer Alan Diğer Çalışmalar

Yazarlar	Ülke	Yöntem	Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken
Ortyński (2016)	Polonya	panel veri	teknik karlılık, ROA, ROE, net karlılık, sermaye karlılığı, brüt karlılık	LogAkt, LogYatr, LogBrtyzlmşPrim, Hasar/Prim
Abdeljawad vd. (2020)	Filistin	regresyon	ROA, ROE	Cari oran, sigorta kaldırıcı oranı, şirket büyüklüğü, büyüme, hasar/prim, kasko trafik tazminatları/ToplTazminatlar
Lee (2014)	Tayvan	OLS regresyon	ROA, faaliyet oranı	Büyüme, finansal kaldırıcı, branş çeşitliliği, reasürans prim oranı, yatırım getiri, hasar/prim, Pazar payı, ekonomik büyüme, enflasyon
Rashid ve Kemal (2018)	Pakistan	panel veri	ROA, sigortacılık faaliyetlerinden karlar, yatırım gelirleri	BrtyzlmşPrimler, yönetim giderleri, şirket büyüklüğü, hasar ödemeleri, kaldırıcı oranı, GSYİH, faiz oranı
Akotey vd. (2013)	Gana	panel regresyon	ROA, yatırım gelirleri, sigortacılık faaliyetlerinden karlar	LogBrtyzlmşPrim, LogYntmGid, ReasüransDevr.Primler, Topl.Borçlar, Topl.Varlıklar, PiyasaFaizOranı, GSYİH
Adams ve Buckle (2003)	Bermuda	panel veri	(NetYtrmGel/NetKznlmşPrimler-FaalGid/NetYzlmşPrimler)	şirket büyüklüğü, hasar/prim, sigorta kaldırıcı, cari oran, şirket tipi(sigorta/reasürans)
Shiu (2004)	İngiltere	panel veri	ROA, ROE	enflasyon, hazine bonosu faiz oranı, devlet tahvil faiz oranı, borsa hisse senedi getiri endeksi, pazar koşulları, şirket büyüklüğü, reasürans bağımlılığı, sigorta kaldırıcı, yatırım gelirleri/özsermaye, mali yeterlilik oranı, cari oran, varlık yapısı, SigFaalKarlar
Hrechaniuk vd. (2007)	Avrupa	panel veri	satışlar/varlıklar, ROA	şirket büyüklüğü, hasar/prim, finansman oranı, yatırım karlılığı, primlerdeki değişim, geçmiş yıllar performansı
Batool ve Sahi (2019)	ABD ve İngiltere	panel veri	ROA, ROE	şirket büyüklüğü, likidite, kaldırıcı oranı, satış karlılığı, GSYİH, faiz oranı, enflasyon, petrol fiyatları endeksi
Camino-Mogro ve Bermúdez-Barreuzeta (2019)	Ekvador	panel veri	ROA, yatırım gelirleri, vergi sonrası kar	LogNetPm, LogTkknKrsıklr, cari oran, Borçlar/Özsermaye, Özsermaye/Varlıklar, DuranVri/NetPm, PersGid/NetPrimler, LogÖdenmşTazm, TkknEtknlk, ŞrktByklk, Herfndhl-HrschmnEndeks, PzrPayı, LogKrdHcm, çıktı döngüsü, enflasyon, faiz oranı, uluslararasılık, banka ilişkisi
Çakmak ve Baştürk (2019)	TR	Regresyon/oran analizi	GSYİH	toplam primler
Koç vd. (2018)	TR	panel veri	prim büyüme, primler/varlıklar, net kar/alınan primler, prim büyüme oranı	firma değeri, Şirket büyüklüğü, ROA, finansal kaldırıcı oranı
Yörübulut (2023)	TR	panel veri	Net Kar/Cari varlıklar	HytDışıPlçSyst, Cari Oran, Sağlık Sigortasında Hasar/Prim, Sağlık Sigortası Pazar Payı, LogSğlkSigNetKznlmşPrimler

2) Bağımsız Değişken Olarak Alınan Oranlar

Çalışmada dikkate alınan bağımsız değişkenler ise sırasıyla aşağıda açıklandığı şekilde verilebilir.

Şirket Büyüklüğü

Toplam varlıkların logaritması, literatürdeki çalışmaların çoğunda şirket büyüklüğü ölçüsü olarak kullanılmıştır (Adams ve Buckle, 2003, s. 138; Alhassan vd.,

2015, s. 657; Banerjee ve Majumdar, 2018, s. 253; Bawa ve Chattha, 2013, s. 46; Burca ve Batrinca, 2014, s. 302; Çekrezi, 2015, s. 6; Djamaluddin vd., 2019, s. 88; Doğan, 2013, s. 126).

Likidite

Çalışmamızda sigorta şirketlerinin varlıklarının likiditesini temsil etmek üzere cari orandan yararlanılacaktır. Tüm finans literatüründe aynı şekilde ifade edilen cari oran, likidite oranlarının en çok kullanılanıdır ve cari varlıkların kısa vadeli yükümlülüklerle bölünmesiyle elde edilir:

$$\text{“Cari Oran} = \text{Cari Varlıklar} / \text{Kısa Vadeli Yükümlülükler”}$$

Dönen(cari) varlıkların kısa süreli borçları karşılayabilme yeteneğini ölçmekte kullanılan bir araç olan cari oran, net işletme sermayesinin de yeterli olup olmadığını gösterir (Şamiloğlu & Akgün, 2010, s. 249-250). İşletmelerin Cari Varlıkları bir yıl içinde paraya dönüşebilen likit varlıkları temsil ederken, Kısa Vadeli Yükümlülükleri ise bir yıl içinde ödenmesi gereken borçları temsil eder. Kısa süreli borç ödeme gücünü ölçmede kullanılan bu oran, işletmenin varlıklarının likidite kalitesini gösteren bir referans aracıdır.

Finansal Kaldıraç ya da Özsermaye Yeterliliği

Özsermaye yeterliliği, özsermayenin toplam varlıkların yüzde kaçını finanse ettiğini (Elmas, Finansal Tablolar Analizi, 2017, s. 206) ve şirketin mali yapısının sağlamlığını gösteren oranlardan biridir (Dumanoğlu & Gedikoğlu, 2004, s. 129).

“Özsermaye Yeterliliği = Özsermaye/Toplam Varlıklar” şeklinde formüle edilir.

Özsermayenin toplam borçlara oranı “Finansman Oranı” olarak adlandırılır ve işletmenin finansal bağımsızlığını gösteren bir orandır. Bazı kaynaklarda bu oran

“borçların özsermayeye oranı” olarak gösterilir, burada sadece pay ve paydanın yeri değişmekte, oranın anlamı değişmemektedir. Ancak özsermayenin toplam varlıklara oranı, borçların toplam varlıklara oranı, özsermayenin toplam borçlara oranı birbiriyle ilişkili oranlardır ve bu bakımdan bunlardan herhangi birinin kullanılması finansal bağımsızlığın ya da yeterliliğin ölçülmesinde kâfi olacaktır (Elmas, 2017, s. 207). Bu bakımdan özsermaye yeterliliği oranı da finansal kaldırıcı gösteren bir orandır.

Finansman Oranı = Borçlar/Özsermaye

Prim Getiri Oranı (Net)

Prim Getiri Oranı (Net) = Net Kar / Kazanılmış Primler (Net)

Genel muhasebe finansal analizinde “Net Kar Marjı” olarak adlandırılan bu oran, işletme yöneticilerine net satışlar üzerinden elde edilen karı gösteren bir orandır (Şamiloğlu & Akgün, 2010, s. 262).

Faaliyet oranlarından Hasar/prim Oranı ve Bileşik Oran

Faaliyet oranları işletmelerin faaliyetlerini gerçekleştirdiği varlıkları ne derece etkin kullandığını gösterir (Şamiloğlu & Akgün, 2010, s. 254). Faaliyet oranları ile satışlar ve bilançonun varlık kalemleri arasında ilişki kurulur (Savcı, 2009, s. 216). Ancak sigorta faaliyetleri teknik bir takım süreçler gerektirdiğinden sigorta işletmelerinin faaliyet etkinliğini değerlendirirken genel muhasebede kullanılan finansal analiz oranlarından farklı nitelikte oranlar kullanılır.

Sigorta faaliyetleri, sigortalılara karşı üstlenilen riskleri yerine getirilirken sigorta şirketlerinin yeterli finansman gücüne sahip olmalarını gerektirir. Özellikle fiyatlandırma, tahsilat gibi politikaların doğru yürütülmesi

sigorta şirket faaliyetlerinin önemli bir göstergesidir (Genç, 2006, s. 56). Sigorta fiyatının belirlenmesinde poliçedeki içeriğe karşılık taahhüt edilen teminata göre riskin maliyeti ve derecelendirilmesi söz konusudur (Öztürk & Güven, 2019, s. 302). Bu nedenle de sigorta şirketlerinde kullanılan faaliyet oranları, daha çok şirketlerin gelir tablolarında açıklanan çeşitli gelir ve gider kalemlerinin birbirine oranlarıdır. En yaygın kullanılan faaliyet oranı hasar prim oranı, masraf oranı ve bileşik orandır (Outreville, 1998, s. 293-294). Bazı kaynaklarda bu oranların sigorta şirketlerinin karlılığını ölçmekte kullanıldığı da belirtilmektedir (Başpınar, 2005, s. 15; Şenel, 2006, s. 310).

Kazanılmış Primler, sigorta şirketlerinin gelir tablosunda ana teknik branşa ilişkin kazanılmış prim gelirlerinin reasürör payı düşülmüş olarak kaydedildiği hesap grubudur. Kazanılmış primler; yazılan primler, kazanılmamış primler karşılığında değişim (+/-) ve devam eden riskler karşılığında değişim (+/-) toplamından oluşur. Sigorta poliçeleri genellikle bir yıllık süre için düzenlenir. Hesap döneminin başından itibaren düzenlenen poliçeler “600.01 Brüt Yazılan Primler” hesabının alacağına tahakkuk esasına göre bir yıllık toplam brüt gelir şeklinde kaydedilir.

Kazanılmış primlerde, tahakkuk eden toplam primin bir kısmı ertesi yıla isabet ettiği için ilgili kısım kazanılmamış primler karşılığına, belirli bir yüzdesi ise devam eden riskler için bir sonraki yıla aktarılır (TSB, 2021). “Gerçekleşen Hasarlar” rakamı çalışmamızda, sigorta şirketlerinin gelir tablolarında “Hayat Dışı Teknik Gider” kısmında belirtildiği haliyle alınmıştır. Gerçekleşen hasarların içinde ödenen hasarlar, muallak hasarlar karşılığında değişim (+/-) yer almaktadır.

Masraf oranı, *girdi maliyeti* olarak da anılan bir oran olup toplam giderlerin (işletme ya da faaliyet giderleri) kazanılmış primlere bölünmesiyle elde edilir (EIOPA, 2014, s. 13). Çalışmamızda hasar prim oranı aşağıdaki şekilde ele alınmıştır:

“Hasar Prim Oranı (Loss Ratio) = Gerçekleşen Hasarlar/Kazanılmış Primler”

“Masraf Oranı (Expense Ratio) = Faaliyet Giderleri/Kazanılmış Primler”

ya da

“Masraf Oranı = Faaliyet Giderleri / Kazanılmış Primler” şeklinde formüle edilebilir.

Genel muhasebeye göre finansal tablolarını düzenleyen işletmelerin gelir tablosunda yer alan faaliyet giderleri kaleminde ar-ge, yönetim ve pazarlama giderleri bulunur (Elmas, Finansal Tablolar Analizi, 2017, s. 81). Hayat-dışı sigorta şirketlerinde ise gelir tablosunda “614. Faaliyet Giderleri” ana hesabı altında izlenen üretim komisyon, personel, yönetim, ar-ge, pazarlama, dışarıdan sağlanan fayda ve hizmet, reasürans komisyonları ve diğer faaliyet giderlerinin alt hesaplar aracılığı ile kaydedildiği bir hesaptır (Özkan, 2007, s. 253; RG, 30.12.2004 Tarih/25686 Sayı). Dolayısıyla, acentelere ödenen komisyonlar üretim komisyon giderleri alt hesabı ve reasürörlere ödenen komisyonlar da reasürör komisyonları alt hesabı ile 614. Faaliyet Giderleri Hesabında izlenir. Bazı kaynaklarda masraf oranının pay kısmında ödenen komisyonlar + faaliyet giderleri toplamının kazanılmış primlere bölünerek bulunduğu yer verilmiştir. Ancak az önce de açıkladığımız gibi Faaliyet Giderleri başlığında zaten acentelere ve reasürörlere ödenen komisyonlar bulunmaktadır. Bu nedenle sigorta şirketlerinin

gelir tablolarında “Faaliyet Giderleri” başlığı altındaki rakamı almak oranın pay kısmı için yeterlidir.

Bileşik Oran (Combined Ratio) = Hasar Prim Oranı + Masraf Oranı ya da

“Bileşik Oran (Combined Ratio) = (Gerçekleşen Hasarlar + Faaliyet Giderleri) / Kazanılmış Primler” şeklinde formüle edilebilir.

Hasar Prim Oranı, masraf oranı ve bileşik oranın karlılık ile negatif ilişki içinde olmasını beklediğimiz oranlardır. Çünkü karlılığın artması işletmenin gelirlerine karşılık giderlerinin daha düşük olması ile mümkün olabilir.

Teknik Karşılıklar Oranı

Muhasebenin “İhtiyatlılık” kavramı gereği muhasebe kayıtlarının oluşturulmasında temkinli davranılmalı, işletmenin karşılaşılabileceği riskler ve belirsizliklere ilişkin önlem alınmalıdır (Sevilengül, 2009, s. 22). Karşılık ayırmak, işletmenin gelecekteki belirsizlikleri önlemek için muhasebe tarafından geliştirilen bir mekanizmadır (Dursun & Kablan, 2017, s. 68). Sigortacılık Teknik Karşılıkları, bilançoda kısa vadeli yükümlülüklerde “35 Sigortacılık Teknik Karşılıkları” ve Uzun Vadeli Yükümlülüklerde “45 Sigortacılık Teknik Karşılıkları” grubunda yer almaktadır. 35 Sigortacılık Teknik Karşılıklar hesap grubu sigorta ve reasürans şirketlerinin gelecek bir yıl; “45 Sigortacılık Teknik Karşılıkları” ise bir yıldan daha uzun dönemler için ayırmış olduğu teknik karşılıkların izlendiği hesap grubudur. Teknik karşılık hesapları ilgili Gelir Tablosu Hesapları ile karşılıklı olarak kayıt görür (RG, 30.12.2004 Tarih/25686 Sayı). 07.08.2007 Tarih ve 26606 Sayılı Resmî Gazetede yayınlanan “Sigorta ve Reasürans ile Emeklilik Şirketlerinin Teknik Karşılıklarına ve Bu Karşılıkların Yatırılacağı Varlıklara İlişkin Yönetmelik” ile

sigorta şirketlerinin karşılık ayırması zorunludur (RG, 07.08.2007 Tarih/26606 Sayı). Sigortacılık Teknik Karşılıkları, sigorta şirketleri tarafından üstlenilen teknik risklere karşılık ayrılması zorunluluğu her bir faaliyet dönemi sonuçlarının diğer dönemlerden ayrı olarak izlenmesini sağlar (Dursun & Kablan, 2017, s. 68).

Teknik karşılıkların net kazanılmış primlere oranı ayrılan teknik karşılıkların net kazanılmış primlerin ne kadarına isabet ettiğini gösteren bir orandır. Genç (2006) çalışmasında bu orana sigorta şirketlerinde mali yapıyı ölçen oran olarak *Teknik Karşılıklar/ Alınan Primler* şeklinde yer vermiştir (Genç, 2006, s. 55). Çalışmamızda bu oran “Teknik Karşılıklar Oranı” şeklinde ele alınacaktır.

“Teknik Karşılıklar Oranı = Sigortacılık Teknik Karşılıkları/Kazanılmış Primler (Net)”

Sigorta Kaldıraç Oranı

Genel muhasebede kullanılan mali analiz oranlarında “Finansal Kaldıraç Oranı” toplam borçların varlık toplamına bölünmesiyle (Şamiloğlu & Akgün, 2010, s. 260); finansman oranı ise özsermayenin toplam borçlara bölünmesiyle elde edilir (Elmas, Finansal Tablolar Analizi, 2017, s. 206). Sigorta şirketlerindeki kaldıraç oranı ise AlAli vd. (2019) ve Alhassan vd. (2015) çalışmasında *borçların varlıklara oranı*; Almajali vd. (2012) çalışmasında *borçların özsermayeye oranı*; Shiu (2004), Adams ve Buckle (2003) ve Banerjee ve Majumdar (2018) çalışmalarında *teknik karşılıkların özsermayeye oranı* şeklinde ele alınmıştır (AlAli vd., 2019: s. 31; Alhassan vd, 2015, s. 658; Almajali vd., 2012, s. 272; Adams & Buckle, 2003, s. 139; Banerjee & Majumdar, 2018, s. 253; Shui, 2004, s. 1090). Buna karşılık Başpınar (2005) çalışmasında sermaye yeterliliğini ölçen bir oran olarak *Özsermaye / Teknik Karşılıklar (net)* oranını vermiştir (Başpınar, 2005, s. 14).

Kaya ve Kaya (2015) Sigorta Kaldıraç Oranını, beklenilmeyen hasarların oluşması halinde sigorta teknik karşılıklarının özsermayeyi ne derece etkilediğini gösteren bir oran olarak tarif etmiş ve *teknik karşılıklar/özsermaye* şeklinde formüle etmişlerdir (Kaya & Kaya, 2015, s. 101).

Literatürdeki bu çeşitliliğe karşı yaygın kullanım olarak gördüğümüz şekilde sigorta kaldıraç oranı çalışmamızda aşağıdaki şekilde ele alınmıştır:

“Sigorta Kaldıracı (Leverage Ratio) = Sigorta Teknik Karşılıkları/Özsermaye”

Sigorta şirketinin teknik karşılıklarının yeterli olmadığı hallerde şirket borçlanın ödenmesinde özsermayeden yararlanılır (Dumanoglu ve Gedikoğlu, 2004, s. 128). Sigorta kaldıraç oranı da sigorta şirketinin özsermayesinin böyle durumlar için yeterli olup olmadığını gösterir.

Özsermaye Etkinliği

Yazılan primlerin izlendiği bir hesap olan “600.01 Brüt Yazılan Primler Hesabı” (RG, 30.12.2004 Tarih/25686 Sayı) hayat dışı sigorta şirketlerinin net prim üretiminden doğan gelirlerinin tahakkuku anında kayıt görmesini sağlar. Aşağıda verilmiş oran sigorta şirketlerinin mali yapısını değerlendirmede sıklıkla başvuru oranlarından biridir:

Brüt Yazılan Primler/Özsermaye.

Genel muhasebede, mali analizde işletmelerin özsermayesini ne derece etkin kullandığını gösteren bu oran, faaliyet oranları grubunda yer alır (Elmas, 2017, s. 230). Ancak sigorta şirketlerinin mali analizini içeren kaynaklarda bu oranın mali yapıyı ölçen oranlar grubunda ele alındığını görülmektedir (Genç, 2006, s. 55; Başpınar, 2005, s. 14). Formülün açılımında ise özsermayenin kullanımı sonucu

kendisinin kaç katı net prim üretim geliri sağladığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle mali yeterliliği ölçen oran grubunda ele almakla beraber, bu oranı aşağıdaki açılımıyla “Özsermaye Etkinliği Oranı” olarak isimlendireceğiz:

“Özsermaye Etkinliği Oranı = Brüt Yazılan Primler/Özsermaye”

Prim Getiri Oranı (Brüt)

Prim Getiri Oranı (Brüt) = Net Kar / Brüt Yazılmış Primler

Genel muhasebe finansal analizinde “Brüt Kar Marjı” olarak adlandırılan bu oran, brüt satış hasılatı üzerinden elde edilen karı gösteren ve satışların maliyetinin artması halinde azalan bir orandır (Şamiloğlu & Akgün, 2010, s. 262). Sigorta şirketleri açısından ödenen hasarlar ve muallak hasar karşılığında değişimin (+/-) toplamından oluşan “Gerçekleşen Hasarlar”ın satışların maliyetini oluşturduğu söylenebilir.

Yatırım Getiri Oranı

Lee (2014), çalışmasında Yatırım Getiri Oranını aşağıdaki şekilde formüle etmiştir (Lee, 2014, s. 685):

Yatırım Getiri Oranı = Yatırım Gelirleri / [(Dönem Başı Varlıklar + Dönem Sonu Varlıklar - Yatırım Gelirleri) / 2]

Çalışmamızda yatırım gelirlerini sigorta şirketlerinin gelir tablolarında “II- Teknik Olmayan Bölüm” başlığı altında yer alan “K- Yatırım Gelirleri” hesap grubundan aldık. Yatırım gelirleri net kar rakamını etkilediği ve işletmenin vergi sonrası karı bilançosunda gösterildiğinden, yatırım getiri oranını ölçerken varlıklara yansıyacak kısmını elimine etmek amacıyla bu oranı da kullanmayı uygun gördük. Bu nedenle oran, yatırım gelirlerinden arındırılmış varlıkların yatırım kullanım etkinliğini göstermektedir.

Yatırım Karlılığı

Hrechaniuk vd. (2007), Burca ve Batrinca (2014) yatırım karlılığını yatırım gelirlerinin toplam varlıklara oranı şeklinde almışlardır (Burca ve Batrinca, 2014, s. 302; Hrechaniuk vd., 2007, s. 5):

$$\text{Yatırım Karlılığı} = \text{Yatırım Gelirleri} / \text{Toplam Varlıklar}$$

Sabit Varlık Oranı

Sabit varlık oranı, sigorta şirketinin sahip olduğu sabit kıymetlerin (duran varlıkların) toplam varlıklara oranıdır (AlAli vd., 2019, s. 32).

$$\text{Sabit Varlık Oranı} = \text{Duran Varlıklar} / \text{Toplam Varlıklar}$$

Bu oran, fonların toplam dağılımının cari varlıkların ve sabit varlıkların her bir bileşeninin ne kadarına isabet ettiğini gösterir. Yatırım kararları, şirketin varlıklarına yansıtılarak dönen varlıklar ile duran varlıkların dengesinden oluşan kurumsal sermayenin yapısını etkiler (Djamaluddin vd. 2019, s. 87).

Çekrezi (2015) Arnavutluk'taki çalışmasında sabit varlık oranı ile karlılık arasında pozitif, Boadi vd. (2013) Gana'daki çalışmasında negatif ilişki bulmuştur. AlAli vd (2019) Kuveyt'teki çalışmasında ise karlılık ile sabit varlık oranı arasında güçlü bir ilişki olduğunu tespit etmiştir (Çekrezi, 2015; Boadi vd., 2013; AlAli vd., 2019). Farklı ülkelerde farklı sonuçların çıkmasını ise Avrupa ülkelerini kategorize ederek sigorta sektörü performansını panel veri analiziyle inceleyen Hrechaniuk vd. (2007), benzeri finansal faaliyetlerin performansının farklı kurum ve politik ortamlarda değiştiği şeklinde yorumlamıştır (Hrechaniuk, Lutz, & Talavera, 2007).

D.Araştırma Yöntemi

Panel veri Analizi

Ekonometrik analize konu olabilecek veriler yatay kesit verileri, zaman serileri ve panel veriler olarak başlıkları altında ele alınabilir. Panel verilerin özelliği havuzlanmış veriler olmasıdır. Havuzlanmış olmalarının sebebi ise yatay ve dikey boyutta çoklu evren yapısına sahip olmalarından kaynaklanır. Panel veriler hemen zaman serisini hem de yatay kesit verileri içerir (Kutlar, 2017, s. 11). Örneğin bir bankanın belli bir yıldaki verilerinin arasındaki ilişkiyi incelerken yatay kesit veri kullanırsınız. Fakat bankanın yıllar içindeki sadece mevduat hacminin değişimini incellerseniz zaman serisi alırsınız. Havuzlanmış veriler dediğimiz panel veride ise bir bankanın yarattığı mevduat hacmini birimler bazında belli bir dönem itibariyle inceleme yapabilirsiniz. Ancak panel veri analizinde araştırma yapılırken birimlere ve/veya zaman göre oluşan farklılıkları dikkate alacak modelin nasıl kurulacağı önemli bir konudur. Panel veride yatay kesit “i” ile zaman serileri ise “t” ile gösterilir. Hem zaman hem de birime göre değişim incelendiğinden değişkenlerde hem “i” hem de “t” dönem sıralamasına göre belli bir indis ile ifade edilir (Güriş, 2015, s. 2). Örneğin Y bağımlı, X ise bağımsız değişken olarak alınan çok birimli ve zaman serisi içeren bir panel veri modelinde;

$$Y_{it} = \beta_{0it} + \beta_{1it} X_{it} + u_{it} \quad i= 1,2,...,N$$

$$t=1,2,3,...,T$$

Y bağımlı, X bağımsız değişkeni gösterir. β_{0it} sabit parametre, β_{1it} eğim parametresi, u_{it} ise hata terimini ifade eder (Güriş & Süreyya, 2018, s. 33).

E. Uygulama

Tablo 17’de çalışmada ele alınan değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır.

Tablo 17- Tanımlayıcı İstatistikler

Değişke n		Ortalam a	Standart Sapma	Minimu m	Maksimu m
ROA	overall	0.032087	0.063665	-0.18249	0.423295
	betwee n		0.033832	-0.01093	0.127936
	within		0.054465	-0.13948	0.327446
ROE	overall	-0.32169	10.45217	-217.587	29.28255
	betwee n		2.394024	-9.94277	2.325274
	within		10.18854	-207.966	26.63558
BYK	overall	9.003434	0.58883	7.390251	10.32797
	betwee n		0.537959	8.058124	9.938913
	within		0.268235	8.213076	10.01948
LIK	overall	1.511104	1.462279	0.78261	26.91598
	betwee n		0.87454	0.978725	4.94974
	within		1.188319	-0.55986	23.47734
OZYET	overall	0.217398	0.112184	-0.33618	1
	betwee n		0.082346	0.084371	0.404276
	within		0.078404	-0.44228	0.956013
PG	overall	0.079349	0.193767	-0.39152	2.008186
	betwee n		0.103343	-0.02454	0.436514
	within		0.165547	-0.35107	1.651022
BO	overall	1.145873	0.383928	-0.43874	4.37957
	betwee n		0.201402	0.941511	1.822902
	within		0.329982	-0.46298	4.04713
TKRS	overall	3.256946	2.342303	0.045944	28.92099
	betwee n		0.808294	2.061769	5.602384
	within		2.205917	-0.56075	27.88756

	(0)	(0. 60 01)	(0. 79 62)	(0. 89 76)	(0. 00 01)	(0)	(0. 28 77)	(0)	(0. 72 95)	(0. 67 84)	(0. 69 02)	(0)	
--	-----	------------------	------------------	------------------	------------------	-----	------------------	-----	------------------	------------------	------------------	-----	--

Tablo 18’de çalışmada ele alınan değişkenlere ait korelasyon matrisi bulunmaktadır. Tablo 18’den görüldüğü gibi, ROA ile LIK arasında pozitif ve düşük dereceden, BYK, BO, TKRS, SKO ve OZETK ile arasında negatif ve düşük bir ilişki vardır. Bununla birlikte, ROA ile OZYET, YAT_KAR ve YTR_GO arasında pozitif ve orta dereceden, PG ile arasında pozitif ve yüksek dereceden anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. ROE ile BYK, LIK, OZYET, PG, TKRS, YTR_KAR ve YTR_GO arasında pozitif ve düşük dereceden bir ilişki söz konusu iken, ROE ile SKO arasında negatif ve yüksek dereceden bir ilişki vardır.

Sigorta şirketlerinin performansını etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla oluşturulan modeli tahmin etmeden önce, değişkenlere ilişkin homojenlik yapılarının ve yatay kesit bağımlılığın belirlenmesi gerekmektedir. Yatay kesit bağımlılığı, yatay kesitler arasındaki korelasyon olarak tanımlanabilmektedir. Bu durum, gözlenemeyen etkilerden ortaya çıkabilmektedir. Yatay kesitlerin rassal olarak seçilmesi durumunda söz konusu bağımlılık önemli olmamakla birlikte, rassal olarak seçilmemesi yatay kesitler arasındaki korelasyonun önemli olmasına yol açmaktadır. Bu nedenle, yatay kesit birimleri arasında korelasyonun olduğunda, model tahmininde yatay kesit bağımlılığını dikkate alan yöntemlerin ve testler kullanılmalıdır (Tatoğlu, 2012).

Çalışmada kullanılan değişkenlere ilişkin yatay kesit bağımlılık testine ilişkin sonuçlar Tablo 19’da bulunmaktadır.

Tablo 19- Yatay Kesit Bağımlılığı Test Sonuçları

	Breusch-Pagan LM	Pesaran Scaled LM	Bias-Corrected Scaled LM	Pesaran CD
ROA	678.17***	27.42***	27.01***	16.77***
ROE	482.09***	16.82***	16.40***	8.8610***
BYK	3716.82***	191.73***	191.32***	60.90***
LIK	703.41***	28.78***	28.37***	6.01***
OZYET	630.23***	24.83***	24.41***	6.00***
PG	671.83***	27.08***	26.66***	15.88***
BO	1098.14***	50.13***	49.72***	19.02***
TKRS	2529.13***	127.51***	127.10***	49.00***
SKO	549.10***	20.44***	20.03***	4.38***
SIG_RS	1284.39***	60.20***	59.79***	16.57***
OZETK	1092.48***	49.82***	49.41***	26.94***
YTR_KAR	2081.18***	103.29***	102.87***	43.16***
YTR_GO	2017.44***	99.84***	99.43***	42.34***

Not: *** %1 önem seviyesindeki anlamlılığı göstermektedir.

Tablo 19'daki sonuçlara göre, tüm değişkenler için Breusch-Pagan LM, Pesaran Scaled LM, Bias-Corrected Scaled LM ve Pesaran CD testlerine ilişkin yatay kesit bağımlılığının olmadığını söyleyen sıfır hipotezinin %1 önem seviyesinde reddedildiği görülmektedir. Dolayısıyla, tüm değişkenlerde yatay kesit bağımlılığının olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Değişkenlerde yatay kesit bağımlılığının varlığı tespit edildiği için, değişkenlerin durağanlıklarının araştırılmasında ikinci nesil birim kök testlerinden Pesaran birim kök testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 20'de yer almaktadır.

Tablo 20- Pesaran Birim Kök Test Sonuçları

Değişkenler	Sabit Terimli	Sabit Terim ve Trendli
ROA	-2.191*	-3.134***
ROE	-3.396***	-3.745***
BYK	-1.806	-1.779
ΔBYK	-3.880***	-4.215***
LIK	-1.624	-2.400
ΔLIK	-4.371***	-4.426***
OZYET	-2.085	-2.942***
PG	-2.437***	-3.146***
BO	-3.111***	-3.361***
TKRS	-3.583***	-3.814***
SKO	-2.505***	-2.927***
SIG_RS	-2.828***	-3.203***
OZETK	-3.395***	-3.569***
YTR_KAR	-2.243***	-2.803**
YTR_GO	-2.161*	-2.533
ΔYTR_GO	-4.885***	-4.916***
	%10 -2.110	%10 -2.630
	%5 -2.200	%5 -2.720
	%1 -2.380	%1 -2.880

Tablo 20’de yer alan Pesaran birim kök testine ilişkin sabit terimli ve sabit terim ve trendli CIPS istatistikleri incelendiğinde, BYK, LIK ve YTR_GO değişkenlerinin düzey değerlerinde birim kök test içerdikleri, birinci dereceden farkı alındığında durağan hale geldikleri görülmektedir. Diğer değişkenler ise düzey değerlerinde durağandır.

Sigorta şirketlerinin performansını etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla oluşturulan modeller aşağıdaki gibi ifade edilebilir:

Model 1:

$$\begin{aligned}
 \llbracket ROA \rrbracket_{it} = & \beta_0 + \beta_1 \llbracket BYK \rrbracket_{it} + \beta_2 \llbracket LIK \rrbracket_{it} \\
 & + \beta_3 \llbracket OZYET \rrbracket_{it} + \beta_4 \llbracket PG \rrbracket_{it} + \beta_5 \llbracket BO \rrbracket_{it} \\
 & + \beta_6 \llbracket TKRS \rrbracket_{it} + \beta_7 \llbracket SKO \rrbracket_{it} \\
 & + \beta_8 \llbracket SIG_RK \rrbracket_{it} + \beta_9 \llbracket OZETK \rrbracket_{it} \\
 & + \beta_{10} \llbracket YTR_KAR \rrbracket_{it} + \beta_{11} \llbracket YTR_GO \rrbracket_{it} \\
 & + \beta_{12} \llbracket COVID \rrbracket_{it} + \varepsilon_{it}
 \end{aligned}$$

Model 2:

$$\begin{aligned}
\llbracket ROE \rrbracket_{it} = & \beta_0 + \beta_1 \llbracket BYK \rrbracket_{it} + \beta_2 \llbracket LİK \rrbracket_{it} \\
& + \beta_3 \llbracket OZYET \rrbracket_{it} + \beta_4 \llbracket PG \rrbracket_{it} + \beta_5 \llbracket BO \rrbracket_{it} \\
& + \beta_6 \llbracket TKRS \rrbracket_{it} + \beta_7 \llbracket SKO \rrbracket_{it} \\
& + \beta_8 \llbracket SIG_RK \rrbracket_{it} + \beta_9 \llbracket OZETK \rrbracket_{it} \\
& + \beta_{10} \llbracket YTR_KAR \rrbracket_{it} + \beta_{11} \llbracket YTR_GO \rrbracket_{it} \\
& + \beta_{12} \llbracket COVID \rrbracket_{it} + \varepsilon_{it}
\end{aligned}$$

Model 1 ve Model 2'ye ilişkin delta testi ve yatay kesit bağımlılığı test sonuçları Tablo 21'de yer almaktadır.

Tablo 21- Delta Homojenlik Testi ve Yatay Kesit Bağımlılığı Testi Sonuçları

	Delta Test İstatistikleri		Yatay Kesit Bağımlılığı	
	Delta Tilde	Delta Tilde Adj.	CD-LM	CD-LM Adj.
Model 1	5.473*** (0.000)	9.300*** (0.000)	6.235*** (0.000)	12.225*** (0.0000)
Model 2	2.704*** (0.007)	4.101*** (0.000)	10.995*** (0.000)	24.147*** (0.000)

Not: ***, **, * sırasıyla %1, %5, %10 önem seviyelerinde anlamlılıkları ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler olasılıkları ifade etmektedir.

Tablo 21'de yer alan Pesaran ve Yamagata (2008) Delta test sonucuna göre, Model 1, ve Model 2 için eğim katsayılarının homojen olduğunu söyleyen sıfır hipotezinin reddedildiği görülmektedir. Buna göre, Model 1 ve Model 2'nin eğim katsayılarının heterojendir. Ayrıca, Model 1 ve Model 2 için yatay kesit bağımlılığının varlığını araştırmak amacıyla uygulanan Pesaran CD-LM ve CD-LM Adj. testleri sonuçlarına göre, tüm modellerde yatay kesit bağımlılığının olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 22'de uygun modeli belirlemek için uygulanan F testi, LM testi ve Hausman testi sonuçları yer almaktadır. F ve LM testleri havuzlanmış modele karşı gözlenemeyen heteorjenliği test etmektedir. Hausman testi ise rassal etkiler modeli ile sabit etkiler modeli arasında seçim yapılmasına

imkân sağlamaktadır. Hausman testinde sıfır hipotezi rassal etkiler modelinin geçerli olduğunu, alternatif hipotez ise sabit etkiler modelinin uygun olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 22- Model Seçimi

	Model 1	Model 2
F Testi	1.57 (0.0651)	1.46 (0.0992)
LM Testi	1.54 (0.0611)	1.75 (0.0927)
Hausman Testi	-11.82 (0.0000)	52.66 (0.000)

Tablo 22'deki sonuçlara göre, F testi ve LM testinde havuzlanmış modelin geçerli olduğunu ifade eden sıfır hipotezinin %10 önem seviyesinde reddedildiği görülmektedir. Hausman testi sonucuna göre, gerek Model 1 gerekse Model 2 için rassal etkiler modelinin geçerli olduğunu ifade eden sıfır hipotezinin %1 önem seviyesinde reddedilmektedir. Bu sonuçlara göre, Model 1 ve Model 2 için sabit etkiler modelinin geçerli olduğu ifade edilebilir.

Tablo 23'de Model 1 ve Model 2 için Modified Wald farklı varyans testi ile Modified Bhargava Durbin Watson ve Baltagi-Wu LBI otokorelasyon testleri sonuçları yer almaktadır.

Tablo 23- Otokorelasyon ve Farklı Varyans Testleri Sonuçları

	Model 1	Model 2
Modified Wald test for heteroskedasticity	5763.69 (0.0000)	4445.87 (0.0000)
Modified Bhargava et al. Durbin Watson	1.5442	1.2997
Baltagi-Wu LBI	1.6052	1.3159

Tablo 23'de yer alan sonuçlar incelendiğinde, Model 1 ve Model 2'de farklı varyans ve otokorelasyon problemlerinin olduğu görülmektedir. Bu nedenle, modellerin dirençli tahminciler kullanılarak tahmin edilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, Model 1 ve Model 2'nin tahmin edilmesinde

Driscoll ve Kraay Tahmincisi kullanılmıştır. Bu tahminci, yatay kesit ortalamaları için Newey-West türü düzeltme yapmaktadır. Bu yöntem, T ve N'nin büyük olduğu durumlarda da dirençli standart hatalar üretmektedir (Tatoğlu, 2012).

Tablo 24'te sigorta şirketlerinin aktife göre getirisini (ROA) belirleyen etmenlere ilişkin Driscoll ve Kraay Tahmincisi kullanılarak elde edilen model tahmin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 24- Sigorta Şirketlerinin Aktife Göre Getirisini (ROA) Belirleyen Etmenler

	Coef.	Std.	t	p
ΔBYK	0.0046	0.0119	0.3900	0.7030
ΔLIK	0.0012	0.0005	2.4000	0.0280
OZYET	0.0806	0.0444	1.8100	0.0860
PG	0.2194	0.0300	7.3200	0.0000
BO	-0.0415	0.0068	-6.1400	0.0000
TKRS	0.0003	0.0013	0.1900	0.8480
SKO	0.0000	0.0000	-0.7600	0.4600
SIG_RS	0.0145	0.0137	1.0500	0.3060
OZETK	0.0000	0.0000	-1.3800	0.1840
YAT_KAR	0.9232	0.2174	4.2500	0.0000
YTR_GO	-0.5939	0.1544	-3.8500	0.0010
COVID	-0.0057	0.0032	-1.8000	0.0720
Sabit terim	0.0090	0.0078	1.1500	0.2490
R ² =0.7686				
F=88.08				

F. Elde Edilen Bulgular

Tablo 24'te yer alan model tahmin sonuçlarına göre, LIK, OZYET, PG ve YAT_KAR değişkenlerinde meydana artışlar sigorta şirketlerinin aktife göre getirisini istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir şekilde etkilemektedir. BO ve YTR_GO değişkenlerinin ise sigorta şirketlerinin aktife göre getirisi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir

etkisi bulunmaktadır. Bununla birlikte, BYK, TKRS, SKO, SIG_RS ve OZETK değişkenlerinin sigorta şirketlerinin aktive göre getirisi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisine rastlanılmamıştır. COVID-19 pandemisinin sigorta şirketlerinin performansı üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla oluşturulan COVID kukla değişkeninin katsayısı istatistiksel olarak anlamlı ve negatif olarak elde edilmiştir. Bu sonuca göre, COVID-19 pandemisinin sigorta şirketlerinin performansını olumsuz olarak etkilediği ifade edilebilir.

Tablo 25'te sigorta şirketlerinin özkaynağa göre getirisini (ROE) belirleyen faktörlere ilişkin Driscoll ve Kraay Tahmincisi kullanılarak elde edilen model tahmin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 25 Sigorta Şirketlerinin Özkaynağa Göre Getirisini (ROE) Belirleyen Etmenler

ROE	Coef.	Drisc/Kraay Std.	t	p
BYK	-0.5796	0.7690	-0.7500	0.4610
LIK	0.0111	0.0104	1.0600	0.3020
OZYET	-2.2043	1.4069	-1.5700	0.1350
PG	0.7317	0.2676	2.7300	0.0140
BO	-0.5329	0.4007	-1.3300	0.2000
TKRS	0.0004	0.0338	0.0100	0.9910
SKO	0.0039	0.0215	0.1800	0.8560
SIG_RS	0.1165	0.3938	0.3000	0.7710
OZETK	-0.1391	0.0180	-7.7400	0.0000
YAT_KAR	12.1683	4.3392	2.8000	0.0120
YTR_GO	-8.3597	3.2228	-2.5900	0.0180
COVID	-0.1760	0.0854	-2.0600	0.0540
Sabit terim	6.4190	7.0625	0.9100	0.3750
R ² =0.9838				
F=2132.66				

Tablo 25'te yer alan model tahmin sonuçlarına göre, PG ve YAT_KAR değişkenlerinin sigorta şirketlerinin özkaynağa göre getirileri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif, OZETK ve YTR_GO değişkenlerinin ise istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir etkiye sahip oldukları

görülmektedir. Bununla birlikte, BYK, LIK, OZYET, BO, TKRS, SKO ve SIG_RS değişkenlerinin ise sigorta şirketlerinin özkaynağa göre getirileri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı etkilerine rastlanılmamıştır. COVID değişkenin katsayısı negatif ve istatistiksel olarak anlamlı elde edilmiştir. Diğer bir ifadeyle, COVID-19 pandemisi sigorta şirketlerinin özkaynağa göre getirilerini azaltıcı bir etki yapmıştır.

SONUÇ

2019 yılı sonunda kendini gösteren ve 2020'den 2022 yılına kadar tüm dünyada insanların sosyal, ekonomik ve sağlık açısından buhran dönemi yaşamasına neden olan Covid-19 virüsü, ülke ekonomileri üzerinde son derece olumsuz iz bırakmıştır. Covid-19 virüsünün yaşantımızda önemli bir kısıtlayıcı olarak etkin olduğu bu dönemde kamu harcamaları ve işsizlik artmış, ekonomilerde ciddi anlamda daralma yaşanmıştır.

Covid-19 virüsünün etkin olduğu dönemde yatırım gelirleri azalmış, piyasada faiz oranları artmış, talep azalmış ve bu durumdan şirketlerin karlılık ve büyümesinin azalacağına dair öngörülerde bulunulmuştur. Özellikle likidite ve özkaynak açısından şirketlerin olumsuz etkileneceği öngörülen bu dönemde sigorta şirketlerinin nasıl etkileneceği de merak konusuydu. Zira, OECD'ye göre sigorta şirketleri sigortalılara karşı yükümlülüklerini karşılamakta ilgili dönemde zorluk yaşayacaktı. Yatırımlar için ortaya çıkan düşük verim ortamının şirketlerin bilançolarında varlık-sermaye dağılım dengesini bozacağı ve gelir tablolarında karlılıklarının azalacağı varsayımları gibi geleceğe ilişkin felaket senaryoları sigorta şirketleri için de yazılıyordu. Çarpıcı bir şekilde Covid-19 döneminde istihdamın azalması sebebiyle sigorta poliçe satış gelirlerinin azalacağı, şirketlerin prim gelirlerinin düşeceği bunun sonucunda da likidite ve sigorta riski ile karşılaşılacağına dair endişeler üzerinde durulan konulardandı.

2020 yılı sonlarında kredi derecelendirme kuruluşu olan S&P(2020) Kasım ayı raporunda, küresel piyasalarda

Covid-19 kaynaklı daha çok sermaye piyasalarında görülen fiyat değişmelerinin sigorta şirketlerinin varlık yapısı dengesini bozduğu; fakat diğer yandan sigortacılık faaliyetlerine ara verildiği, çok sayıda poliçe iptali ile karşılaştığı için sigorta piyasasının reasürans işlevinin devreye girerek karlılık azalışını engelleyebileceği öngörüsüne yer verilmiştir.

SwissRe 3/2023 nolu raporunda yer alan grafikte küresel mal ve kaza sigortaları şirketlerinin Covid-19'a isabet eden dönemde yatırım getirilerinin, prim büyüme oranının ve karlılığın azaldığı, sermaye maliyetlerinin arttığı görülmektedir (Bknz Grafik-1). Küresel sigorta piyasasında 2020 yılında hayat dışı prim üretim artışı 3,40 milyar dolardan 3,49 milyar dolara ulaşarak %2,8 artış göstermiş buna karşılık hayat sigortaları 2,89 milyar dolardan 2,80 milyar dolara düşerek %3,1 azalış göstermiştir. Hayat sigortaları primlerinin azalışı Covid-19 döneminde istihdamın ve hane gelirlerinin azalışından kaynaklanmıştır (Bknz Grafik-2). Sigorta şirketlerinde küresel direkt prim üretim hacmi, reel artış seviyesi özellikle hayat sigortalarında azalmıştır (Bknz Grafik-3). Yüksek enflasyon nedeniyle bazı hayat dışı branşlarda hasar ödemeleri önemli ölçüde artırmıştır. Enflasyon ve faiz oranları artışı sigortacıların sabit getirili yatırımlarını kayba uğramış hem hayat hem de hayat dışı branşlarda 2022 yılında pek çok ülkede negatif yatırım getirisi ile karşılaşmıştır.

Çalışmada yer alan panel veri modellerinden birincisinde cari oran, şirket büyüklüğü, özsermaye yeterliliği, prim getiri oranı, bileşik oran, teknik karşılıklar oranı, sigorta kaldıraç oranı, hasar/prim oranı, özsermaye etkinliği, yatırım karlılığı ve yatırım getiri oranlarının aktif karlılığı üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Elde edilen

sonuçlara göre cari oran, özsermaye yeterliliği, prim getiri oranı ve yatırım karlılığı oranları ile aktif karlılığının pozitif ve anlamlı bir ilişkisi olduğu anlaşılmıştır. Buna göre çalışmada yer alan sigorta şirketlerinin aktif karlılığı; cari oran, özsermaye yeterliliği, prim getiri oranı ve yatırım karlılığı arttıkça artış göstermiştir. Bileşik oran ve yatırım getiri oranının ise aktif karlılığı ile anlamlı bir ilişkisi olduğu tespit edilememiştir. Diğer yandan şirket büyüklüğü, teknik karşılıklar oranı, sigorta kaldıraç oranı, hasar/prim oranı ve özsermaye etkinliğinin sigorta şirketlerinin aktif karlılığı ile anlamlı ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Covid-19 pandemisi döneminin ise sigorta şirketlerinin aktif karlılığını azaltıcı etkisi olduğu anlaşılmıştır.

Çalışmada yer alan panel veri modellerinden ikincisinde cari oran, şirket büyüklüğü, özsermaye yeterliliği, prim getiri oranı, bileşik oran, teknik karşılıklar oranı, sigorta kaldıraç oranı, hasar/prim oranı, özsermaye etkinliği, yatırım karlılığı ve yatırım getiri oranlarının özsermaye karlılığı üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre prim getiri oranı ve yatırım karlılığının özsermaye karlılığı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre çalışmada yer alan sigorta şirketlerinin özsermaye karlılığı; prim getiri oranı ve yatırım karlılığı arttıkça artış göstermiştir. Elde edilen bulgulara göre araştırmaya esas alınan dönemde sigorta şirketlerinin özsermaye etkinliği oranı ve yatırım getiri oranlarının özsermaye karlılığı ile negatif yönde ve anlamlı ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Diğer yandan şirket büyüklüğü, cari oran, özsermaye yeterliliği, bileşik oran, teknik karşılıklar oranı, sigorta kaldıraç oranı ve hasar/prim oranları ile özsermaye karlılığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Öte yandan, kukla değişken olarak çalışmada yer alan Covid-19 döneminin ise

sigorta şirketlerinin özsermaye karlılığı üzerinde olumsuz yönde etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- Abdeljawad, I., Dwaikat, L. M., & Oweidat, G. A. (2020). The Determinants of Profitability of Insurance Companies in Palestine. *An-Najah University Journal for Research-B (Humanities)*, 36(2).
- Acar, O. (2007). *AB Solvency II Projesi*. 13.01.2020 tarihinde <https://www.tsb.org.tr/images/Documents/SolvencyII.pdf> adresinden alındı
- Adams, M., & Buckle, M. (2003). The Determinants of Corporate Financial Performance in the Bermuda Insurance Market. *Applied Financial Economics*(13(2)), 133-143.
- Agrani Insurance Company. (2000). *Ratio Analysis of the Insurance Company*. 09.12.2023 tarihinde Academia: https://www.academia.edu/7439579/Ratio_analysis_of_the_insurance_company adresinden alındı
- Ahmed, N., Ahmed, Z., & Ahmed, I. (2010). Determinants of Capital Structure: A Case of Life Insurance Sector of Pakistan. *European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences*(ISSN 1450-2275 Issue 24 (2010)).
- Ak Sigorta. (2023). *Sigorta Sözlüğü*. 09.12.2023 tarihinde aksigorta.com.tr/yardim-merkezi/sigorta-sozlugu/riziko adresinden alındı
- Akın, F., & Ece, N. (2011). Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Sigortacılık Sektörü: Türk Sigorta Sektörü

Üzerine Bir Değerlendirme. *ABMYO Dergisi*(21), 85-97.

Akotey, J. O., Sackey, F. G., Manso, R. F., & Amoah, F. G. (2013). The Financial Performance of Life Insurance Companies in Ghana. *Journal of Risk Finance*(14(3)), 286-302.

AlAli, M. S., AlSalem, A. S., AlAwadhi, K. M., AlForaih, E. O., & AlSabah, A. M. (2019). Examining the Nexus Between Internal Factors And Profitability Of Insurance Companies Listed at Kuwait Stock Exchange. *Arabian Journal of Business and Management Review (Kuwait Chapter)*, 8(1), 30-37.

Alhassan, A. L., Addisson, G. K., & Asamoah, M. E. (2015). Market structure, efficiency and profitability of insurance companies in Ghana. *International Journal of Emerging Markets*, 10(4), 648-669.

Almajali, A. Y., Alamro, S. A., & Al-Soub, Y. Z. (2012). Factors Affecting the Financial Performance of Jordanian Insurance Companies Listed at Amman Stock Exchange,. *Journal of Management Research*(4(2)), 266-289.

Aybarç, S. (2021). Küresel Salgın Krizinin Kamu Kesimi Büyüklüğü Üzerine Etkisi ve Alternatif Çözüm Aracı: Milyoner Vergisi. M. Yoruldu, & A. Arslan (Dü) içinde, *Pandeminin Mali Analizi* (s. 111-137). Ankara: Gazi Kitabevi.

Aybarç, S. (2022). Global Outbreaks from a Historical Perspective and Fiscal Policy: An Analysis for COVID-19 Outbreak. B. Açıkgöz, & İ. A. Acar (Dü) içinde, *Pandemnomics: The Pandemic's Lasting Economic Effects* (s. 17-39). Singapore: Springer Yayınları.

-
- Banerjee, R., & Majumdar, S. (2018). Impact of firm specific and macroeconomic factors on financial performance of the UAE insurance sector. *Global Business and Economics Review*, 20(2), 248-261.
- Başpınar, A. (2005). Finansal Analiz Tekniklerinin Sigorta Şirketi Mali Tablolarına Uygulanması. *Maliye Dergisi*(149- Mayıs – Aralık), s. 5-35.
- Baştürk, F. H., Çakmak, D., & Demirtaş, B. (2017). *Sigortacılığa Giriş*. Ankara: Akademi consulting & Training.
- Batool, A., & Sahi, A. (2019). Determinants of Financial Performance of Insurance Companies of USA and UK during Global Financial Crisis (2007–2016). *International Journal of Accounting Research*, 7(194).
- Bawa, S. K., & Chattha, S. (2013). Financial Performance of Life Insurers in Indian Insurance Industry. *Pacific Business Review International*(6(5)), 44-52.
- Berk, Y. E., & Kundak, O. (2023). *Ülkemizde Sigortacılığın Bugünü, Yarını ve Yükselen Değer Insurtech*. 07.11.2023 tarihinde Fintechtime: fintechtime.com/2023/06/ulkemizde-sigortaciligin-bugunu-yarini-ve-yukselen-deger-insurtech/ adresinden alındı
- Berkdemir, S., & Nurullah, A. (2018). Sigorta Sektöründe Oran Analizi ve Puanlama Yöntemi. *Sakarya İktisat Dergisi*, 7(1), 70-91.
- Boadi, E. K., Antwi, S., & Lartey, V. C. (2013). Determinants of Profitability of Insurance Firms in Ghana. *International Journal of Business and Social Research (IJBSR)*, 3(3), 43-50.

- Budak, F., & Korkmaz, Ş. (2020). COVID-19 Pandemi Sürecine Yönelik Genel Bir Değerlendirme: Türkiye Örneği. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*(1), 62-79.
- Budak, S., & Alkan, A. M. (2022). Hayat Dışı Sigortacılık ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1985-2018 Türkiye Örneği. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(1), 218-229.
- Burca, A. M., & Batrinca, G. (2014). The Determinants of Financial Performance in the Romanian Insurance Market. *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*(4(1)), 299-308.
- Camino-Mogro, S., & Bermúdez-Barrezueta, N. (2019). Determinants of Profitability of Life and Non-life Insurance Companies: Evidence from Ecuador. *International Journal of Emerging Markets*, 14(5), 831-872.
- CR. (2017, June). *Care Ratings/Financial Ratios – Insurance Sector*. 19.11.2023 tarihinde Careratings: careratings.com/pdf/resources/Financial adresinden alındı
- Çakmak, D., & Baştürk, F. H. (2019). Türk Sigortacılık Sektörünün 2007-2018 Yıllarına Ait Performansının Oran Analizi Yöntemi ile Ölçülmesi ve Sektörün Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi. *ÇOMÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 235-264.
- Çekrezi, A. (2015). Determinants of Financial Performance of The Insurance Companies: A Case of Albania. *International Journal of Economics, Commerce and Management, United Kingdom*, III(4), 1-10.

-
- Çetin, M. (2013). *Sigorta Muhasebesi*. Ankara: Paradigma Akademi.
- Çizgici Akyüz, G. (2022). Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinin Finansal Performans Analizinde Topsis ve Mabac Yöntemlerinin Değerlendirilmesi. *İzmir İktisat Dergisi*, 37(4), 891-912.
- Çoban, N. (2009). Sigorta Şirketlerinde Mali Yeterlilik, Avrupa Birliği Sigorta Uygulaması (Solvency II) ve Türkiye Değerlendirmesi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Doktora Tezi.
- Damodaran, A. (2007). Return on Capital (ROC), Return on Invested Capital (ROIC) and Return on Equity (ROE): Measurement and implications. *SSRN Electronic Journal*. doi:10.2139/ssrn.1105499
- Deloitte. (2020). *Impact of COVID-19 on the Insurance Sector*, April. Deloitte.
- Dinç, Y., Akay, H., & Karacan, S. (2013). *Banka ve Sigorta Muhasebesi*. (S. Aslanoğlu, Dü.) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Djamaluddin, S., Budiman, & Herawaty, A. (2019). Determinants of Profitability of General Insurance Companies in Indonesia. *International Journal Of Innovative Research & Development*, 8(7), s. 82- 94.
- Doğan, M. (2013). Sigorta Firmalarının Sermaye Yapısı ile Karlılık Arasındaki İlişki: Türk Sermaye Piyasası Üzerine Bir İnceleme”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. (57), 121-136.
- Dumanoğlu, S., & Gedikoğlu, H. (2004). *Türkiye, Avrupa Birliği ve ABD’de Sigorta Uygulamaları Muhasebesi ve*

Yükümlülük Karşılama Yeterliliği. İstanbul: Türkmen Kitabevi.

Dursun, G. D., & Kablan, A. (2017). Sigorta Şirketlerinde Karşılıklar ve Muhasebeleştirilmesi. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(Aralık), s. 68-76.

EIOPA. (2014). *EIOPA Risk Dashboard – Background note- 12 March*. EIOPA-FS-14-034.

EIOPA. (2020). *Impact of Ultra Low Yields on the Insurance Sector, Including First Effects Of Covid-19 Crisis*. EIOPA.

Elmas, B. (2017). *Finansal Tablolar Analizi*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Elmas, B. (2022). *Sigorta Muhasebesi*. 02.12.2023 tarihinde Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi: adm.ataaof.edu.tr adresinden alındı

Euler Hermes. (2020). *Allianz Insurance Report 2020, July*. Allianz.

Genç, A. (2006). *Sigorta Şirketlerinin Mali Analizi (Erken Uyarı Sistemi ve Derecelendirme)*. Ankara: Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği.

Güriş, S. (2015). *Stata ile Panel Veri Modelleri*. İstanbul: Der Yayınları.

Güriş, S., & Süreyya, İ. (2018). Bilgi ve Bilişim Teknolojilerinin Büyümeye Etkisi: Panel Veri Uygulaması, 19. Uluslararası Ekonometri, Yöneylem Araştırması Ve İstatistik Sempozyumu Tam Metin Bildiri Kitabı (17 – 20 Ekim 2018). (s. 33-55). İstanbul: Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri Bölümü.

Hrechaniuk, B., Lutz, S., & Talavera, O. (2007). Do Determinants Of Insurers' Performance Differ in The

“Old” EU, The “New” EU, and Outside? *34th Annual Conference of the European Association for Research in Industrial Economics*.

Kahya, M., Karaman, D., Bahar, E., Özkan, E., Akın, F., Savi, F. Z., ... Kaya, F. (2010). *Sigortacılık (Yeni Mevzuat Ve 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu İlaveli)*. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Kara, E. (2023). *Teknik Karşılıklar*. 09.12.2023 tarihinde dt-audit: http://www.dt-audit.com/dosyalar/Egitim/SermayePiyasası/Banka/Sigorta/OzelEmeklilikMevzuati/ekitap_7.pdf adresinden alındı

Kaya, E. Ö., & Kaya, B. (2015). Türkiye’de Hayat Sigortası Şirketlerinin Finansal Performansını Belirleyen Firmaya Özgü Faktörler: Panel Veri Analizi. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 7(12, Ocak 2015), 93-111.

Kırkık, Ş. (2007). *Özel Emeklilik Fonlarının Türkiye’de Sermaye Piyasalarına Katkıları açısından Değerlendirilmesi*. Manisa: CBÜ, SBE.

Kırkık, Ş., İşçioğlu, F., & Coşkun, S. (2021). *Türkiye’deki Sigorta Sektör Risklerinin Solvency Kriterleri İle EIOPA Risk Göstergesi Işığında İncelenmesi: Garch Modelleri Eşliğinde Bir Panel Veri Analizi*. Konya: Eğitim Yayınevi.

Koç, S., Şenol, Z., & Çevik, M. (2018). Türkiye’de Faaliyette Bulunan Sigorta Şirketlerinin Finansal Performans Analizi: 2006-2015. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 4(1), 25-38.

- KPMG. (2016, KIŞ). Solvency II nedir? *KPMG Gündem*. Aralık 2023, 03 tarihinde assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/pdf/2016/03/tr-solvency-II-nedir.pdf adresinden alındı
- KPMG. (2021). Do Insurers Have Covid-19 Covered? home.kpmg/do-insurers-have-covid-19-covered, E.T. 14.02.2021.
- KPMG. (2022). *Sigorta Sektörel Bakış* . KPMG Yönetim Danışmanlığı A.Ş. kpmg.com.tr adresinden alındı
- KPMG. (2023). *What are the accounting implications for insurers?* Aralık 03, 2023 tarihinde kpmg.com/xx/en/home/insights/2020/03/covid-19-insurers adresinden alındı
- Kutlar, A. (2017). *Adım Adım EViews ile Panel Veri Ekonometrisi Uygulamaları*. İzmit: Umuttepe Yayınları.
- Kwon, W. J., & Wolfrom, L. (2016). Analytical Tools for the Insurance Market and Macro-prudential Surveillance. *OECD Journal: Financial Market Trends*, 1-49. 09.02.2020 tarihinde <https://www.oecd.org/pensions/Analytical-tools-insurance-market-macro-prudential-surveillance.pdf> adresinden alındı
- Lee, C. Y. (2014). The Effects of Firm Specific Factors and Macroeconomics on Profitability of Property- Liability Insurance Industry in Taiwan. *Asian Economic and Financial Review*(4(5)), 681-691.
- Malik, H. (2011). Determinants of Insurance Companies Profitability: An Analysis of Insurance Sector of Pakistan. *Academic Research International*(1(3)), 315-321.

-
- Mazviona, B. W., Dube, M., & Sakahuhwa, T. (2017). An Analysis of Factors Affecting the Performance of Insurance Companies in Zimbabwe. *Journal of Finance and Investment Analysis*, 6(1), 11-30.
- MBS. (2023). *T.C. Cumhurbaşlığı Mevzuat Bilgi Sistemi*. mevzuat.gov.tr/mevzuat adresinden alındı
- MEB. (2011). *Sigorta Muhasebesi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Mehari, D., & Aemiro, T. (2013). Firm Specific Factors That Determine Insurance Companies' Performance in Ethiopia. *European Scientific Journal*(9(10)), 245-255.
- Meral, H. (2021). Covid-19 Türk Sigorta Sektörünü nasıl etkiledi? *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(3), 443-458.
- OECD. (2020-a). *COVID-19 May Curb The Positive Premium and Investment Income Growth of Insurers*, June. OECD.
- OECD. (2020-b). *Insurance Sector Responses to COVID-19 by Governments, Supervisors and Industry*, July. OECD.
- OECD. (2023). *Global Insurance Market Trends-- Preliminary 2022 Data*. OECD.
- OECD/INFE . (2012). *OECD/INFE High-Level Principles on National Strategies for Financial Education*. France: OECD.
- Ortyński, K. (2016). Determinants of Profitability of General Insurance Companies Performance in Poland. *Central European Review of Economics & Finance*, 12(2), 53-66.
- Outreville, J. (1998). Financial Reporting and Performance. J. F. Outreville içinde, *Theory and Practice of Insurance*

- (s. 291-314). Dordrecht/Boston/London: Kluwer Academic Publishers.
- Özkan, T. (2007). *TDHP Sisteminde Sigorta Muhasebesi*. İstanbul: Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı.
- Öztürk, A., & Güven, F. (2019). *Bankacılık ve Sigortacılıkta Pazarlama*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Pjanić, M., Milenković, N., Kalaš, B., & Mirović, V. (2018). Profitability Determinants of Non-Life Insurance Companies in Serbia. *Ekonomika Preduzeća*, 66(5-6), 333-345.
- Rashid, A., & Kemal, M. U. (2018). Impact of Internal (Micro) And External (Macro) Factors on Profitability of Insurance Companies. *Journal of Economic Policy Researches*, 5(1), 35-57.
- RG. (01.10.2023 Tarih/32326 Sayı). *Sigorta ve Reasürans İle Emeklilik Şirketlerinin Finansal Tablolarının Sunumu Hakkında Tebliğ*. Resmi Gazete.
- RG. (07.08.2007 Tarih/26606 Sayı). Sigorta ve Reasürans ile Emeklilik Şirketlerinin Teknik Karşılıklarına ve Bu Karşılıkların Yatırılacağı Varlıklara İlişkin Yönetmelik. *Resmi Gazete*.
- RG. (13.05.2023 Tarih/32189 Sayı). Sigorta ve Reasürans Şirketleri ile Emeklilik Şirketlerinin Finansal Raporlamaları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. *Resmi Gazete*.
- RG. (14/7/2007 Tarih/26582 Sayı). Sigorta ve Reasürans Şirketleri ile Emeklilik Şirketlerinin Finansal Raporlamaları Hakkında Yönetmeliği. *Resmi Gazete*.
- RG. (22.05.2016 Tarih/29719 Sayı). Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortası Tarife ve

Talimatının Yürürlükten Kaldırılmasına İlişkin Tarife ve Talimat. *Resmi Gazete*.

RG. (23.08.2015 Tarih/29454 Sayı). Sigorta ve Reasürans ile Emeklilik Şirketlerinin Sermaye Yeterliliklerinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik. *Resmi Gazete*.

RG. (30.12.2004 Tarih/25686 Sayı). Sigortacılık Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ (Sigortacılık Muhasebe Sistemi). *Resmi Gazete*.

S & P Global Ratings. (2020). *Top Risks For The Global Insurance Industry, November*. S & P Global Ratings.

Sariaslan, M. (2015). *Sigorta Muhasebesi* (1. baskı b.). İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık.

Savcı, M. (2009). *Mali Tablolar Analizi*. Trabzon: Murathan Yayınevi.

Sevilengül, O. (2009). *Genel Muhasebe*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Seyhan, B., & Özsarı, S. (2023). COVID-19'un Türkiye Sağlık Sigorta Sektörüne Etkisi. *Aksaray Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(1), 57-66.

Shui, Y. (2004). Determinants Of United Kingdom General Insurance Company Performance. *British Actuarial Journal*, 10, 1079-1110.

Sülkü, S. N., Coşar, K., & Tokatlıoğlu, Y. (2021). COVID-19 Süreci: Türkiye Deneyimi. *Sosyoekonomi*, 29(49), 345-372.

SwissRe. (2023/6). *Risks on the Rise as Headwinds Blow Stronger: Global Economic and Insurance Market outlook 2024–25*. SwissRe Institute.

- SwissRe. (3/2023). *Sigma World Insurance: Stirred, and not Shaken*. sigma No 3/2023: SwissRe Institute.
- Şamiloğlu, F., & Akgün, A. İ. (2010). *Finansal Tablolar Analizi*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Şenel, A. (2006). Sigorta Şirketlerinde Mali Yeterlilik. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, VIII(2), 297-315.
- Tatoğlu, F. T. (2017). *Panel Zaman Serileri Analizi*. İstanbul: Beta Yayınları.
- TDK. (2023). *Türk Dil Kurumu, Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. 09.12.2023 tarihinde sozluk.gov.tr adresinden alındı
- Tegegn, M., Sera, L., & Merra, T. M. (2020). Factors Affecting Profitability of Insurance Companies in Ethiopia: Panel Evidence. *International Journal of Commerce and Finance*, 6(1), 1-14.
- Tekin, M. (2018, Mart 16). Dünyada ve Türkiye’de Sigortacılığın Tarihsel Gelişimi İle Sigortacılık ve Özel Emeklilik Mevzuatı. *alomaliye.com*. alomaliye.com. adresinden alındı
- Tekşen, Ö., & Serdar, A. (2006). *Sigorta İşlemleri Muhasebesi* (1. Baskı b.). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- The Actuary. (2012). *Return on Equity*. 09.12.2023 tarihinde theactuary.com/archive/old-articles/part-5/2012/09/21/return-equity adresinden alındı
- TSB. (2021- c). *Sigorta Tanımları*. tsb.org.tr, E.T. 10.02.2021: Türkiye Sigorta Birliği.
- TSB. (2021-a). *Türkiye Sigorta Birliği Resmi İstatistikler*. E.T. 14.02.2021: tsb.org.tr/resmi-istatistikler.
- TSB. (2021-b). *Türkiye Sigortacılık Sektörü Ekonomik Etki Analizi*. Türkiye Sigorta Birliği.

-
- TSB. (2021-d). *Sektör Raporu 2021*. Türkiye Sigorta Birliği.
- TSB. (2022). *Sektör Raporu*. İstanbul: Türkiye Sigorta Birliği.
- Umut, M. (2020). Sigorta Şirketlerinin Mali Durumunun Çok Değişkenli Diskriminant Analiz Yöntemiyle İyi ya da Kötü Olarak Sınıflandırılması. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, Cilt: 12*(Sayı: 22/Ocak 2020), 284-296.
- Uralcan, Ş. (2006). *Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Yayla, Ş. O. (2019). Sigortacılık ve Türkiye’de Sigorta Sektörünün Durumu. *Liberal Düşünce Dergisi, 24*(94), 107-125.
- Yenisu, E. (2019). Sigortacılık Sektörü ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4*(2), 206-217.
- Yörübulut, S. (2023). Covid-19 Pandemisi ile Sağlık Sigortasının Sigorta Şirketlerinin Karlılık Oranları Üzerindeki Etkisinin Panel Veri Analizi İle İncelenmesi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16*(1), 193-206.
- Yurtsever, G. (2023). *Sigortacılığın Geçmiş ve Gelecek 100 Yılı....* 25.11.2023 tarihinde turcomoney.com/sigortaciligin-gecmis-ve-gelecek-100-yili adresinden alındı

TÜRK MUHASEBE SİSTEMİ MALİ ORANLARI İLE COVID-19 DÖNEMİNDE SİGORTA ŞİRKETLERİNİN FİNANSAL PERFORMANSI:

Panel Veri Analizi (2017-2022)

yaz
yayınları

YAZ Yayınları
M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3
İscehisar / AFYONKARAHİSAR
Tel : (0 531) 880 92 99
yazyayinlari@gmail.com • www.yazyayinlari.com

ISBN: 978-625-6524-62-0

9

786256

524620